

Mesleki ve Teknik Eğitim Genel M¼d¼rl¼đ¼

G¼zel Sanatlar Lisesi

ÇALGI EĞİTİMİ **NEY** **9**

Ders Kitabı

Yazarlar
Saniye PARIN
Sezgin BADEMLİ

DEVLET KİTAPLARI
BİRİNCİ BASKI
....., 2019

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI	: 7106
YARDIMCI VE KAYNAK KİTAPLAR DİZİSİ	: 1247

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Kitabın metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

Editör :
Mücahit Yalçın ÖZTÜFEKÇİ

Dil Uzmanı :
Eflak MALGACA VARGEL

Program Geliştirme Uzmanı :
Taha Tezcan İNAM

Rehberlik Uzmanı :
Gözde YENİSEY

Görsel Tasarım Uzmanı :
Aysel Simge KALFAOĞLU

Ölçme Değerlendirme Uzmanı :
Nuray SUNAR

Notist :
Ömür KASA
Fahri ÖĞÜNÇ

ISBN 978-975-11-5064-6

Millî Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulunun 31.01.2019 gün ve 2166223 sayılı yazısı ile eğitim aracı olarak kabul edilmiş, Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğünün gün ve sayılı yazısı ile birinci defa adet basılmıştır.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerâhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'sım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

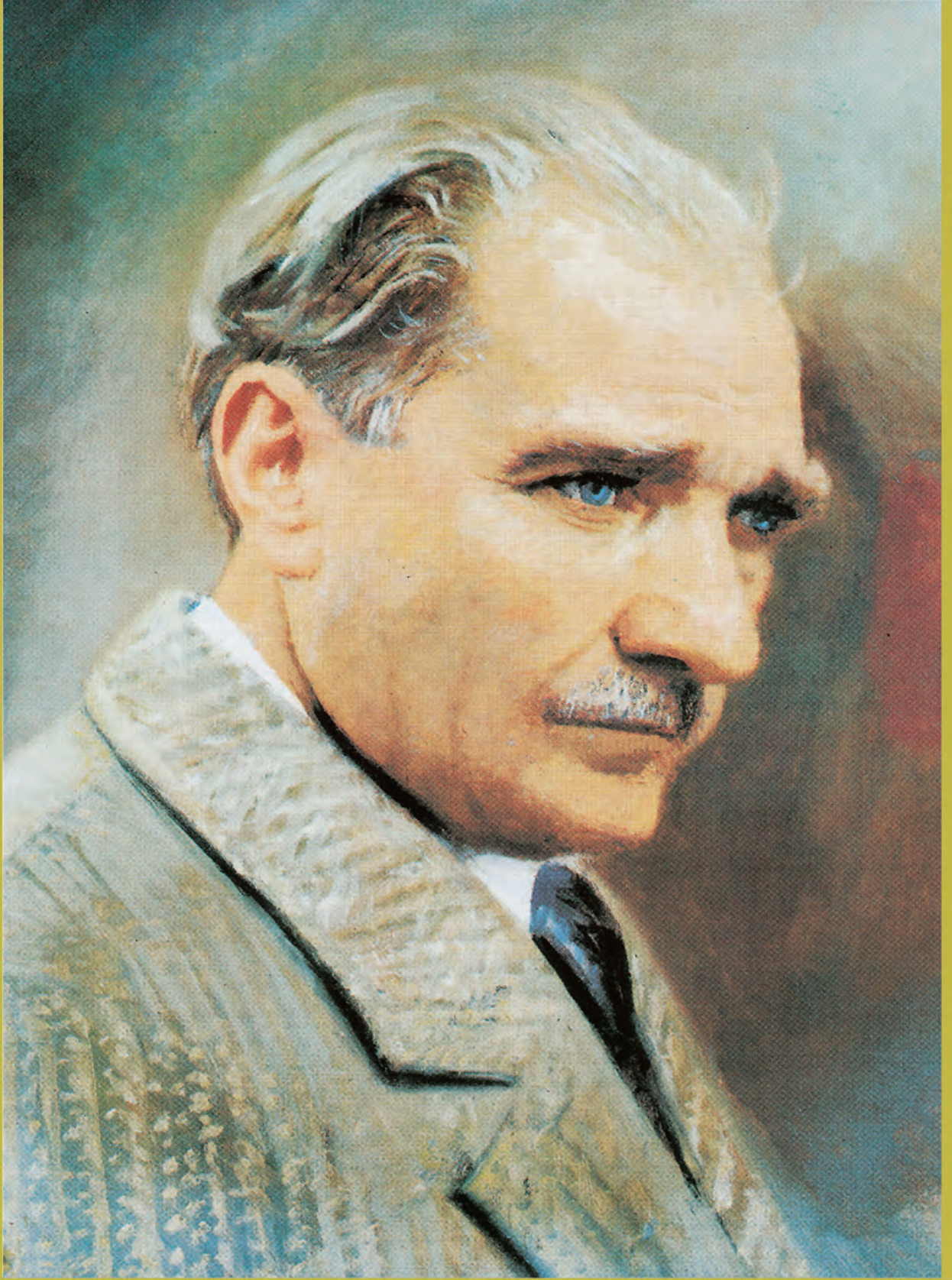
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsaît bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İSTİKLÂL MARŞI (*)

Söz: Mehmet Âkif ERSOY
Müzik: Osman Zeki ÜNGÖR

Moderato

mf Kork - ma sön - mez bu şa - fak - lar - da yü - zen - al san -
Çat - ma kur - ban o - la - yım çeh - re - ni ey naz - lı hi -

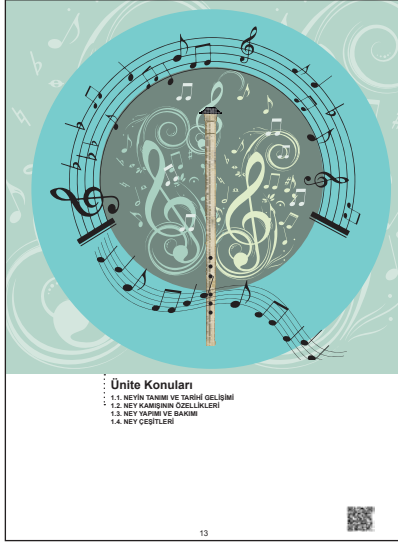
5 *mp* cak Sön - me - den yur - du - mun üs - tün - de tü - ten en son o - cak O
lâl Kah - ra - man ır - kı - ma bir gül Ne bu şid - det bu ce - lâl Sa -

8 *f* *mf* be - nim mil - le - ti - min yıl - dı - zı - dır par - la - ya - cak O be -
na ol - maz dö - kü - len kan - la - rı - mız son - ra he - lâl Hak - kı -

11 *f* *mf* nim - dir o be - nim mil - le - ti - min - dir an - cak
dır Hak - k'a ta - pan mil - le - ti - min is - tik - lâl

(*) İstiklal Marşı'nın birinci sözlerini söylerken virgül (,), ikinci sözlerini söylerken yıldız (*) işaretlerinin bulunduğu yerlerde nefes alınız.

İÇİNDEKİLER

1. ÜNİTE NEYİ TANIYALIM

1.1. NEYİN TANIMI VE TARİHİ GELİŞİMİ	14
1.2. NEYİN YAPISI VE ÖZELLİKLERİ	27
1.3. NEY YAPIMI VE BAKIMI	27
1.4. NEY ÇEŞİTLERİ	32
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	34

2. ÜNİTE NEY ÜFLEMENİN TEMELLERİ

2.1. NEYDEN SES ÇIKARTMA	38
2.2. NEFES TEKNİKLERİ	39
2.3. NEYİ TUTUŞ POZİSYONU	42
2.4. TUTUŞ POZİSYONUNDA NEYDEN SES ÇIKARTMA	43
2.5. NEYDE İKİNCİ KADEMEDEKİ DOĞAL PERDELER	44
2.6. NEYDE ÜÇÜNCÜ KADEMEDEKİ DOĞAL PERDELER	51
2.7. NEYDE DÖRDÜNCÜ KADEMEDEKİ DOĞAL PERDELER	65
2.8. İKİNCİ, ÜÇÜNCÜ VE DÖRDÜNCÜ KADEMEDEKİ DEĞİŞTİRME İŞARETLİ PERDELER	76
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	94

3. ÜNİTE NEYDE ETÜTLER VE USUL ÇALIŞMALARI

3.1. MELODİK VE RİTMİK ETÜTLER	98
3.2. USUL ÇALIŞMALARI	108
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	110
CEVAP ANAHTARI	112
SÖZLÜK	113
KAYNAKÇA	115

KİTABIN TANITIMI

Ünite kapaklarının, ünite adlarının ve konu başlıklarının bulunduğu bölümdür.

[illegible]

Karekod okuyucu ile taratarak resim, video, animasyon, soru ve çözümleri gibi ilave kaynaklara ulaşılabilir. Karekod gösterir. Detaylı bilgi için <http://kitap.eba.gov.tr/karekod>

NEYİ TANIYALIM

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Sizce ney, kaç yıllık bir geçmişe sahiptir? Tahmininizi arkadaşlarınızla paylaşınız.
2. Nefesli çalgılardan hangilerini tanırıyorsunuz?
3. Daha önce bir Mevlevî ayini izlediniz mi?

"Türk çocuğu ecdadını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır."

Mustafa Kemal ATATÜRK

1.1. NEYİN TANIMI VE TARİHİ GELİŞİMİ

1.1.1. NEYİN TANIMI

Ney; sulak bölgelerde yetişen kamışlardan (kargılardan), yapımı elverişli olanlarının dokuz boğumlu olacak şekilde kesilip kurutulması ve belirli oranlara göre hesaplanarak deliklerinin açılmasıyla yapılan üflemeli bir çalgıdır (Görsel 1.1).

Görsel 1.1: Ney illüstrasyonu

1.1.2. NEYİN TARİHİ GELİŞİMİ VE TÜRKLERİN NEY SAZIYLA TARİHİ BAĞLARI

Neşe ve esma bulgu Sümerler zamanına atılır. MÖ 2800 yılından kalma bir mezarın içine bulunan neşe, Hint Amerika Birleşik Devletleri Filadelfia (Fideleitya) Üniversitesinde Mizesinde "Sümer tufanı" adıyla sergilenildiği birçok kaynakta belirtilmektedir. Sümerler bu çağın en büyük krizi olan tufanla mücadele etmişlerdir (Görsel 1.2). Neşe, Sümerçilere "ka", "mı", "karpı" gibi anlamlara gelen "ni", "na", "ni-ğ" ve "ağzı karpı" anlamları gelen "ka-ğ" gibi isimlerle anılmaktadır. Soraklı ve meraklı Sümerler, tufan sonrası yaşamın ilk zamanlarında ükelerinde değişik adlar kullanılmıştır. Farsçada "karpı" anlamına gelen "ny" kelimesi Türkiye'de uzun süre kullanıldıkantı sonra zamanla "ny" kelimesinde dönüşümü. Araplar neşe gibi kullanmışlardır. Sümerler bu çağın en büyük krizi olan tufanla mücadele etmişlerdir. Sümerler bu çağın en büyük krizi olan tufanla mücadele etmişlerdir. Sümerler bu çağın en büyük krizi olan tufanla mücadele etmişlerdir.

Görsel 1.2: Sümer Rütüğü

14

Üniteye ilişkin hazırlık çalışmalarının yer aldığı bölümdür.

NEY ÜFLEMENİN TEMELLERİ

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Ney çalan kişilerin tutuş ve oturuşlarını gözlemleyiniz. İzlenimlerinizi paylaşınız.
2. Diyafram nefesi hakkında bildiklerinizi sınıfta aktarınız.

Sabır acıdır ama meyvesi tatlıdır.

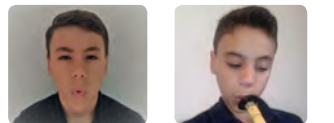
2.1. NEYDEN SES ÇIKARTMA

Ney ve kaval gibi üflemeli çalgılarla halk arasında "di" olarak tabir edilen, düz üfendiğinde nefes senese dönüşümüne sağlayan bir bölüm yoktur. Bu tıf nefesi çalgıya belirli bir teknik kullanılarak; senese elde edilebilir. Çalgıya neye üflettiğine ili aşama, neyden senes çalgıya sağlanabilir. Neyden senes çıkarılır, ilmi bnda görülebilir. Sabit ve hareketli çalgıya, bu ağızdan üfletildiğinde gelişimi çalgıya çıkarılır. Kendiler birinde; nemden sonuna senes çıkartılabilirken kavalın da biraz daha fazla zaman ayrılarak çalgıya zorunda katabilecektir. Bu durum neyden adayından asla umutsuzluğa yol açmamalı, sonuç alınca kadar ısrarla çalgıya devam edilmelidir.

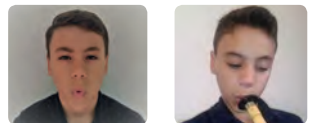
1. UYGULAMA

Aşağıda verilen, neyden ses çıkarma çalışmasını uygulayınız.

- Sandalyeye dik ve rahat bir şekilde oturun.
- Dudağlarınızı yuvaya yerleştirin, üst çakmayla çalın (Görsel 2.1). (Daha önce hiç üst çakmayız derseniz önce birer tane çakmayla çalmayı öğrenmelisiniz.)
- Dudağınızda doğru şekli verdikten sonra neyi hissettiğinizi belirgin şekilde kapatabilirsiniz tek elinizle tutarak.
- Dudağın bağlamaya yeteneğinizi geliştirmek için üst çakmayla çalmayı öğrenmelisiniz. İlk çalar gibi yuvaya yerleştirilmeden önce üst çakmayla çalmayı öğrenmelisiniz. Bu sırada duduğunuzun bağlamaya yeteneğinizi geliştireceğinizi düşünün.
- Daha sonra bağlamayı en üst yarısına duduğunuzdan ayardığınız, neyin alt ucuca yuvadan çıktığını soluna doğru çekerek, bağlamayı ağzınızın üst yarısına duduğunuzun sağ yarısından çok uzatıp çekin.
- Nefesinizi bağlamayı en altına doğru çıkararak çektiğiniz neyin içinde doğru çalın. Ancak streşinizi duyduktan sonra, neyin içinde gerginleştiğinizi sağlayın (Görsel 2.2).

Görsef 2.1: Dudađ pekli

Görsef 2.1: Dudađ pekli

Üniteye ait konu başlıklarının bulunduğu bölümdür.

NEYDE ETÜTLER VE USUL ÇALIŞMALARI

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Farklı Türk müziği eserlerini ritim saza dikkat ederek dinleyiniz. Dinlerken el çırparak tempo tutunuz.

3.1. MELODİK VE RİTMİK ETÜTLER

3.1.1. İKİNCİ, ÜÇÜNCÜ VE DÖRDÜNCÜ KADEMEDEKİ DOĞAL PERDELERDEN OLUŞAN MELODİK VE RİTMİK ETÜTLER

Aşağıdaki ritmik etöfleri nota sürelerine, nefes yerlerine ve belirtilen hızlarına dikkat ederek çalışınız.

98

--

PERFORMANS GÖREVİ
Neyin en yakın akrabası
nizla paylaşıңыз.

OKUMA METNİ

[illegible]

Şişem 3

Şişem 4

Şişem 5

Şişem 6

U'YARI

Muhayyer ve ren gehoz perdeslerinin tamamını açık ve kapalı olarak çalışınız.

102

[illegible]

10

NEYİ TANIYALIM

1. ÜNİTE

Kavramlar

- Ney
- Mevlevilik
- Kamış
- Başpare
- Parazvane
- Akort (Ahenk)

Neler Öğreneceksiniz?

Bu ünite de neyin tanımını yapacak; tarihî gelişimi hakkında bilgi edinecek; Türk musikisinde ney sazının yerini ve kullanıldığı müzik türlerini, ney kamışının özelliklerini, ney yapımı ve bakımını, ney çeşitlerini öğreneceksiniz.

- Ünite Konuları
- 1.1. NEYİN TANIMI VE TARİHİ GELİŞİMİ
 - 1.2. NEY KAMIŞININ ÖZELLİKLERİ
 - 1.3. NEY YAPIMI VE BAKIMI
 - 1.4. NEY ÇEŞİTLERİ

NEYİ TANIYALIM

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Sizce ney, kaç yıllık bir geçmişe sahiptir? Tahmininizi arkadaşlarınızla paylaşınız.
2. Nefesli çalgılardan hangilerini biliyorsunuz?
3. Daha önce bir Mevlevi töreni izlediniz mi?

“Türk çocuğu ecdadını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır.”

Mustafa Kemal ATATÜRK

1.1. NEYİN TANIMI VE TARİHİ GELİŞİMİ

Ney; sulak bölgelerde yetişen kamışlardan (kargılardan), yapıma elverişli olanlarının dokuz boğumlu olacak şekilde kesilip kurutulması ve belirli oranlara göre hesaplanarak deliklerinin açılmasıyla yapılan üflemleri bir çalgıdır (Görsel 1.1).

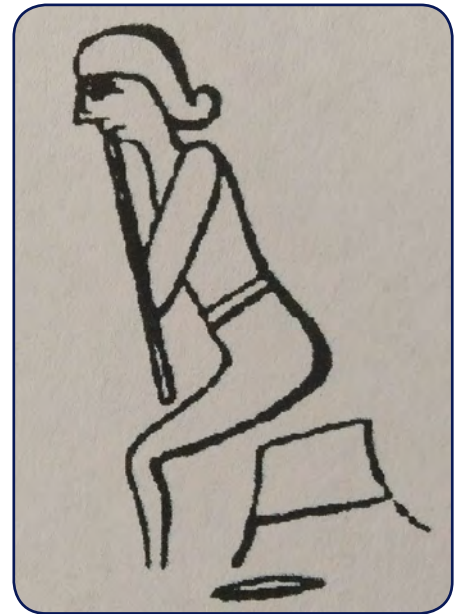

Görsel 1.1: Ney illüstrasyonu

NEYİN TARİHİ GELİŞİMİ VE TÜRKLERİN NEY SAZIYLA TARİHİ BAĞLARI

Neye ait en eski bulgu Sümerler zamanına aittir. MÖ 2800 yıllarından kalma bir mezarın içinde bulunan neyin, hâlen Amerika Birleşik Devletleri Philadelphia (Fildelfiya) Üniversitesi Müzesinde “Sümer flütü” adıyla sergilendiği bilgisi birçok kaynakta verilmektedir. Sümerler, bu çalgının çeşitli tiplerini dinsel törenlerde kullanmışlardır (Görsel 1.2). Ney, Sümerlilerce “kamış, kargı” gibi anlamlara gelen “ni”, “na”, “ti-gi” ve “ağız kamışı” anlamına gelen “ka-gı” gibi isimlerle anılmaktaydı. Sonraki yüzyıllarda da benzerleriyle karşılaşılan çalgı için Yakın Doğu ülkelerinde değişik adlar kullanılmıştır. Farsçada “kamış” anlamına gelen “nây” kelimesi Türkçede de uzun süre kullanıldıktan sonra zamanla “ney” kelimesine dönüşmüştür. Araplar ney de dâhil kullandıkları tüm nefesli çalgılara “hançere, nefes borusu, ses organı” anlamlarına gelen “mizmar” demişlerdir.

Türklerin İslamiyet’ten önce benimsemiş oldukları Şaman dininde musiki çok önemliydi. Dinî törenleri; “kam”, “baksı” veya “şaman” denilen müzisyen din adamları yönetirdi. İslamiyet’e geçiş süreci (MS 9-10. yüzyıl) ve sonrasında da Türklerin dinî ve sosyal yaşantısı içinde musiki ve ney her zaman var olmuştur.

Görsel 1.2: Sümer flütçü

Ney, 13. yüzyıldan itibaren Mevlânâ ve Mevlevilik sayesinde kimlik kazanarak ön plana çıkmıştır. 14. yüzyıl âlimlerinden İbn Haldun, “Mukaddime” adlı eserinde “şebbe” isminde üflemeli bir çalgıdan bahsetmiştir. Bu çalgının kamıştan yapıldığı, ney gibi üzerinde deliklerinin olduğu ve parmaklarla basılarak kullanıldığı bilgisine yer vermiştir. Sonraki yüzyıllara ait kaynaklarda neye daha sık rastlanmaktadır. Gelibolulu Âlî, Surnâme adlı eserinde neyi “çalgıların şeyhi” olarak nitelendirmiştir. Evliya Çelebi Seyahatname’nin bazı bölümlerinde neyden bahsetmiş; yaşadığı dönemde 160 neyzen, 4 ney yapımcısı ve 12 çeşit ney olduğu hakkında bilgi vermiştir. Ayrıca Evliya Çelebi İstanbul’da “kamış mizmar”, “tarak mizmar” ve “Eyüp borusu” adlarıyla anılan, kamıştan yapılmış çeşitli nefesli çalgıların kullanıldığından da bahsetmiştir.

17. ve 18. yüzyılda padişahların sarayda musiki eğitmenlerine gösterdikleri ilgi sayesinde, saraydaki musiki yaşamı canlanmıştır. III. Ahmet’in dört şehzadesinin sünneti için 1720’de düzenlenen şenlikleri tasvir eden minyatür, bunun en çarpıcı göstergesidir. Bu minyatür incelendiğinde üç neyden ikisinin aynı uzunlukta olduğu, tutuş biçiminin bugünkünden farklı olmadığı görülür (Görsel 1.3).

16. yüzyıla ait gravür ve minyatürlerde, neyler başpare-siz olarak tasvir edilmiştir. Bu yüzden başparenin, 17. veya 18. yüzyılda eklendiği tahmin edilmektedir.

Türk dinî musikisinin en özel çalgılarından biri olan ney, 19. yüzyıldan itibaren din dışı musikide sıkça kullanılmaya başlanmıştır. Batı’da “Turkish Flute” (Türkîş fluud) olarak anılan neyin yapı olarak yalın bir çalgı oluşu nedeniyle yüzyıllar boyunca başparenin dışında hiçbir değişikliğe uğramadığı söylenebilir. Ney, insan sesine olan benzerliği, yumuşak ve etkileyici tınısıyla müzikteki etkin rolünü her dönemde korumuştur.

Görsel 1.3: 1720 Şenlikleri

PERFORMANS GÖREVİ

Neyin en yakın akrabası olan “girifti”i araştırınız. Bulduğunuz bilgi ve görselleri sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

OKUMA METNİ

NEYİN ORTAYA ÇIKIŞINA DAİR BİR HİKÂYE

Bir gün, Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed (S.A.V.), Hz. Ali (R.A.) ile sohbet ederken kimseye anlatmaması şartıyla Hz. Ali’ye ilahi aşkın sırlarından bahseder. Hz. Ali, öğrendiği sırların ağırlığı altında adeta ezilir. Taşıyamaz olduğu bu sırlarla, Medine şehrinin dışına kadar gider. Ne kadar yürüdüğünü bilmediği çölde, suyu çekilmiş bir kuyuya varır. Dayanamayarak kupkuru bu kuyuya, ileride olacaklardan habersiz tüm içtiklerini söyler. Hz. Ali’nin dilinden dökülen sırların etkisiyle kuyu da coşup sel olur, taşar. Taşan suların bereketinden, kuyunun etrafında kamışlar boy verir. Aradan zaman geçer ve kuyunun başına bir derviş gelir. Kamışlardan birini keser. Kestiği kamışın gövdesine delikler açar ve üfler. Derviş nefesini üfler üflemez kamıştan âşıkane inleme ve feryat sesleri yükselmeye başlar. Peygamberimiz Hz. Muhammed (S.A.V.), gönüllere coşku ve heyecan veren bu sesleri duyunca işin aslını anlar. Hemen Hz. Ali’yi çağırıp “Sana anlattığım sırrı kimseye paylaştın mı?” diye sorar. Hz. Ali “Evet, ya Resulullah! O yüce sırrı kalbime sığdıramadım. Suyu çekilmiş bir kuyuyla paylaşmaya mecbur kaldım.” diye cevap verir.

Aslında bunun böyle olacağını bilen Peygamber, Hz. Ali’ye bu kamışın kıyamete kadar kendisine verdiği sırları açık edeceğini ancak bunu herkesin değil sadece ariflerin anlayabileceğini söyler. İşte o dervişin kesip üfleyerek çaldığı çalgının ney olduğu söylenir.

Fatih KOCA’nın *Neyin Tarihî Gelişimi ve Dinî Musikimizdeki Yeri* adlı yazısından düzenlenerek alınmıştır.

TÜRK MUSİKİSİNDE NEY SAZININ YERİ

Ney, klasik Türk musikisinin tek nefesli çalgısıdır. Hz. Mevlânâ ile dinî musikideki yeri iyice sağlamlaşan ney, onun ölümünden sonra Mevleviliğin sembolü haline gelmiştir. Türk musikisinde 19. yüzyıl sonuna kadar çoğunlukla dinî musikide kullanılmış, zamanla din dışı musikide de sıkça kullanılmaya başlanmıştır. Türk musiki tarihine bakıldığında Hz. Mevlânâ'nın ve Mevleviliğin ney için bir milat olduğu görülür. Türk tarihinde bilinen ilk neyzenler, Mevlânâ meclisinde ve onun ölümünden sonra Mevlevihanelerde yetişmeye başlamıştır. Mevlevilik disiplini ve terbiyesinin etkisiyle yüzyıllar boyunca diğer çalgı icracılığından ayrı bir "neyzen kültürü" oluşmuş, bu sayede geçmişten günümüze meşk silsilesi (usta-çırak zinciri) büyük oranda kayıt altına alınabilmektedir. Bu kültür, günümüzde kısmen de olsa devam etmektedir.

Neyzenlikte belirli aşamalar şunlardır:

Neyzen: Farsça "zeden" kelimesi, "yapan, uygulayan, icra eden" anlamına gelir. "Neyzeden" kelimesi, "ney icra eden, çalan" anlamındadır. Türkçeye "neyzen" olarak geçtiğinden ney üfleyen kişiye "neyzen" ya da "nâyî" denmiştir (Görsel 1.4). Neyzen kültüründe bu aşamadaki kişi; usta bir neyzenen eğitim almış, Türk musikisini iyi bilen ve neyi hakkıyla icra edebilen kişidir.

Neyzenbaşı (Sernâyî/Serneyzen): Mutripte (icra heyetinde) sayıları diğer sazanelere göre fazla olan neyzenlere liderlik ve hocalık etmekle görevlidir. Ayrıca tüm mutribe liderlik eden "kudümzenbaşı"ndan sonra, çalgı topluluğunun da lideri olan usta neyzenidir.

Eskiden icra yapacak olan çalgı topluluğu hilal şeklinde dizilirdi. Topluluğun bir başında kudümzenbaşı, diğer başında neyzenbaşı; birbirlerini görecektir şekilde karşılıklı otururdu. İcra esnasında eserdeki hız ve gür-lük değişikliklerini, eserin bölümleri arasındaki geçişleri, başlama ve bitirileri beden dilleriyle belli ederek, zaman zaman göz göze gelerek çalgı topluluğunu birlikte yönetirlerdi.

Kutb-ı Nâyî (Kutb-ı n-nâyî): Sözlük anlamıyla kutup, dünyanın kuzey ve güney taraflarıdır. Dinî terim olarak insanların doğru yönü ve yolu bulmasında aracı olan, ilim sahibi, büyük zat (kişi) anlamına gelir. Neyzen kültüründe kutb-ı nâyî, neyzenlerin kutbu demektir. Bu da doğru yönü ve yolu neyzenlere gösteren zat anlamındadır. Neyzenliğin en büyük mertebesidir. Kendinden sonra gelen tüm neyzenlere model olan, yön veren, rehberlik eden kişidir. Maneviyat, musiki ilmi, saza hâkimiyet, icrada tavır ve üslup bakımından en büyük ve en kudretli neyzenidir.

Kutb-ı nâyî mertebesine yükseldiği bilinen ilk neyzen 13. yüzyılda yaşamış olan Kutb-ı Nâyî Hamza Dede'dir. 17. yüzyılda Kutb-ı Nâyî Osman Dede ve 19. yüzyıl başlarında Kutb-ı Nâyî Şeyh Said Dede de tarihte bu unvanla anılmışlardır.

Günümüzde Niyâzî Sayın'ın geliştirdiği ekol, neyzenler üzerinde etkili olmaktadır.

Görsel 1.4: Neyzen

BİLGİ NOTU

Mevlevilik tarikatında, manevi eğitime giren öğrencilerin bazıları 1001 gün süren özel bir eğitimden geçerdiler. Bu eğitimi başarıyla tamamlayanlara "dede" unvanı verilir.

Türk Musiki Tarihinde Öne Çıkan Neyzenler

Neyzen Aziz Dede

Türk bestekârı ve neyzendir. İstanbul'da doğdu. Gençlik yıllarında Mısır'daki Kahire Mevlevihanesi'nde ney üflemeyi öğrenmiştir. Daha sonra Gelibolu Mevlevihanesi'nde çilesini tamamlayarak "dede" unvanını almıştır. Gelibolu'dan sonra İstanbul'a geçerek Üsküdar'a yerleşmiştir. Neyzen Salim Bey'den ney dersleri alarak musiki bilgisini ilerletmiştir. Neyzen Aziz Dede; Üsküdar, Galata ve Bahariye Mevlevihanelerinde neyzenbaşılık yapmıştır. Neyzen Aziz Dede'nin öğrencileri; Neyzen Emin Dede, Santuri Ziya Bey ve Rauf Yekta Bey'dir. Neyzen Aziz Dede'nin bestelediği ve Türk müziği repertuvarına kazandırdığı peşrev ve saz semaileri de vardır. Aziz Dede, 7 Mart 1905'te İstanbul'da vefat etmiştir (Görsel 1.5).

Görsel 1.5: Neyzen Aziz Dede

Neyzen Emin Dede

Neyzen, besteci, hattat ve hafızdır. 1883 yılında İstanbul'da doğmuştur. Çeşitli devlet kurumlarında görev yapmıştır. Aziz Dede'den ney eğitimi alarak Galata Mevlevihanesi neyzenleri arasına katılmıştır. Galata Mevlevihanesi Neyzenbaşı Hakkı Dede ile ney meşk ederek neyzenlikte ilerlemiştir. Neyzenbaşılığa yükselince çile çıkarmadığı hâlde kendisine "dede" unvanı verilmiştir. Üsküdar Mevlevihanesi'nde neyzenbaşı olarak görev yapmıştır. 3 Şubat 1945'te vefat eden Neyzen Emin Dede, geride 20'ye yakın sözlü ve çalgısal eser bırakmıştır. Neyzen Halil Dikmen, Neyzen Halil Can, Neyzen Hakkı Süha Gezgin, Neyzen Cafer Bey, Neyzen Bahriyeli İbrahim Bey gibi ney üstatlarını Türk musiki-sine kazandırmıştır (Görsel 1.6).

Görsel 1.6: Neyzen Emin Dede

Neyzen Halil Dikmen

Neyzen ve ressamdır. 1906 yılında İstanbul'da doğmuştur. Güzel Sanatlar Akademisi İbrahim Çallı ve Hikmet Onat atölyelerinde resim eğitimi almıştır. 1927 yılında Akademi'yi bitirerek Avrupa'da açılan resim eğitimi bursluluk sınavına "Yangın" adlı tablosuyla katılmış ve bu sınavı birincilikle kazanarak Fransa'ya gönderilmiştir. Paris'te Academie Julien'de (Akademi Culien) Albert Laurens'ten (Albert Laurens) ders almıştır. 1931'de tekrar yurda dönmüştür. 1936'ya kadar Kayseri Lisesinde, kısa bir süre de Galatasaray Lisesinde resim öğretmenliği yapmıştır. İhsan Hoca'dan ney, Eyyubi Ali Rıza Bey'den de nazariyat dersleri almıştır. 1937 yılında İstanbul Devlet Resim ve Heykel Müzesine kurucu müdür olarak atanmış, 1961 yılına kadar bu görevde kalmıştır. 1961 yılında Millî Eğitim Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğüne getirilmiş ve ölümüne kadar bu görevi devam ettirmiştir. 17 Ekim 1964'te Ankara'da ölmüştür.

Ressam kişiliğinin yanı sıra Türk musikisiyle de ilgilenmiştir. Emin Dede'den meşk usulü ile ney dersleri almış, İstanbul Radyosunda çeşitli konserlere katılmıştır. Yetiştirdiği neyzenler; Turgut Cansever, Niyazi Sayın ve Ahmet Yakupoğlu'dur (Görsel 1.7).

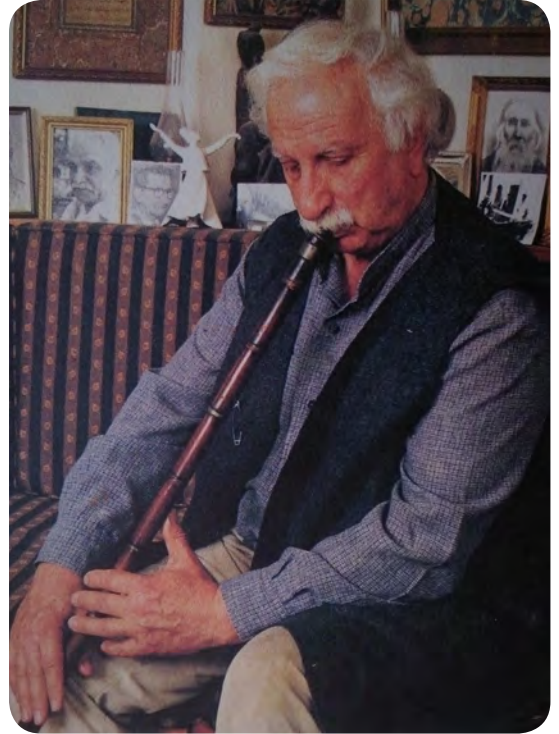

Görsel 1.7: Neyzen Halil Dikmen

Kutb-ı Nâyî Niyazi Sayın

Kutb-ı nâyî ve ebru sanatçısıdır. 12 Şubat 1927'de İstanbul'da dünyaya gelmiştir. İstanbul Belediye Konservatuvarını bitirmiş ve Neyzen Halil Dikmen'den ney dersleri almıştır. 1950 yılında İstanbul Radyosuna neyzen olarak girmiş, Üsküdar Musiki Cemiyetine devam etmiştir. Bu görevini 1963'e kadar sürdürmüştür. 1976'ya kadar Münir Nurettin Selçuk yönetimindeki Belediye Konservatuvarı İcra Heyeti'nde ney üflemiştir. 1976'da İstanbul Teknik Üniversitesi bünyesinde açılan Türk Musikisi Devlet Konservatuvarında ney dersleri vermeye başlamıştır. Her yıl Konya'da düzenlenen Hz. Mevlânâ'yı anma törenlerinde yıllarca neyzenbaşı olarak görev yapmıştır. 1980 yılında TRT İstanbul Radyosundan emekliye ayrılmış, 1980-1981 yılları arasında ABD'de Seattle'daki Washington (Vaşington) Üniversitesinde Türk müziği nazariyatı ve ney dersleri vermiştir. Niyazi Sayın, Halil Dikmen'in kullandığı dudak vibrasyonunu geliştirerek ney icrasında yeni kalıplar ve pozisyonlar uygulamış ve kendine has bir ekol geliştirmiştir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından verilen 2009 yılı Kültür ve Sanat Büyük Ödülü'nü alan Niyazi Sayın; Neyzen Ömer Erdoğan, Neyzen Sadrettin Özçimi, Neyzen Arif Erdebil, Neyzen Yavuz Akalın ve Neyzen Salih Bilgin'i yetiştirmiştir. Hâlen İstanbul'da yaşamını sürdürmektedir (Görsel 1.8).

Görsel 1.8: Kutb-ı Nâyî Niyazi Sayın

HZ. MEVLÂNÂ

“Canının içinde bir can var, o canı ara! Dağının içinde bir hazine var, o hazineyi ara! A yürüyüp giden sufi! Gücün yeterse ara ama dışarıda değil, aradığını kendinde ara!”

Mevlânâ

Hiz. Mevlânâ Celalettin-i Rumî; 30 Eylül 1207 tarihinde, Horasan’ın Belh şehrinde dünyaya gelmiştir. Asıl adı Muhammed Celalettin’dir. Mevlânâ ve Rûmî, kendisine sonradan verilen isimlerdendir. Annesi, Mümine Hatun’dur. Babası, yaşadığı devirde “Âlimler Sultanı” olarak anılan Muhammed Bahaettin Veled’dir.

Siyasi sebeplerden ötürü ailesiyle birlikte Belh’ten ayrılmak zorunda kalmıştır. Batı’ya doğru yola çıkan Celalettin ve ailesinin ilk durakları Nişâbur şehri olmuştur. Nişabur’dan Bağdat’a, daha sonra da Kâbe’ye hareket etmişlerdir. Burada hac görevini yerine getirdikten sonra, dönüşte Şam’a uğrayarak Lârende’ye (Karaman’a) gelmişlerdir. Daha sonra Selçuklu padişahının davetiyle Konya’ya yerleşmişlerdir.

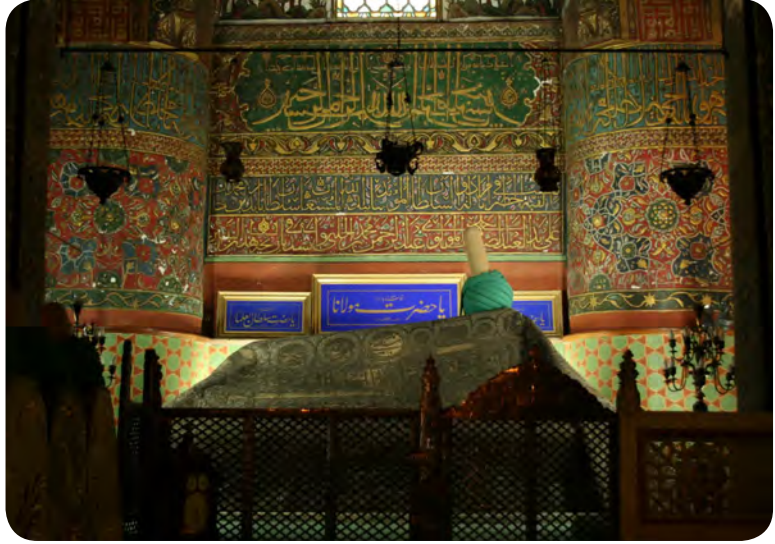
Muhammed Celalettin, Karaman’da Gevher Hanım ile tanışıp evlenmiş ve bu evlilikten Sultan Veled ve Alâettin Çelebi adlı iki oğlu olmuştur. Gevher Hanım’ın vefatından sonra Kerra Hatun ile ikinci evliliğini yapmıştır. Mevlânâ’nın bu evlilikten Muzaffereddin Emir Âlim Çelebi adlı oğlu ve Melike Hatun adlı kızı dünyaya gelmiştir.

Celalettin, Seyyid Burhâneddîn Muhakkık-ı Tirmîzi’nin kılavuzluğunda tasavvufa yönelmiştir. Muhakkık’ın ölümünden sonra onun yerini alan Muhammed Celalettin’in etrafında toplanmaya başlayan halk, ona “efendimiz” anlamına gelen “Mevlânâ” demiştir.

Hiz. Mevlânâ, “dinin güneşi” anlamına gelen ve “Şemseddin” lakabıyla anılan mutasavvıf derviş Tebrizli Şemseddin’le Konya’da tanışmıştır. İki büyük âlim ve mutasavvıf olan Mevlânâ ile Tebrizli Şemseddin’in ilk karşılaştıkları yere Mevleviler sonradan “iki denizin buluşması” anlamına gelen “Merece’l-Bahreyn” demişlerdir. Şems ile tanıştıktan sonra aralarında öyle bir dostluk başlamıştır ki müritleri aniden ortaya çıkıp yol göstericilerini ellerinden alan Şems’i ölesiye kiskanmıştır. Bu kıskançlık Şems’in Konya’dan kaçmasına sebep olmuştur. Mevlânâ, Şems’in Konya’dan ayrılmasına çok üzölmüş ve oğlu Sultan Veled’i Şems’i getirmesi için görevlendirmiştir. Hiz. Mevlânâ Şems’in gelişiyile eski neşesine kavuşmuştur. Mevlânâ ve Şems’in bu derece gönöl birlikteliğini anlayamayan ve tekrar kıskançlık duyan Konya halkı Şems’e yine kötü davranmaya başlamıştır.

Günlerden bir gün, kendi gibi hayatı da sırlarla dolu olan Şems; hiç iz bırakmadan ortadan kaybolmuştur. Kimilerine göre Şems, kıskanç müritlerin hançer darbeleriyle öldürölmüştür. Şems’in gidişinden sonra üzüntü ile kendinden geçen Mevlânâ, zamanının büyük kısmını Şam’da Şems’i arayarak geçirmiştir. Konya’ya geri dönen Mevlânâ günlerini gazel söyleyip, ney ve rebap dinleyip, sema ederek geçirmiştir.

Mevlânâ, hayatının son döneminde yetişmesinde ve olgunlaşmasında kendisinden çok etkilenen Çelebi Hüsameddin ile dostluğunu sürdürmüş ve en büyük eseri olan Mesnevi’yi bu dönemde yazmıştır. Engin bir hoşgörü anlayışı ile tüm insanları bağırına basmış, İslam inancının ve tasavvuf düşüncesinin en etkili simalarından biri olmuştur. Hiz. Mevlânâ, ardında birbirinden güzel eserler bırakarak 17 Aralık 1273 tarihinde maddi âlemden manevi âleme göç etmiştir. Konya’da bulunan türbeye, babasının ayakucuna defnedilmiştir (Görsel 1.9). Ancak onun esas kabri, vefatından günümüze kadar ona gönöl vermiş ve gelecekte gönöl verecek olan kişilerin kalbidir.

Görsel 1.9: Mevlânâ türbesi

TÜRKİYE'DE NEY SAZININ KULLANILDIĞI MÜZİK TÜRLERİ

Türkiye'de neyin ön planda olduğu musiki türlerinin başında Mevlevi törenleri ve tasavvuf musiki gelmektedir. Bunun yanı sıra Türk musikisinin diğer din dışı formlarında da kullanılmaktadır. Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde başlayan Batılılaşma hareketleri Cumhuriyet'in ilk yıllarında da devam etmiş, Türk musikisinde çok seslilik tartışılmaya ve uygulanmaya başlanmıştır. Günümüzde çok sesli Türk musiki eserlerinde ney kullanılmaktadır. Ayrıca 1970'li yıllardan itibaren üretilerek Türk toplumunda rağbet görmeye başlayan ve "arabesk müzik" olarak bilinen müziklerde klasik ney tavrının dışında bir üslupla sıkça kullanıldığı görülmektedir. Tüm bunların yanında popüler müzik, Türkçe sözlü rock (rak) müziği gibi eğlence müziklerinde ve new age (niyiv eyç) türünde de yine gelenek dışı bir üslupla zaman zaman kullanılmaktadır.

A) Mevlevi Törenleri

Mevlevilik

Mevla; "efendi, sahip" anlamlarına gelen bir kelimedir. Mevlânâ ise "efendimiz" anlamındadır. Saygı belirtmek amacıyla âlimler ve dinî önderler için söylenmiştir. Mevlânâ'nın tasavvuf düşüncesini benimseyen ve ona bağlanan kişilere de "Mevlevi" denir.

Mevlevilik sadece bir tarikat değil, aynı zamanda bir sevgi, aşk ve kültür hareketidir. Hz. Mevlânâ, hiçbir zaman yeni bir tarikat kurmak ve bu tarikatın önderi olmak amacını gütmemiştir. Ancak ölümünden sonra onun düşünce ve öğretileri oğlu Sultan Veled ve Ulu Arif Çelebi gibi yakınları tarafından sistemleştirilerek tarikatlaştırılmıştır.

Mevlânâ tasavvufa yeni bir anlayış getirmiş; şiir, gazel ve musikiyle insanları maneviyat âlemine çekmiştir. Mesnevi'nin ilk on sekiz beytinde ney ile "insanı-ı kâmil" (birtakım aşamalardan geçerek olgunlaşmış insan) karşılaştırılmış, ruhsal olgunluğa ulaşan insan ney aracılığıyla tasvir edilmiştir.

Türkiye'de neyin kullanıldığı müzik türlerinin başında Mevlevi Ayin-i Şerifleri gelir (Görsel 1.10). Sözleri Mevlânâ'nın Mesnevi'sinden veya Divan-ı Kebir adlı eserinden alınan ve sema esnasında okunmak için bestelenen eserlere "Mevlevi Ayin-i Şerifi" denir. Mevlevi törenleri tüm güzellik ve incelikleri ile Türk musikisinin ölmaz şaheserleridir.

Görsel 1.10: Mevlevi ayini

MEVLEVİLİK VE MEVLEVİ TÖRENLERİ İLE İLGİLİ ÖNEMLİ KAVRAMLAR

- a. **Şeb-i arus:** Hz. Mevlânâ için ölüm bir yok oluş değil, gerçek sevgili olan Allah'a kavuşmaktır. O, ölümü iki sevgilinin birbirine kavuşmasının bir sonucu olan "düğün zamanı" olarak görür. Mevlânâ'nın vefatı, o ve dervişleri için bir düğün hadisesi olarak kabul edilmiş; bu sebeple vefat ettiği günün gecesine de "düğün geces" anlamına gelen "şeb-i arus" denmiştir. (Farsça şeb, gece; Arapça arus, düğün demektir.)

- b. **Mukabele:** Arapçada “karşılaşmak, biriyle karşı karşıya gelmek” anlamındadır. Sema töreninin başında “devrivedi” sırasında şeyh postunun önünde dervişler birbirleriyle karşı karşıya geldikleri için semaya aynı zamanda “mukabele” adı da verilir (Görsel 1.11).
- c. **Sema:** Sözlük anlamı “duymak, işitmek”tir. Mevlevilikte musiki eşliğinde sessizce Allah’ı düşünüp anarak coşkuyla dönmektir.
- ç. **Semahane:** Sema töreninin yapıldığı yerdir. Semahanenin sağ tarafı bilinen, sol tarafı ise bilinmeyen mana âlemini temsil eder.
- d. **Sema heyeti:** Semazenler ve semazenbaşından meydana gelen topluluktur.
- e. **Semazen:** Mutrip heyetinin eşliğinde adaba uygun olarak dönen dervişlerdir (Görsel 1.12).
- f. **Semazenbaşı:** Semazenler arasında en kıdemli olan kişi, semazenbaşı olarak kabul edilir. Sema esnasında semazenlerin rahat bir şekilde dönmelerini sağlar. Ayak ve baş hareketleri ile yol ve yön gösterir.
- g. **Naat:** Dinî müzikte bir formdur. Konusu Hz. Muhammed’e övgüdür.
- ğ. **Naathan:** Naat okuyan kişidir.
- h. **Mutrip heyeti:** Mukabele sırasında, başından sonuna kadar mukabeleyi icra eden topluluktur. Semazenler (sema eden dervişler) ve şeyhin dışındaki herkes mutrip heyetinin elemanıdır. Hanende ve sazende topluluklarından oluşur. Hanendeler, Mevlevi ayinini topluca okuyan mutrip üyeleridir. Bu üyelerin her birine “ayinhan” da denir. İçlerinden bir kişi naathanıdır ve semahane mutrip, şeyh ve semazenler yerlerini aldıktan sonra Buhûrizâde Mustafa İtrî Efendi’nin Naat’ını okur. Sazendeler; neyzenbaşı, neyzenler, kudümzenbaşı, bendirzen, halilezen, kemençeви, kanuni, udi, santuri ve tamburiden oluşur (Görsel 1.13).

Görsel 1.11: Karşılaşma

Görsel 1.12: Semazen

Görsel 1.13: Mutrip heyeti

- i. **Kudümzen:** Kudüm, Türk müziğinde önemli yeri olan vurmali bir çalgıdır. İki ayrı dövme bakır tas üzerine deve derisi gerilerek yapılır. Kudüme vurulan ağaçtan yapılmış çubuklara “zahme” adı verilir. Çalgı, zahmeyle derilerin üzerine vurularak çalınır. Sesi yumuşatması için zahmelerin ucuna keçe bağlanır. Derilerin gerginliğine göre biri pest, diğeri tiz ses verir. Özellikle Mevlevi törenlerinde mutlaka kullanılır. Kudüm çalana ise “kudümzen” denir (Görsel 1.14).
- i. **Halilezen:** İki tane daire şeklinde pirinçten yapılmış ve birbirine çarpılarak icra edilen vurmali bir çalgıdır. Halile çalana “halilezen” denir (Görsel 1.15).
- j. **Post:** En büyük manevi makamdır. Post, güneşin doğuş ve batışında göğün büründüğü kıvıllı renktir. Bu renk, zuhuru (ortaya çıkmayı) ve tecelliyi (belirmeyi) temsil eder (Görsel 1.16).
- k. **Şeyh (Postnişin):** Hak ilminin sembolüdür ve tasavvufdaki bütün sıfatlara erişmiştir. Şeyh, Mevlânâ’yı temsil eder. Mevlânâ ailesinden gelenler ya da ilmi ve maneviyatı yüksek olan dedeler arasından tayin edilir (Görsel 1.17).

Görsel 1.14: Kudümzen

Görsel 1.15: Halile

Görsel 1.16: Post

Görsel 1.17: Postnişin

MEVLEVİ TÖRENİ İCRASI VE MUKABELE

Semahaneye önce “neyzenbaşı” ve “kudümzenbaşı” ile diğer müzik topluluğu üyeleri (mutrip heyeti), daha sonra “semazenbaşı” ve semazenler (sema heyeti), son olarak da “şeyh efendi” veya “postnişin” diye anılan manevi yol gösterici gelir. Kırmızı postu (şeyh postunu) selamlayarak yerlerini alırlar. Hz. Mevlânâ’nın makamını temsil eden bu post, Mevlevilerce kutsal sayılır ve posta asla sırt çevrilmez.

Semaya katılacaklar ve semayı izleyeceklerden oluşan topluluk beraberce vakit namazını kılar, tespih çekip dua eder. Sonra Şeyh Efendi veya onun görevlendirdiği bir kişi, Mesnevi’den beyitler okur.

Bundan sonra Hz. Peygamber’e övgü (naat) yer alır. Buhûrîzâde Mustafa İtrî Efendi’nin rast makamından bestelediği bu naat, peygambere saygı gereği ayakta ve saz eşliği olmadan bir naathan tarafından okunur.

Naatten hemen sonra bir kudüm darbı (vuruşu) duyulur. Bu kudüm darbı, Allah’ın kâinata “Kün!” (Ol!) emrini sembolize eder.

Neyzenbaşı, kudüm darbı ile icra edilecek ayinin makamından bir ney taksimine başlar. Ney taksimi, Allah’ın kâinata can vermek için üflediği “nefha-yı ilahiyye”yi (ilahi nefes) temsil eder. Taksim son bulmasıyla birlikte müzik topluluğu, törenin peşrevini icraya başlar; Şeyh Efendi ve semazenler de aynı anda ellerini hızla yere vurup ayağa kalkar. “Diriliş”i temsil eden bu vuruşa “darb-ı celâlî” denir.

Daha sonra başta Şeyh Efendi, sonra semazenbaşı ve sırayla diğer semazenler; sema meydanında sağdan sola doğru üç turdan oluşan dairevi bir yürüyüşe başlar. Mevlevilik tarikatının kurucusu Hz. Mevlânâ’nın oğlu Sultan Veled adına yapılan bu yürüyüşe “devrivedî” denir.

Kırmızı postun ucundan başlayan hayalî bir çizgi, sema meydanının sonuna kadar uzanır; meydanı görünen ve görünmeyen âlemi temsil eden iki yarım daireye böler. Bu görünmez çizgiye “hatt-ı istivâ” denir. “Yüce Yaratıcı’ya ulaştıran en kısa yol”u temsil eden bu çizgi, Mevlevilerce kutsal sayılır ve asla üzerine basılmaz.

Kırmızı postun önüne gelen semazen, posta sırt çevirmeden ve hatt-ı istivâ’ya basmadan dönerek karşıya geçer; arkasından gelen semazenle yüz yüze gelir. Bir an göz göze gelen iki semazen, aynı anda birbirlerine eğilerek selam verir (baş keser). Sema meydanının diğer tarafında hatt-ı istivâ hizasına gelen semazen de hatt-ı istivâ’yi selamlayarak üzerine basmadan karşıya geçer. Devrivedî esnasında şeyh postu önünde gerçekleşen bu karşılaşma ve selamlaşmaya sema törenine de adını veren “mukabele” denir.

Semazenin en üste giydiği siyah renkli hırka, nefsinin mezarını; keçeden yapılmış “sikke” denilen başlık, nefsinin mezar taşı; “tennure” denilen beyaz elbise, nefsinin kefenini sembolize eder. Semazenin hırkasını çıkardıktan sonra kollarını omuzlarına çapraz bağlayarak duruşu ise “1” rakamını, Allah’ın birliğini temsil eder (Görsel 1.18).

Kudümzenbaşının üç turun tamamlanıp “devrivedî”nin bittiğini ikaz eden vuruşları ile neyzenbaşı kısa bir taksim yapar. Bu arada yerlerini alan semazenler de hırkalarını çıkararak semazenbaşı önde olmak üzere sırayla Şeyh Efendi’nin elini öper, semaya girmek için izin ister. Şeyh Efendi de onların sikkelerini öperek izin verir. İzni alan semazen sema meydanında kol açarak dönmeye başlar.

Görsel 1.18: Bir duruşu

Dört bölümden (selamdan) oluşan tören, insanın yüce Allah'a kavuşma yolundaki yolculuğunu ve bu yolculukta geçirdiği evreleri temsil eder:

1. selam, insanın bilgiyle hakikate yönelerek Allah'ı ve kendi kulluğunu idrak etmesidir.
2. selam, insanın yaratılıştaki düzeni ve ululuğu fark ederek Allah'ın kudreti karşısında hayranlık duymasını ifade eder.
3. selam, bu hayranlığın aşka dönüşmesidir. Aşk ile kendinden geçiştir, tam bir teslimiyetle sevgilide yok olur. Bir tür "miraç"tır.
4. selam ise insanın manevi yolculuğunu tamamlayıp kulluğa dönüşüdür.

Sema ederken sağ avcunu göğe, sol avcunu yere doğru açan semazenin bu duruşu; "Hak'tan alır, halka sunarız, biz sadece görünüşte var olan bir görünüşten başka bir şey değiliz." anlamına gelir.

Son selamda semaya Şeyh Efendi ve semazenbaşı da katılır. Son peşrev ve son yürük semai çalınır. Son taksim yapılırken Şeyh Efendi "post seması"nı tamamlayıp postuna döner.

Son taksimin bitmesiyle mutripten bir kişi, "Aşr-ı Şerif" (Kuran-ı Kerim'den bir bölüm) okur ve sema sona erer. Sema töreninin bitmesiyle semazenler de hırkalarını sırtlarına alarak yerlerine oturur.

Şeyh Efendi'nin "el Fatiha!" demesiyle, Fatiha suresi okunur. Sonra semazenbaşı bir dua okur.

Allah'ın adı olan "Hu" sözcüğü, semaya katılanlar tarafından nefes miktarınca topluca uzatılarak söylenir ve son selamlaşmalar başlar. Şeyh Efendi, sema meydanında yürüyerek semazenlere hitaben "Esselamün aleyküm" diye selam verir. Bu selam karşılığında semazenbaşı, diğer semazenlerle birlikte baş keser. Semazenbaşı "ve aleykümüsselam ve rahmetullâh-ı ve berekâtühû" diyerek selamı alır. Semazenbaşının "berekâtühû" demesiyle tüm semazenler sondaki "hu" hecesini topluca uzatırken doğrulur.

Şeyh Efendi, mutribe doğru dönerek aynı şekilde selam verir. Bu selamı ise mutrip adına yine aynı şekilde neyzenbaşı alır.

Son olarak Şeyh Efendi semahaneden çıkarken törene katılanlarla selamlaşır. Önce semazenbaşı önde olmak üzere semazenler, daha sonra da neyzenbaşı önde olmak üzere tüm mutrip heyeti kırmızı postu selamlayarak semahaneyi terk eder.

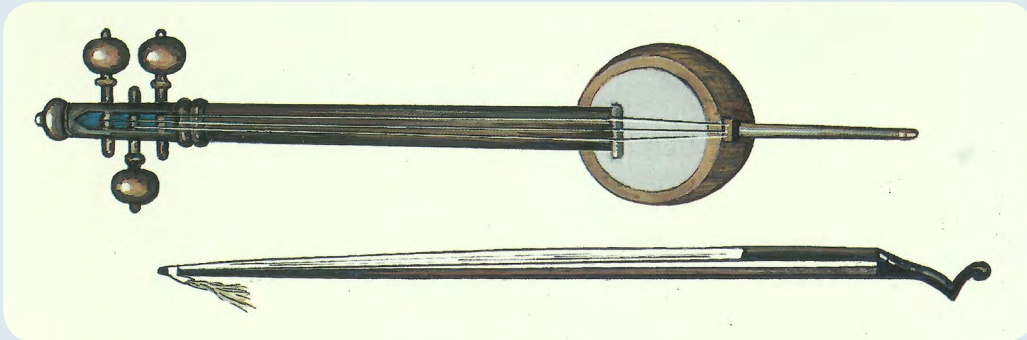
Dr. Timuçin ÇEVİKOĞLU'nun "Döndükçe Gönülde Aşk Tazelenir" adlı kitabından düzenlenerek alınmıştır.

BİLGİ NOTU

Peşrev: Farsça "piş" ön, "rev" giden demektir. Pişrev, "önde giden" anlamındadır. Türkçeye "peşrev" olarak geçmiştir. Klasik Türk müziğinde fasılların ve Mevlevi törenlerinin başında çalınır. Dört haneden oluşan çalgısal eserlerdir. Her hanenin sonunda "teslim" ya da "mülazime" denilen bölüm seslendirilir.

BİLGİ NOTU

Rebap, yayla çalınan bir çalgıdır. Kemençe gibi dize dayanarak çalınır. Gövdesi (ses kutusu) Hindistan cevizinden, sapı ve burguları ise sert ağaçlardan yapılır. Tek telliden beş telliye kadar çeşitleri görülmüştür. Günümüzde kullanılan rebap, 3 tellidir. Mevlânâ zamanında çok çalındığı bilinmektedir (Görsel 1.19: Rebap).

Görsel 1.19: Rebap

B) Tasavvuf Musikisi

Ney, Mevlevi ayinleri gibi tasavvuf musikisinin de vazgeçilmez çalgısıdır. Tasavvuf musikisinin ne olduğunu anlamak için öncelikle tasavvufun ne olduğunu anlamak gerekir. Tasavvufun birçok tarifi yapılmıştır. Mahir İz'e göre tasavvuf:

- "Allah'ın rızasını kazanmak ve sonsuz mutluluğa ermek için nefisleri her türlü kötülüklerden temizleme, iç ve dış aydınlanma hallerinden bahseden bir ilimdir."
- "Kuran'a ve sünnete tutunarak dünyevi zevkleri terk etmektir."
- "Allah'tan başka makam, mevki, mal, mülk, para hırsına kul olmamaktır."
- "Allah'ın emirlerini yerine getirip -yasaklarından kaçınırken sabredip- devam etmektir."
- "Temiz bir niyet ve tam bir ihlasla (içtenlikle yapılan ibadetle) ilahi şeriatın bütün hükümlerini yerine getirmektir."

Tasavvuf düşüncesiyle yazılmış sözlerin Türk musiki kurallarıyla bestelenmesi ve Türk musiki çalgılarıyla icra edilmesiyle yapılan musikiye "tasavvuf musikisi" denir (Görsel 1.20). Tasavvufta musiki, Allah'a ve Hz. Muhammed'e olan sevgiyi ifade ederek kulluğu anımsamak ve anımsatmak amacıyla kullanılır. Tasavvuf felsefesinin musikiyle ifade edilmesi olarak da tarif edilebilir.

Görsel 1.20: Tasavvuf musikisi

C) Klasik Türk Musikisi

Türkiye'de neyin sıklıkla kullanıldığı bir diğer tür de klasik Türk musikisidir. Türk milletinin yüzyıllar boyunca çeşitli kültürlerden etkilenecek kendine has güzellik anlayışıyla geliştirdiği, geleneksel kural ve yöntemlerle yapılmış tek sesli musikiye "klasik Türk musikisi" denir. 20. yüzyılın başlarında yapılan bazı eserler de klasik Türk musikisi olarak değerlendirilebilir. Günümüzde üretilen ve "Türk sanat müziği" olarak bilinen musiki ise kökleri Osmanlı Devleti ve öncesine dayanan klasik Türk musikisinin günümüzdeki uzantısıdır (Görsel 1.21).

Görsel 1.21: Klasik Türk musikisi

D) Çok Sesli Türk Musikisi

Ney; Mevlevi törenleri, tasavvuf müziği ve klasik Türk müziğindeki kadar yoğun kullanılsa da çok sesli Türk müziğinde de zaman zaman kullanılmaktadır.

Çok sesli musiki, birbirinden farklı melodi ya da seslerin belirli kural ve yöntemlerle bütünlük oluşturacak şekilde düzenlenip aynı anda duyurulmasıyla oluşan seslendirme biçimidir. Çok seslilik kural ve yöntemlerinden de faydalanılarak üretilen Türk müziğine çok sesli Türk musikisi denir (Görsel 1. 22).

Batı'nın çok sesli musikisinin Türk musikisine etkisi, Osmanlı Devleti'nin son döneminde Batılılaşma hareketleriyle artmıştır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında bu etki yoğunlaşarak devam etmiştir. Batı musikisinin çok seslilik kuralları ilk aşamada Türk halk musikisinde uygulanarak çok sesli Türk musikisinin temelleri atılmıştır. Eğitim için yurt dışına gönderilen ve "Türk Beşlileri" olarak anılan Cemal Reşit Rey, Ahmet Adnan Saygun, Ulvi Cemal Erkin, Hasan Ferit Alnar, Necil Kazım Akses gibi isimler çok sesli Türk musikisinin ilk bestecileri olmuştur. Günümüzde ise Mehmet İhsan Özer, Mehmet Cemal Yeşilçay, Yalçın Tura, Ruhi Ayan-gil gibi besteciler çok sesli Türk musikisi bestecilerindendir.

Görsel 1.22: Çok sesli Türk musikisi

OKUMA METNİ

HZ. MEVLÂNÂ VE NEY

Hiz. Mevlânâ, Mesnevî'sine şu sözlerle başlar:

"Dinle neyden, zira o bir şeyler anlatmada, ayrılıklardan şikâyet etmededir.

Ney der ki: Beni kamışlıktan kopardıklarından beri, iniltim kadın ve erkek herkesi ağlattı.

Ayrılık bağrımı delik deşik eylesin, ta ki aşk derdini anlatabileyim."

Tarih boyunca insanlar farklı dili konuşup farklı görüş ve inanışlara sahip olsalar da türü ne olursa olsun müzikten aynı şekilde etkilenmiş ve aynı duyguları hissetmişlerdir. Hiçbir sanat dalı, insan ruhuna müzik kadar doğrudan doğruya ve insanı içinden kavrayacak şekilde etki edememiştir. Müzik; son derece değerli bir manevi temizlenme, ferahlama ve yücelme aracıdır. Bunda en etkili ses ise insan sesine en yakın ses olan ney sesidir.

Mevlânâ'nın felsefesinde ney, "insan-ı kâmil" in sembolüdür. Benzi sararmış, içi boşalmış, bağırı dağlanarak delikler açılmış ancak Yüce Yaratıcı'nın üflediği nefesle hayat bulan, tıpkı insan gibi geldiği yere özlem duyan ve delik deşik olmuş bağrından çıkan feryat ve inilti ile insanlara sırlar fısıldayan bir dosttur. Bu sebeple ney, Mevlevilerce de "nây-ı şerif" diye anılmıştır (Görsel 1.23).

Görsel 1.23: Mevlânâ

Dr. Timuçin Çevikoğlu'nun "Döndükçe Gönülde Aşk Tazelenir" adlı kitabından sadeleştirilerek alınmıştır.

1.2. NEYİN YAPISI VE ÖZELLİKLERİ

KAMIŞIN YAPISI VE YETİŞTİĞİ BÖLGELER

Kamış, buğdaygillerdendir. Denize yakın, killi, sulak yerlerde ve sıcak iklimde yetişen, boğumlu, odunsu ve sert gövdesi olan bir bitkidir. Kamışın diğer adı kargıdır. Alttan uca doğru incelerek uzayan bir bitkidir. Olgunlaşmış bir kamışın ortalama boyu 3-5 m, çapı ise 1,5-3,5 cm kadardır. Ney; sararmış, sert ve lifleri sık olan, boğum boyları kısa ve olabildiğince birbirine eşit kamışlardan yapılır. Olgunlaşmadan kesilen kamışların elyafı zayıftır ve bu kamışlar ney yapımına elverişli değildir. Bu yüzden kamışların, mevsiminde (kasım-şubat ayları arasında) kesilmesi gerekir. Ney yapımına en elverişli kamışlar; yurt dışında Şam, Hicaz ve Trablusgarp'ta; Türkiye'de Antakya'nın Samandağ ilçesinde ve Adana'da yetişir. Ayrıca güneyde Kıbrıs kamışları da makbuldür. Bununla beraber Ege yöresinde yetişen kamışlardan da ney yapılmaktadır (Görsel 1.24).

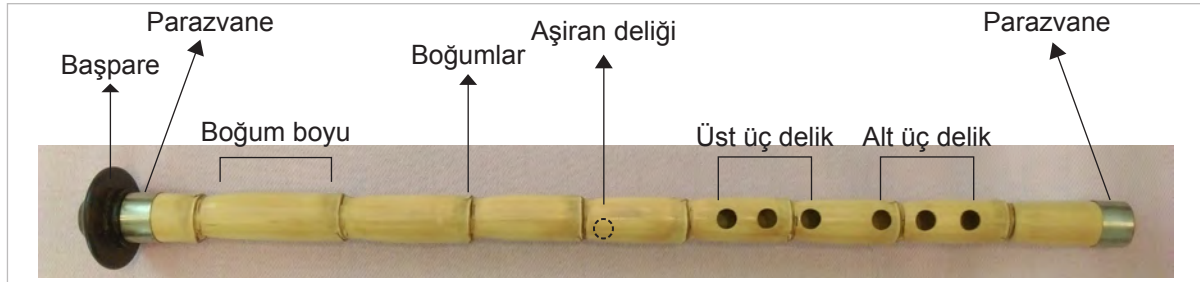
Görsel 1.24: Kamış

NEY YAPIMINA ELVERİŞLİ KAMIŞIN ÖZELLİKLERİ

Ney; karmaşık olmayan bir yapıya sahiptir. Ses tınısı, insan sesine en yakın çalgılardan biridir. Kamış üzerine, belirli oranlar kullanılarak açılan perdeler; neyden çıkan seslerin aralıklarını belirler. Seslerin falsosuz çıkması, hesaplamaların iyi yapılması ve oranların doğru uygulanmasına bağlıdır. Neyin üç oktavlık ses sahası vardır. Bu ses sahası içinde istenilen sesler; parmakların delikleri tam ya da yarım açıp kapaması, üfleme açısı ve şiddetinin değiştirilmesiyle elde edilir. Ney, üç bölümden oluşur:

1. Kamış
2. Başpare
3. Parazvane

Görsel 1. 25'te neyin yapısı ve bölümleri görülmektedir.

Görsel 1.25: Neyin yapısı ve bölümleri

1.3. NEY YAPIMI VE BAKIMI

DOĞRU KAMIŞ SEÇİMİ

Ney yapımında kullanılacak olan kamışın özellikleri şunlardır:

1. Dış yüzeyi sert ve sararmış olmalıdır.
2. Et kalınlığı fazla olmamalıdır (Görsel 1.26).
3. Boğum aralıkları mümkün olduğunca kısa ve eşit ölçüde olmalıdır.
4. Ney hangi boyda olursa olsun, aynı parmak pozisyonuyla farklı kademelerden çıkan perdelerin birbiriyle uyumlu olabilmesi için, kamış mutlaka 9 boğumlu olmalıdır.
5. Budaklı olmalıdır.

Görsel 1.26: Et kalınlığı

NEY YAPIM METOTLARI VE NEYDE DELİK YERLERİNİN TESPİTİNDE UYGULANAN ORANLAR

“Cümleler doğrudur sen doğru isen, doğruluk bulunmaz sen eğri isen.”
Yunus Emre

- Ney açılacak kamışın boyu, istenilen akort çeşidine göre paylı olarak kesilir. Kamışta eğrilik varsa kamış doğrultulur.
- Doğrultma işleminin sonunda kamışın alt ve üst payları kesilir. Üst boğum ölçüsü, başpare yüksekliği kadar uzun bırakılır. Boğaz boğumunun uzunluğu, diğer boğumların uzunluğunun yarısından fazla ya da eksik olmamalıdır. Fazla olursa dem ve orta sesler rahat, tiz sesler zor çıkar. Eksik olursa tiz sesler rahat, dem ses ve orta sesler zor çıkar.
- Kamışın içi henüz işlenmemişken boğum yerleri kapalıdır. Üst boğumun (boğaz boğumu) iç kısmının tam ortası işaretlenerek uygun çapta, elmas uçlu ve yüksek devirli bir matkap ile kamış delinir.
- Diğer boğumlar en alttan en üste doğru genişleyecek şekilde kademeli olarak delinir. Buna neyin iç açkısı denir.
- Neyin perdelerinin açkısına geçmeden önce, boğaz boğumunun başpare yükseklik payı kesilerek paravane takılır.
- Sonra başpare oturtulur.
- Akort cihazıyla kontrol edilerek üflenir.
- Açılacak olan akordun istediği sese gelene kadar kamış kesilir.
- Başpareyle birlikte kamış boyu ölçülür.
- Çıkan uzunluk 26'ya bölünür.
- Kamış üzerinde 26 eşit bölüm işaretlenir (Görsel 1.27).
- 26 eşit bölüme ayrılmış olan kamışın ön yüzüne alt uçtan itibaren sırasıyla önce 4, 5 ve 6. birime denk gelen perdeler; sonra 7. birim atlanarak 8, 9 ve 10. birimlere denk gelen perdeler açılır. Bu süreçte perdelerin aynı dikey ekseninde açılmasına dikkat edilmelidir (Görsel 1.28, 1.29).
- Kamışın 13. birimine ve arka yüzüne aşiran perdesi açılır. Aşiran deliği, üfleyecek olan neyzenin üfleme pozisyonu dikkate alınarak yatay ekseninden sağa veya sola doğru birkaç mm kaydırılarak açılır. Neyzen sağ üflüyorsa (sağ el üstte, sol el altta) delik ekseninden sağa, sol üflüyorsa (sol el üstte, sağ el altta) delik ekseninden sola kaydırılarak açılır.

Görsel 1.27: İşaretleme

Görsel 1.28: Delik açma

Görsel 1.29: Delik açma

BİLGİ NOTU

Bazen ney açılırken kamışın yapısından ve boğum boylarından kaynaklanan sebeplerle delikler, normal oranların dışında 1-2 mm aşağı veya yukarı doğru kaydırılarak da açılabilir.

NEYİN BÖLÜMLERİ

Kamış: Neyin gövdesini oluşturan en önemli bölümdür. Yeni kesildiğinde yeşil renktedir. Sonrasında açık sarı renge dönüşür. Üflendikçe ve yağlandıkça rengi koyulaşır (Görsel 1.30, 1.31).

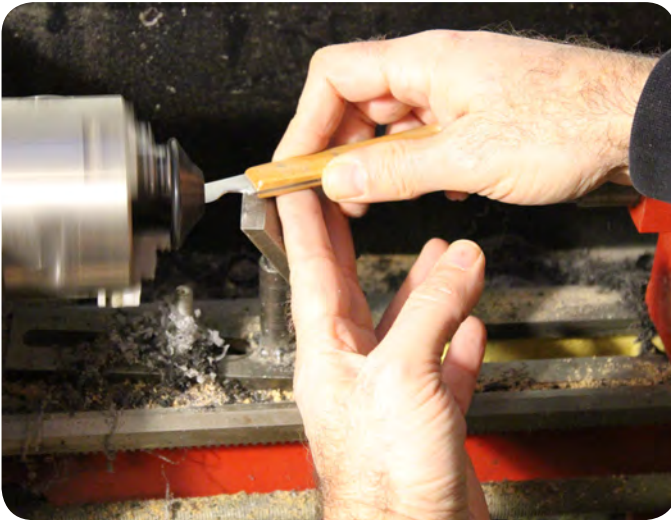

Görsel 1.30: Ney kamışı

Görsel 1.31: Ney kamışı

Başpare: Kamıştan sonra ikinci önemli bölümdür. Farsça “pare” sözcüğü, “parça” demektir. “Başparça” anlamına gelen başpare; sesin daha kaliteli çıkması, dudağa rahat oturması için neyin baş kısmına takılır. Manda boynuzu, fildişi, şimşir ağacı, fiber ve delrin gibi malzemelerden yapılır (Görsel 1.32, 1.33).

Görsel 1.32: Başpare yapımı

Görsel 1.33: Başpare

Parazvane: Neyin baş ve alt ucuna takılan metal yüzüktür. Bakır, pirinç, gümüş gibi malzemelerden yapılır. Başpare kamışa takıldığında, içten dışa doğru baskıya neden olur. Parazvane takılmasıyla kamışın bu baskıya dayanımı artar. Böylece parazvane kamışın çatlamasını engeller. Alt ucuna takılan parazvane dış etkilerle kamışın çatlamasını önler. Her iki parazvane, aynı zamanda neyin güzel görünmesini sağlar (Görsel 1.34, 1.35).

Görsel 1.34: Parazvane yapımı

Görsel 1.35: Parazvane

NEYİN BAKIMI VE YAĞLANMASI

Ney; kuruyup çatlamaması, rutubetten çürümemesi ve güzel ses verebilmesi için badem veya susam yağıyla yağlanmalıdır (Görsel 1.36). Bunun için şu yağlama teknikleri önerilebilir:

1. Neyi içi yağ dolu bir kaba koyarak bir müddet bekletmek, çıkarınca yağın birkaç saat süzülmesini sağlamak, sonrasında dış yüzeyi temiz bir bezle kurulamak suretiyle yapılan yöntem; en sağlıklı yağlama yöntemidir. Fakat bu yöntem ekonomik değildir.
2. Neyin yarısı uzunluğunda ve neyden biraz daha kalın pvc bir borunun bir ucu, yağ sızdırmayacak şekilde kapatılır. Boru 3/4 oranında yağ doldurulur. Yağ dolu boruya başparesi çıkarılarak neyin önce bir yarısı, daha sonra diğer yarısı sokulur ve bir müddet bekletilir. Daha sonra yağın birkaç saat süzülmesi sağlanır, neyin dış yüzeyi temiz bir bezle kurulur. Bu yöntem birinci yöntemle göre daha ekonomiktir.
3. Neyin alt ucu dâhil tüm deliklerinin sızdırmayacak şekilde kapatılarak başpare tarafından içine yağ doldurmak suretiyle yapılan yağlama yöntemidir. Birinci ve ikinci yöntemle göre hem daha ekonomik, hem daha pratiktir. Ayrıca 2. yöntemdeki gibi başparenin çıkarılmasına gerek olmayışı da diğer bir avantajdır. Yağın içerisine birkaç damla karanfil yağı veya başka güzel kokulu esans konursa üflerken ney hoş bir koku ve ferahlık verir. Uzun zaman üflenmeyen ve yağlanmayan neyler tamamen kuruduğu için sesi zor çıkar.

Yağlama işleminin ilk üç ay için haftada bir kez, üçüncü aydan altıncı aya kadar iki üç hafta arayla bir kez yapılması uygundur. Altıncı aydan sonra ayda bir veya iki kez yapılabilir.

Yağlama yapmadan önce neye üflenmemelidir. Çünkü üfleneyen neyin içi nemlenir ve yağ; kamışın dokularına kadar işlemez, yüzeyde kalır.

Görsel 1.36: Yağlama

Bunun yanı sıra neyin korunması ile ilgili dikkat edilmesi gereken diğer hususlar ise şunlardır:

- Ney uzun süreli olarak masa veya sehpa gibi düz bir zeminde bırakılacaksa çok dikkat edilmelidir. Özellikle başparenin masanın kenar kısmına taşacak şekilde konması ve gövdenin düz zemine temas etmesi sağlanmalıdır (Görsel 1.37, 1.38).

Görsel 1.37: Doğru bırakma

Görsel 1.38: Yanlış bırakma

- Başpare sık sık çıkarılıp takılmamalıdır. Bir neye başka bir neyin başparesi takılmamalıdır.
- Ney; ısı yaymakta olan soba ve kalorifer peteği yanında bırakılmamalı, aşırı sıcak ve soğuğa maruz bırakılmamalıdır.
- Ney; korunması ve taşınması için yapılmış özel çantalar dışında, pvc veya plastik malzemeden yapılmış özel kılıflar ve proje tüplerinde taşınabilir (Görsel 1.39, 1.40).
- Ney, üflendikten sonra hemen kapalı bir kutuya konmamalıdır. Çünkü kalan nem, neyin içinde küflenmeye ve mantar üremesine sebep olur. Ney üflendikten sonra mutlaka bir müddet bekletilmeli, havalandırması sağlanmalı; sonra çantaya veya kutuya konmalıdır.

Görsel 1.39: Kılıf

Görsel 1.40: Çanta

UYARI

- * Neyinizi sizden başka birinin çalmamasına özen gösteriniz.
- * Neyden ses çıkmıyorsa başpare sıcaklık farkından gevşemiş olabilir. Ney çatlamış olabilir. Genelde başpare çokça takılıp çıkarıldığı için ilk boğum çatlar.
- * Neyinizden ses çıkmaması veya başka bir teknik sorun olması durumunda öncelikle öğretmeninize ya da bir ney yapımcısına danışınız.

1.4. NEY ÇEŞİTLERİ

Türk musikisinin kendine has ahenk (akort) sistemi; ney çeşitleri ile sabitlenmiş, somutlaşmış ve pratiğe dönüşmüştür. Neylerin hangi ahenge ait olduğunu (çeşidini), boyları belirler.

NEYDE BOY-ÇAP-AHENK İLİŞKİSİ

Aynı ahenkteki iki neyden çapı kalın olan ney, ince olan neye göre biraz daha kısadır. Aynı kalınlıkta olan iki neyden biri uzun, diğeri kısaysa ahenkleri farklıdır. Her ahenk, farklı isimlerle anılır.

ETKİNLİK

Gerekli Malzemeler

1. 1 adet ince boru (Et kalınlığı ince olmalıdır. Dış çapı yaklaşık 1,5 cm; boyu 40-50 cm; malzemesi pvc, plastik vb. olabilir.)
2. 1 adet kalın boru (Et kalınlığı, boyu ve malzemesi ince boruyla aynı; dış çapı yaklaşık 2 cm kadar olmalıdır.)
3. 1 adet dijital akort cihazı (Tablet veya cep telefonuna uygulama olarak indirebilirsiniz.)
4. Küçük testere

Etkinlik için gerekli malzemeler Görsel 1. 41'de görülmektedir.

Görsel 1.41: Malzemeler

- * Önce ince, sonra kalın olan boruya üfleyerek ses çıkarın. (Henüz ses çıkaramıyorsanız öğretmeninizden yardım alın.)
- * Boyları eşit, çapları farklı bu iki borudan çıkan seslerin hangisinin kalın, hangisinin ince olduğuna dikkat edin.
- * Her iki borudan çıkan seslerin frekanslarını ve adlarını akort cihazıyla kontrol ederek not edin.
- * Kalın ses veren boruyu, ince ses veren borunun verdiği sesi verene kadar, testere yardımıyla azar azar kesin. Her keşişinizde üfleyerek akort cihazıyla kontrol edin.
- * Boru boy ve çaplarının çıkan sesin frekansı ile olan ilişkisi konusunda düşüncelerinizi öğretmeninizle ve arkadaşlarınızla paylaşın.

UYARI

- * Testereyi ders içinde kullanmak için okul idaresinden izin almanız gerektiğini unutmayın.
- * Testereyi öğretmeninizin denetiminde kullanın.
- * Yaralanmamak için gerekli dikkat ve özeni gösterin.

İsterseniz daha önce öğrenmiş olduğunuz neyin delik yerlerinin tespitinde uygulanan oranlarla ilgili bilginizi kullanarak bu iki borunun delik yerlerini kalemle işaretleyebilirsiniz. Sonra bir marangoz veya demir doğrama ustasına götürebilir, işaretli yerlerden delmesini isteyebilirsiniz.

Ses; ister bir telin isterse bir borunun içindeki hava moleküllerinin titreşmesiyle elde edilsin, her ikisinde de boy ve çap çıkan sesin frekansı ile ters orantılıdır. Tel veya boru boyu arttıkça frekans düşer ve ses kalınlaşır. Boy kısaldıkça frekans yükselir ve ses incilir. Aynı şekilde çap büyüdükçe frekans düşer ve ses kalınlaşır, küçüldükçe frekans yükselir ve ses incilir.

NEY ÇEŞİTLERİ

Türk musikisi ahenk sisteminde bolahenk, süpürde, müstahzen, kız, mansur, şah ve davut olmak üzere 7 ana, bolahenk-süpürde mabeyni, müstahzen-kız mabeyni (yıldız), kız-mansur mabeyni, mansur-şah mabeyni ve şah-davut mabeyni olmak üzere 5 ara (mabeyn) ahenk vardır. Bu ahenklere ait neyler yine aynı isimlerle anılır (Görsel 1.42).

Normal boy, kol ve parmak uzunluğuna sahip bir insan; gerçek boydaki şah, davut ve bolahenk neylere üflemede zorlanacağından bu ahenkteki neylerin yarı boyunda ve dolayısıyla 1 oktav tiz ses veren neyler imal edilir. Bu neylere nısıfiye denir. Sözelimi bolahenk neyin yaklaşık boyu 1040 mm ise bolahenk nısıfiye neyin boyu 520 mm olacaktır.

Ana Ahenkler

Ney Çeşidinin (Ahengin) Adı	Diyapazona Göre Yeri (La-440 Hertz Frekans)	Yaklaşık Boyu (mm)
Bolahenk (Nısıfiye)	Neva (Re)	520
Süpürde	Hüseyniaşiran (Mi)	585
Müstahzen	Acemaşiran (Fa)	598
Kız	Rast (Sol)	702
Mansur	Dügâh (La)	780
Şah	Buselik (Si)	910
Davut	Çargâh (Do)	936
Bolahenk	Yegâh (Re)	1040

Görsel 1.42: Takım ney

Ara Ahenkler

Ney Çeşidinin (Ahengin) Adı	Diyapazona Göre Yeri (La-440 Hertz Frekans)	Yaklaşık Boyu (mm)
Bolahenk-Süpürde Mabeyni	Kaba Nim Hisar (Re#)	552
Müstahzen-Kız Mabeyni (Yıldız)	Irak (Fa#)	598
Kız-Mansur Mabeyni	Nim Zirgüle (Sol#)	754
Mansur-Şah Mabeyni	Kürdi (La#)	845
Davut-Bolahenk Mabeyni	Nim Hicaz (Do#)	1014

İcra edilecek olan eserin kapsadığı ses sahası (eserde kullanılan en kalın ve en ince ses arasında kalan ses bölgesi); solistin rahatça çıkarabildiği ses sahasının dışında kalıyorsa eser kendi yerinden (bolahenk ahenginden) değil, solistin ses bölgesini kapsayan ahenklerden biriyle icra edilir.

PERFORMANS GÖREVİ

Transpoze nedir? Müzikte transpozeye niçin gerek duyulur? Araştırınız.

1. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A) Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru sözcükleri yazınız.

1. Ney, sulak bölgelerde yetişen yapılır.
2. Neye ait en eski bulgu zamanına aittir.
3. Başpare, neyin baş kısmına için takılır.
4. Parazvane, neyin baş ve alt ucuna takılan yüzüğe denir. Kamışın önler.
5. Neyin oktavlık ses sahası vardır.

B) Aşağıdaki tabloda numaralar ile verilen kelimeleri, harf ile verilen ifadelerle eşleştiriniz.

6. Neyzenbaşı (....)	A) Usta bir neyzenden eğitim almış, Türk musikisini iyi bilen ve neyi hakkıyla icra edebilen kişidir.
Kutb-ı Nâyî (....)	B) Mutripte sayıları diğer sazendelere göre fazla olan neyzenlere liderlik ve hocalık etmekle görevlidir. Ayrıca tüm mutribe liderlik eden kudümzenbaşından sonra, çalgı topluluğunun da lideri olan usta neyzendir.
Neyzen (....)	C) Neyzenliğin en büyük mertebesidir. Kendinden sonra gelen tüm neyzenlere model olan, yön veren, rehberlik eden kişidir. Maneviyat, musiki ilmi, saza hâkimiyet, icrada tavır ve üslup bakımından en büyük ve en kudretli neyzendir.

C) Aşağıdaki açık uçlu soruların cevabını ilgili alana yazınız.

7. Ney açkısında deliklerin yerleri hangi orana göre tespit edilir?

.....

8. Ney niçin yağlanmalıdır? Neyin bakımında hangi yağlar kullanılmalıdır?

.....
.....

Ç) Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları okuyunuz ve doğru seçeneği işaretleyiniz.

9. Türk musikisinde neyin yeri, geçmişte aşağıdakilerden hangisine dayanmaktadır?

- A) Eğlence yerleri ve eğlence müziklerine
- B) Kışlalar ve askerî müziklere
- C) Hastaneler ve tedavi müziklerine
- D) Mevlevihaneler ve dinî müziğe
- E) Saraylar ve saray müziğine

10. Aşağıdakilerden hangisi mutrip heyeti üyesi değildir?

- A) Kudümzenbaşı
- B) Neyzenbaşı
- C) Halilezen
- D) Ayinhan
- E) Semazen

11. Aşağıdaki müzik türlerinden hangisi Türkiye’de ney sazının kullanıldığı müzik türlerinden değildir?

- A) Çok sesli Türk müziği
- B) Türkçe sözlü rock müziği
- C) Heavy (Hevi) metal
- D) Tasavvuf müziği
- E) Mevlevi ayinleri

12. Aşağıdaki seçeneklerden hangisinde ana ney çeşitleri doğru sıralanmıştır?

- A) Mansur, kız, davut, müstahzen, bolahenk, süpürde, şah
- B) Kız, mansur, bolahenk, şah, müstahzen, davut, süpürde
- C) Bolahenk, süpürde, müstahzen, kız, mansur, şah, davut
- D) Süpürde, müstahzen, bolahenk, kız, şah, mansur, davut
- E) Davut, şah, mansur, bolahenk, süpürde, müstahzen, kız

13. Aşağıdakilerden hangisi ney yapımına elverişli kamışın özelliklerinden değildir?

- A) Budaklı olmalıdır.
- B) Dış yüzeyi sert olmalıdır.
- C) Kısa boğumlu olmalıdır.
- D) Yapılacak ney 9 boğumlu olmalıdır.
- E) Sararmamış, yeşil olmalıdır.

KONTROL LİSTESİ

Bu form, yaptığınız çalışmayı değerlendirmeniz amacıyla hazırlanmıştır. Her bir ölçütü okuyarak **Evet** ya da **Hayır** seçeneklerine (x) işareti koyunuz.

ÖLÇÜTLER	EVET	HAYIR
Neyin tanımını yapabilirim.		
Neyin tarihî gelişimini ve Türklerin ney sazıyla tarihî bağlarını açıklayabilirim.		
Türk musikisinde ney sazının yerini açıklayabilirim.		
Türk musikisinde ney sazının kullanıldığı müzik türlerini açıklayabilirim.		
Kamışın yapısını ve yetiştiği bölgeleri tanıyabilirim.		
Neyin yapısını ve özelliklerini kavrayabilirim.		
Doğru kamış seçiminin nasıl yapılacağını açıklayabilirim.		
Ney açma metotlarını ve neyde delik yerlerinin tespitinde uygulanan oranları açıklayabilirim.		
Neyin bölümlerini tanıyabilirim.		
Ney bakımının önemini açıklayabilirim.		
Ney çeşitlerini ayırt edebilirim.		

ÖĞRENCİ GÖRÜŞÜ

1. Bu ünite neler öğrendim?

2. Bu ünite nelerde zorlandım?

NEY ÜFLEMENİN TEMELLERİ

2. ÜNİTE

Kavramlar

Diyafram, diyez, bemol, koma, bakiye, küçük mücennep, büyük mücennep, tanini, neva, çargâh, segâh, dügâh, rast, muhayyer, gerdaniye, eviç, hüseyini, kapalı neva, acem, tiz neva, tiz çargâh, tiz segâh, kapalı muhayyer, kapalı gerdaniye, kürdi, sümbüle, nim hicaz, hicaz, tiz nim hicaz, tiz hicaz, dik kürdi, dik sümbüle, nim zırgüle, nim şehnaz, kapalı nim şehnaz, dik acem, buselik, mahur, tiz buselik, dik hisar, hisar, nim hisar, hicaz, şehnaz, dik hicaz, dik şehnaz.

Neler Öğreneceksiniz?

Bu üniteye neyden ses çıkartmayı; ney üflerken doğru nefes tekniğini kullanmayı; neyi doğru tutmayı ve tutuş pozisyonunda neyden ses çıkartmayı; neyde 2, 3 ve 4. kademeden çıkan doğal ve değiştirme işaretli perdeleri öğreneceksiniz. Bu öğrendiklerinizle ilişkin egzersizler yapacaksınız

Ünite Konuları

- 2.1. NEYDEN SES ÇIKARTMA
- 2.2. NEFES TEKNİKLERİ
- 2.3. NEYDE TUTUŞ POZİSYONU
- 2.4. TUTUŞ POZİSYONUNDA SES ÇIKARTMA
- 2.5. NEYDE İKİNCİ KADEMEDEN ÇIKAN DOĞAL PERDELER
- 2.6. NEYDE ÜÇÜNCÜ KADEMEDEN ÇIKAN DOĞAL PERDELER
- 2.7. NEYDE DÖRDÜNCÜ KADEMEDEN ÇIKAN DOĞAL PERDELER
- 2.8. İKİNCİ, ÜÇÜNCÜ VE DÖRDÜNCÜ KADEMEDEKİ DEĞİŞTİRME İŞARETLİ PERDELER

NEY ÜFLEMENİN TEMELLERİ

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Ney çalan kişilerin tutuş ve oturuşlarını gözlemleyiniz. İzlenimlerinizi paylaşınız.
2. Diyafram nefesi hakkında bildiklerinizi sınıfta aktarınız.

Sabret, zira sabırla güçlük ortadan kalkar. Sabır, ferahlığın anahtarıdır.
Mevlâna

2.1. NEYDEN SES ÇIKARTMA

Ney ve kaval gibi üflemeli çalgılarda halk arasında “dil” olarak tabir edilen, düz üflendiğinde nefesin sese dönüşmesini sağlayan bir bölüm yoktur. Bu tip nefesli çalgılardan belirli bir teknik kullanılarak ses elde edilebilir. Dolayısıyla ney eğitiminde ilk aşama, neyden ses çıkarmayı sağlamaktır. Neyden ses çıkarmak, ilk anda zor görünebilir. Sabırlı ve gayretli bir çalışma, bu aşamanın üstesinden gelmeyi kolaylaştıracaktır. Kimileri birkaç denemeden sonra ses çıkartabilirken kimileri de biraz daha fazla zaman ayırarak çalışmak zorunda kalabilmektedir. Bu durum neyzen adaylarında asla umutsuzluğa yol açmamalı, sonuç alınmaya kadar ısrarla çalışmaya devam edilmelidir.

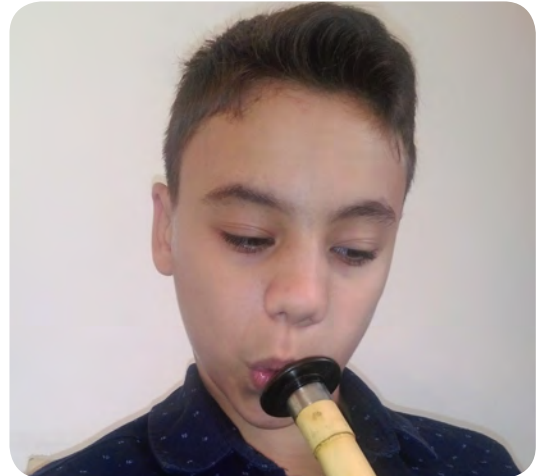
1. UYGULAMA

Aşağıda verilen, neyden ses çıkarma çalışmasını uygulayınız.

- Sandalyeye dik ve rahat bir şekilde oturun.
- Dudaklarınızı yuvarlayarak ısıklığa çalışın (Görsel 2.1). (Daha önce hiç ısıklık çalmadıysanız öğrenmek için biraz zaman ayırmanız gerekebilir.)
- Dudağınıza doğru şekli verdikten sonra neyinizi hiçbir deliğini kapatmadan tek elinizle tutun.
- Dudağın başpareye yerleşme şekli, neyden istenilen sesin çıkması için önemlidir. Isıklık çalar gibi yuvarladığınız dudağınızın sol yarısına dudağa bastırmadan başpareyi yerleştirin. Bu sırada dudaklarınızın başpare ağzını tam kapatmasına özen gösterin.
- Daha sonra başparenin sol yarısını dudağınızdan ayırmadan, neyin alt ucunu vücudunuzun soluna doğru çekerek, başpare ağzının sağ yarısını dudağınızın sağ yarısından çok az uzaklaştırın.
- Nefesinizi başparenin iç duvarına çarptırarak şekilde neyin içine doğru ısıklık çalın. Ancak titreşimin dudaklarda değil, neyin içinde gerçekleşmesini sağlayın (Görsel 2.2).

Görsel 2.1: Dudak şekli

Görsel 2.2: Neye üfleme

- Aynı çalışmayı dudığınızın sağ yarısıyla da deneyerek ses çıkartabildiğiniz en rahat yönü tespit edin (Görsel 2.3).

Neyinize üşüyen ellerinizi ısıtırmış gibi, olabildiğince sıcak nefesle üfleme çalışın. Ses elde etmeye en elverişli üfleme açısı ve şiddeti yakalanmadıkça neyden ses çıkmayacaktır. Ses çıkmıyorsa uygun üfleme açısı ve şiddeti ısrarla aranmalıdır. Neyden ses elde etmeye en elverişli üfleme açısını ve şiddetini yakaladığınız an nefesinizin neyin içinde titreşime yol açarak sese dönüştüğüne şahit olacaksınız.

- Başpareyi dudığınızdan uzaklaştırıp dudığınıza yerleştirerek her defasında ses çıkarabilecek hâle gelene kadar çalışın.
- Üşüyen ellerinizi ısıtırmış gibi sıcak nefesle neyinize üfleyerek kalın sesleri, dudaklarınızı büzerek ısık çalarmış gibi ılık nefesle neyinize üfleyerek orta sesleri, yakınınzdaki bir mumu söndürür gibi soğuk nefesle neyinize üfleyerek ince sesleri, uzağınzdaki bir mumu söndürür gibi çok soğuk nefesle neyinize üfleyerek tiz sesleri keşfedİN.

Görsel 2.3: Neyden ses çıkartma

BİLGİ NOTU

Neye üflendiğinde:

- Sese dönüşen nefesin sese dönüşmeyen nefese göre oranı çok düşük kaldığında neyden rahatsız edici bir ses çıkar. Bu ses, neyzenlerce “fosurtulu ses” olarak tabir edilir. Fosurtunun aşırısının rahatsız edici olmasına karşın geleneksel ney tavrında çok az ve abartısız bir fosurtunun olması makbul sayılır.
- Nefes neyin içinde değil dudaklarda titreşerek sese dönüşüyorsa bu çıkan ses “ısık sesi” olarak tabir edilir.
- Nefes olması gerektiği gibi büyük bir oranda neyin içinde sese dönüşüyorsa çıkan ses, “normal ney sesi”dir.
- Sıcak nefes kullanarak neyden çıkarılan kalın sesler “dem ses” olarak tabir edilir.

2.2. NEFES TEKNİKLERİ

Solunum: Oksijen, akciğer solumu yapan canlılarda, dış ortamdan organizmaya solunum organları yoluyla girer ve aynı yolla dışarı atılır. Organizmanın dış ortamdan oksijen almasına “soluk alma”, oksijeni kullanılmış karbondioksitli havanın dışarı atılmasına “soluk verme”, bu soluk alıp verme olayına ise “solunum” denir. Soluk alıp vermeyi sağlayan yutak, gırtlak, soluk borusu ve akciğerler “solunum organları”dır.

Gerek konuşurken gerek şarkı söylerken gerekse nefesli bir çalgı çalarken nefesi olabildiğince etkin bir şekilde kullanmak şarttır. Bunun için “diyafram nefesi” almak gerekir.

“Uygarlığın karmaşık ortamında geçerli olan belli başlı nitelik, özdenetimdir. İsteklere gem vurabilme yeteneği hem bir kelebek kanadı kadar duyarlı hem de çelik gibi güçlü olmalıdır.”

Jack LONDON’ın (Cek Landın) *Beyaz Diş* adlı romanından düzenlenerek alınmıştır.

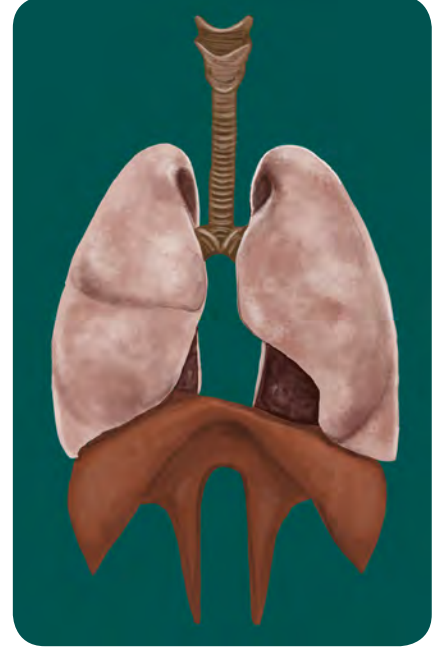
DİYAFRAM VE DİYAFRAM NEFESİ

Diyafram, işlevi açısından solunum sistemini oluşturan en önemli organlardan biridir (Görsel 2.4). Kalp ve akciğerler ile karın içi organları birbirinden ayırır. Yassı ve çizgili bir kastır. Diyafram, nefes verilirken gevşeyerek bir yay ya da kubbe şeklini alır. Göğüs kafesinin hacmi azalır ve ciğerlerdeki hava dışarıya atılır. Nefes alınırken diyafram kasılarak düzleşir. Bu durumda göğüs kafesi genişler ve hava hacmi artar. Diyaframın etkin bir şekilde kullanılmasıyla vücuda daha fazla hava girer. Bu nedenle diyaframın doğru kullanımı sağlık açısından da oldukça önemli ve faydalıdır. Belirli teknikler, egzersizler kullanılarak diyafram kasının güçlenmesi sağlanabilir.

İnsan vücudunda nefes alıp verme, göğüs nefesi (akciğer nefesi) ve diyafram nefesi (kaburga nefesi) olmak üzere iki şekilde gerçekleşir. Diyafram nefesi, insanın doğduğu andan itibaren aldığı doğal nefestir. Göğüs nefesinden daha uzun süreli nefes alışverişi sağlar. İnsan, zaman içerisinde çeşitli nedenlerden dolayı göğüs nefesi kullanmaya başlar. Akciğerler, göğüs nefesi alındığında yeterince hava ile dolmadığından nefesi uzun süreli kullanmak olanaksızdır.

Diyafram nefesinin doğru kullanılması sayesinde, alınan nefesin kontrollü bir şekilde dışarıya itilmesi sağlanır. Bu da nefesin daha uzun kullanımına olanak sağlar. Müzisyenlerin, özellikle de nefesli çalgı çalanların, doğru nefes teknikleri konusunda yeterince bilgi sahibi olması gerekir. Bu sayede nefesini kontrol ederek çalgısından en üst seviyede verim elde edebilecektir.

Diyafram nefesini en doğru hâliyle kullanmayı öğrenmek, zaman içinde gerçekleşir. Ney çalarken bu nefes tekniklerini gerektiği şekilde kullanabilmek için sabırla ve azimle çalışmak gerekir.

Görsel 2.4: Akciğer ve diyafram kası

Biliyor muydunuz ?

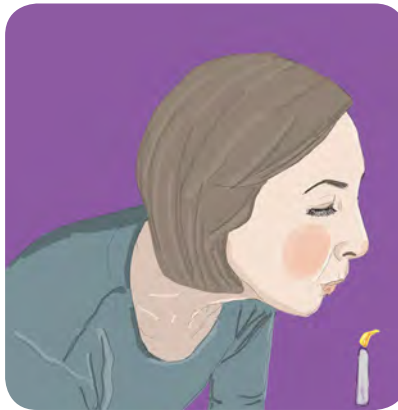
Hapşırırken, korku anında, hıçkırırken, ağlarken, sevinince, çiçek koklarken, şaşırma anında, uyurken ve esnerken alınan nefesin diyafram nefesi olduğunu biliyor muydunuz?

2. UYGULAMA

Aşağıda verilen görsellerdeki etkinlikleri, göğüs kafesi ve karın hareketlerinize odaklanarak uygulayınız (Görsel 2.5), (Görsel 2.6), (Görsel 2.7).

Görsel 2.5: Çiçek koklama

Görsel 2.6: Muma üfleme

Görsel 2.7: Esname

3. UYGULAMA

Aşağıdaki resimlerde belirtilen diyafram nefesini tanıma, kavrama ve uygulama etkinliğini; göğüs kafesi ve karın hareketlerinize dikkat ederek uygulayınız.

- Bir sandalyenin üzerine, uç kısma gelecek şekilde yarım oturun.
- Ayaklarınıza doğru eğilerek nefes alıp verin (Görsel 2.8). Bu durumda göğüs kafesiniz değil, karın ve böbrek bölgenizin genişlediğini fark edin.
- Nefes alıp verme işlemini eğilmeden dik durarak tekrarlayın (Görsel 2.9). Bu durumda göğüs kafesiniz genişleyecektir.
- Öne doğru hafifçe eğilerek tekrar nefes alıp verin. Bu sefer, nefes alışverişiniz esnasındaki karın hareketlerinize odaklanın. Dik durarak nefes alın. Eğilerek nefes alışverişiniz sırasındaki karın hareketlerinizi hatırlayarak dik dururken de uygulamaya çalışın.
- Vücudunuza gereğinden fazla baskı yapmadan diyafram nefesini tanımaya ve uygulamaya çalışın.

Görsel 2.8: Öne eğilme

Görsel 2.9: Sandalyede dik, eller karın ve göğüste oturma

4. UYGULAMA

Aşağıdaki doğru nefes tekniği egzersizini neyinizle yapınız.

- Sırtınız ve omuzlarınız dik olacak şekilde bir sandalyede oturun.
- Doğru diyafram nefesi alıp almadığınızı kontrol edebilmek için bir elinizle neyin deliklerini kapatmadan tutarken diğer elinizi karın bölgenizde tutun.
- Diyafram nefesi alın. Nefes alırken karın bölgenizdeki elinizle karnınızın yükselip yükselmediğine dikkat edin.
- Akciğerlerinizdeki hava tükenene dek neyinize üfleyin, üfleyerek neyinizden ses çıkartırken elinizi karın bölgenize koyun. Akciğerlerinizdeki havanın tükenmesine yakın karın kaslarınızın sertleşmeye başladığına dikkat edin.
- Akciğerlerinizdeki hava bitince tekrar diyafram nefesi alarak aynı şekilde egzersize devam edin.

UYARI

Başlangıçta çıkan seste titreme ve kesilmelerin olması çok normaldir. Bu egzersizi yapmaya devam ettikçe bu titreme ve kesilmeler en aza inecek ve zamanla kaybolacaktır. Çıkardığınız sesin istikrar (kararlılık), hacim (yoğunluk) ve güç kazanmaya başladığını göreceksiniz.

BİLGİ NOTU

Yapılan bu egzersiz neyzen kültüründe “dem çekmek” olarak tabir edilir.

2.3. NEYİ TUTUŞ POZİSYONU

Ney çalarken postür (duruş), oturuş ve tutuş çok önemlidir. Ney, çoğunlukla sandalyeye oturarak icra edilen bir çalgıdır. Neyzenler sadece Mevlevi ayinlerinde, Hz. Mevlânâ'ya saygı ve Mevlevilik adabı gereği neyi ayakta icra ederler. Eski dönemlerde yerde bacakların kıvrılması suretiyle kaval kemiklerinin (diz kapağı ile ayak bileği arasındaki kemik) üzerine veya bağdaş kurup oturarak ney icra edilirdi. Bu oturuş şekli, günümüzde kullanılmamaktadır.

Ney icra ederken kullanılan sandalye, kolçaksız olmalıdır. Çünkü kolçaklar neyi rahat ve kuralla uygun tutmayı engeller. Oturulan sandalye, ayak tabanlarının yere tam basacağı yükseklikte olmalıdır. Uyluk ve kaval kemiklerinin birbirine olan açısını aşırı derecede daraltacak kadar alçak olmamalıdır. Uyluk ve kaval kemiklerinin açısı yaklaşık 90° - 95° olmalıdır (Görsel 2.10).

Oturuş pozisyonunda ney iki şekilde tutulabilir:

1. Sağ el üstte, sol el altta tutuş pozisyonu
2. Sol el üstte, sağ el altta tutuş pozisyonu

Oturuş, diyafram ve karın kaslarını sıkıştırmayacak şekilde dik olmalıdır. Mümkünse sağ el üstte tutuş pozisyonu için sağ ayağın, sol el üstte tutuş pozisyonu için sol ayağın basacağı bir ayaklık kullanılmalıdır. Neyin alt ucu sağ el üstte tutuş pozisyonunda sol diz kapağının, sol el üstte tutuşta ise sağ diz kapağının hemen yanından geçecek şekilde tutulmalıdır.

İster sağ el üstte ister sol el üstte tutulsun her iki tutuş pozisyonunda da ney, vücudun dikey eksenine yaklaşık 30° - 45° lik bir açıyla tutulmalıdır.

Görsel 2.10: Uyluk ve kaval kemiklerinin açısı

UYARI

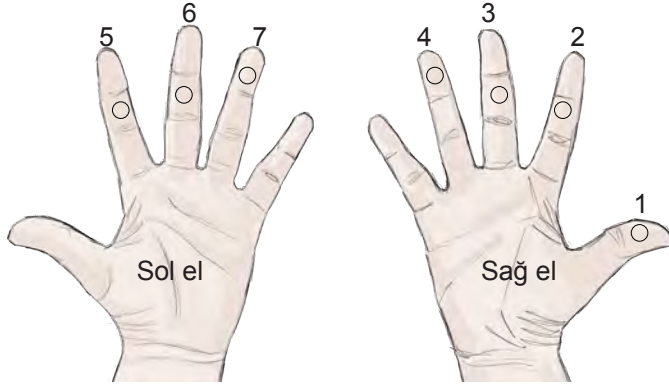
Geçmişten bugüne her iki tutuş pozisyonu da kabul görmüştür. Ancak karmaşaya meydan vermemek için kitabın bundan sonraki bölümlerinde sağ el üstte tutuş pozisyonu temel alınacaktır.

5. UYGULAMA

Aşağıda verilen oturuş pozisyonunda neyi doğru tutma çalışmasını uygulayınız.

- Ney icra etmeye elverişli bir sandalyeye, mümkünse bir boy aynasının karşısında, ayak tabanlarınız yere tam basacak şekilde dik olarak oturun ve sağ ayağınızın altına bir ayaklık koyun.
- Sağ elinizin başparmağıyla neyinizin arka yüzündeki aşiran deliğini kapatın. Sonra işaret parmağınızın ikinci boğumuyla ön yüzdeki üstten birinci deliği, orta parmağınızın ikinci boğumuyla ikinci deliği ve yüzük parmağınızın birinci boğumuyla üçüncü deliği kapatın.

- Sol elinizin işaret parmağının ikinci boğumuyla dördüncü deliği, orta parmağınızın ikinci boğumuyla beşinci deliği ve yüzük parmağınızın birinci boğumuyla altıncı deliği kapatın (Görsel 2.11), (Görsel 2.12).

Görsel 2.11: Sağ tutuşa göre parmakların kapatma yerleri ve numaraları

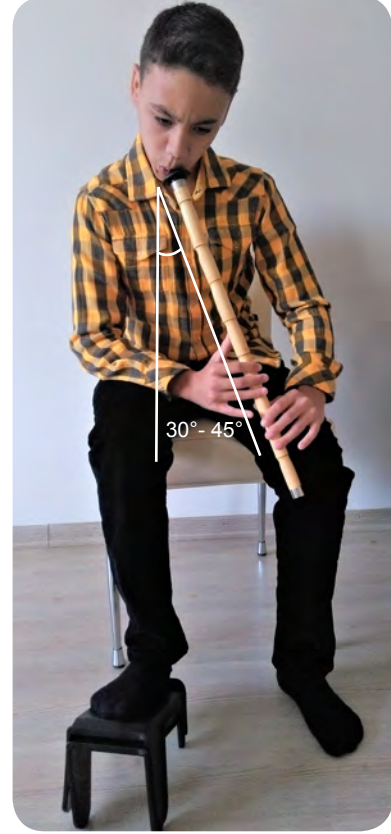

Görsel 2.12: Neyde delik numaraları

- Dudaklarınızı daha önce öğrendiğiniz şekilde ısıklık çalar gibi yuvarlayarak başparyi dudağınızın sol yarısına hafifçe yerleştirin.
- Neyi vücudunuzun dikey eksenine yaklaşık 30°- 45° açıyla tutun (Görsel 2.13).

UYARI

- Parmaklarınızla neyi sıkmamaya özen gösterin.

Görsel 2.13: Tutuş pozisyonu

2.4. TUTUŞ POZİSYONUNDA NEYDEN SES ÇIKARTMA

Karşılaşılan zorluklar ne kadar büyükse onların üstesinden gelmek o kadar gurur vericidir.

Epiktetos (Epiktetos)

6. UYGULAMA

Aşağıda verilen tutuş pozisyonunda ses çıkartma egzersizini uygulayınız.

- Neyinizi ayna karşısında kurala uygun tutun, tüm delikleri bir önceki etkinlikte öğrendiğiniz şekilde kapatın.
- Sağ ve sol elinizin orta parmaklarını (3 ve 6 numaralı parmaklar) kapalı bırakarak sağ ve sol elin işaret ve yüzük parmaklarını (2, 4, 5 ve 7 numaralı parmaklar) deliklerden çok uzaklaştırmadan kaldırın (Görsel 2.14), (Görsel 2.15).

Görsel 2.14: İlk tutuşta kapalı olan parmaklar

Görsel 2.15: İlk tutuşta kullanılan parmaklar

- Tüm delikleri parmaklarınızın doğru yerleriyle tekrar kapatın. 2, 4, 5 ve 7. parmaklarınızı deliklerden çok uzaklaştırmadan defalarca açıp kapayarak pratik kazanın.
- Aynaya bakarak deliklerin tam açılıp tam kapandığını denetleyin.
- 2, 4, 5 ve 7. parmaklarınızı deliklerden çok uzaklaştırmadan kaldırdığınızda neyinize üfleyerek ses çıkartmaya çalışın.
- Ses elde edemezseniz doğru tutuş pozisyonunu bozmadan üfleme şiddeti ve açınızı değiştirerek ses arayın.
- Kurala uygun tutuşta ses çıkartmayı başardığınızda akciğerlerinizdeki havayı sonuna kadar kullanarak uzun seslerle çalışmaya devam edin.
- Akciğerlerinizdeki hava bittiğinde nefes alırken tüm delikleri kapatın. Üflerken yine 2, 4, 5 ve 7. parmaklarınızı deliklerden çok uzaklaştırmadan kaldırarak ses çıkartmaya devam edin.
- 2, 4, 5 ve 7. parmaklarınız açık pozisyondayken neyinize farklı nefes şiddetleriyle üfleyin.

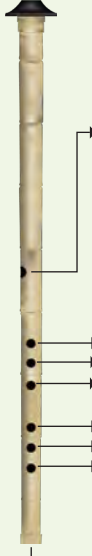
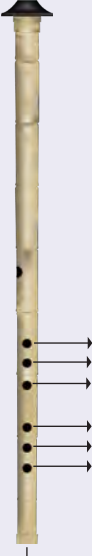

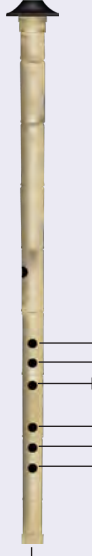
2.5. NEYDE İKİNCİ KADEMEDEKİ DOĞAL PERDELER

Neyde üfleme şiddetine bağlı olarak aynı parmak pozisyonundan farklı sesler elde edilebilir. Üfleme şiddeti arttıkça çıkan sesler incelik, üfleme şiddeti azaldıkça çıkan sesler kalınlaşır.

Ney icrasında farklı üfleme şiddeti ile elde edilen sesler, “kade” olarak gruplanır. Bu kademeler şunlardır (Görsel 2.16: Neyde üfleme kademeleri):

- Birinci kademedan çıkan sesler
- İkinci kademedan çıkan sesler
- Üçüncü kademedan çıkan sesler
- Dördüncü kademedan çıkan sesler

Neyde birinci kademedan çıkan kalın seslere **dem sesler** denir. İkinci ve üçüncü kademedan orta kalınlıkta sesler, dördüncü kademedan ise tiz sesler çıkar.

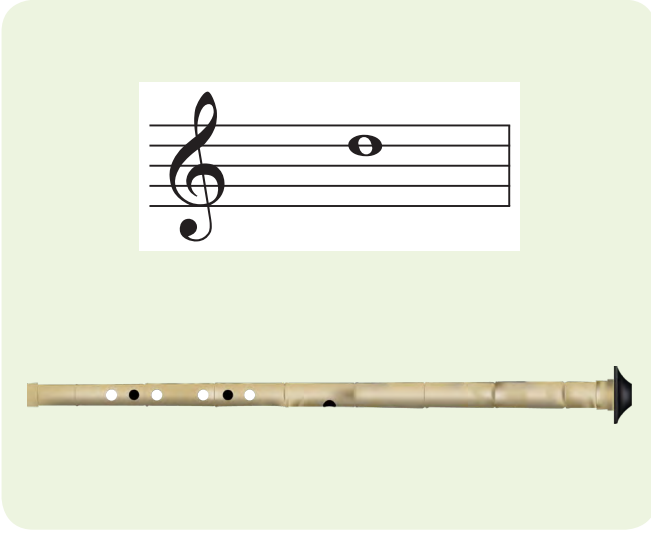
BİRİNCİ KADEME	İKİNCİ KADEME	ÜÇÜNCÜ KADEME	DÖRDÜNCÜ KADEME
 <ul style="list-style-type: none"> Irak Dik acemaşiran Acemaşiran Hüseyini aşiran Kaba dik hisar Kaba hisar Kaba nim hisar Yegâh Kaba nim hicaz Kaba çargâh Kaba segâh Kaba kürdî Kaba düğâh Kaba rast 	 <ul style="list-style-type: none"> Açık neva Nim hicaz Çargâh Segâh Kürdî Düğâh Rast 	 <ul style="list-style-type: none"> Açık muhayyer Nim şehnaz Açık gerdaniye Eviç Acem Hüseyini Kapalı neva 	 <ul style="list-style-type: none"> Tiz neva Tiz nim hicaz Tiz çargâh Tiz segâh Sünbûle Kapalı muhayyer Kapalı gerdaniye

Görsel 2.16: Neyde üfleme kademeleri

BİLGİ NOTU

Bazı neyler beşinci kademeye kadar çıkabilir. Az da olsa altıncı kademeye kadar çıkan neyler vardır. Beş ve altıncı kademedan çok tiz sesler çıkar. Bu sesler eski Türk musiki eserlerinde hiç kullanılmamıştır. Günümüzde ise bazı çalgısal eserlerde çok tiz seslerin nadiren kullanıldığı görülmektedir. Beşinci kademedeki seslere ihtiyaç duymaz hâlinde öğretmeninize danışınız.

AÇIK NEVA (RE) PERDESİ

Görsel 2.17: Açık neva konfigürasyonu

Görsel 2.18: Açık neva tutuş

Tam Kapalı Delikler	Tam Açık Delikler	Yarım Kapalı Delikler	Nefes Şiddeti
1, 3, 6	2, 4, 5, 7	-	İlisk

UYARI

1. Delikleri açtığınızda parmaklarınızı deliklerin üzerinden fazla uzaklaştırmayınız.
2. Üç ve altıncı parmakların kapalı olmasının çıkan sese herhangi bir etkisi yoktur. Bu parmaklar neyi tutmak için kapatılır.
3. Çalışmalarınızda mutlaka metronom kullanınız. Ünite sonuna kadar perde öğretimine ait etütlerin hızları, her etütte biraz daha yavaşlatılarak diyafram kasının aşamalı olarak güçlendirilmesi hedeflenmiştir.

ETÜTLER

Aşağıdaki her alıştırmayı, nefes yerlerine ve nota sürelerine dikkat ederek 3 defa çalışınız. İlk çalışmanızı 132, ikinci çalışmanızı 122, üçüncü çalışmanızı 112 metronom hızıyla yapınız.

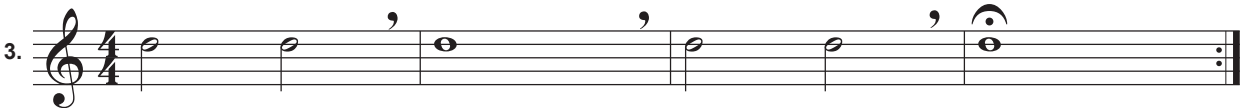
Sofyan

Sofyan

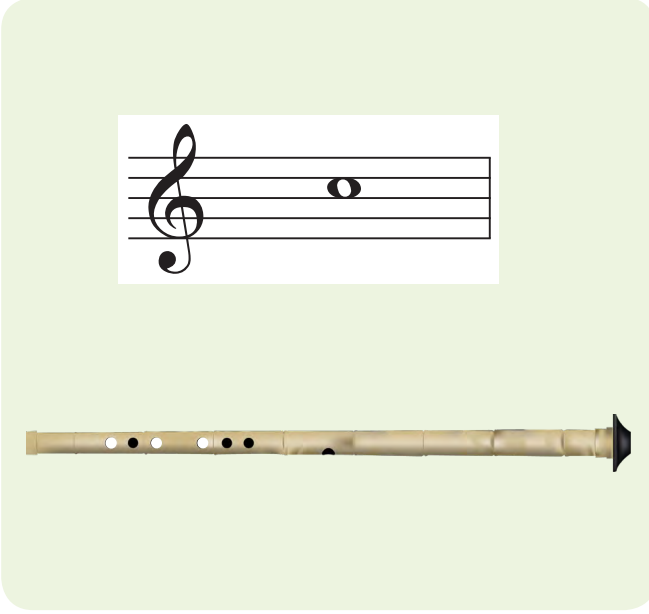
Sofyan

BİLGİ NOTU

Neyde bazı perdeler iki farklı parmak pozisyonu ile seslendirilebilmektedir. Neva perdesi bunlardan biridir. Bu perde ikinci kademedan üçüncü kademeye geçişte tüm deliklerin kapalı olduğu parmak pozisyonu ile da seslendirilebilir. Bu sebeple neva perdesi 2, 4, 5 ve 7. deliklerin açık olduğu parmak pozisyonu ile seslendirildiğinde “açık neva” olarak tabir edilir. Neyde açık/kapalı olarak nitelendirilen ve ney icrasında sıkça kullanılan diğer perdeler ise açık/kapalı gerdaniye ve açık/kapalı muhayyerdir.

ÇARGÂH (DO) PERDESİ

Görsel 2.19: Çargâh konfigürasyonu

Görsel 2.20: Çargâh tutuş

Tam Kapalı Delikler	Tam Açık Delikler	Yarım Kapalı Delikler	Nefes Şiddeti
1, 2 3, 6	4, 5, 7	-	İlîk

ETÜTLER

Aşağıdaki her alıştırmayı, nefes yerlerine ve nota sürelerine dikkat ederek 3 defa çalışınız. İlk çalışmanızı 130, ikinci çalışmanızı 120, üçüncü çalışmanızı 110 metronom hızıyla yapınız.

Sofyan

1.

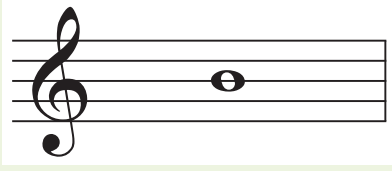
Sofyan

2.

Sofyan

3.

BUSELİK (Sİ) PERDESİ

Görsel 2. 21: Buselik konfigürasyonu

Görsel 2. 22: Buselik tutuş

Tam Kapalı Delikler	Tam Açık Delikler	Yarım Kapalı Delikler	Nefes Şiddeti
1, 2, 3, 6	5, 7	4	İlisk

ETÜTLER

Aşağıdaki her alıştırmayı, nefes yerlerine ve nota sürelerine dikkat ederek 3 defa çalışınız. İlk çalışmanızı 128, ikinci çalışmanızı 118, üçüncü çalışmanızı 108 metronom hızıyla yapınız.

Sofyan

Sofyan

Sofyan

SEGÂH (LA BÜYÜK MÜCENNEP DİYEZ-Sİ KOMA BEMOL) PERDESİ

Görsel 2.23: Segâh konfigürasyonu

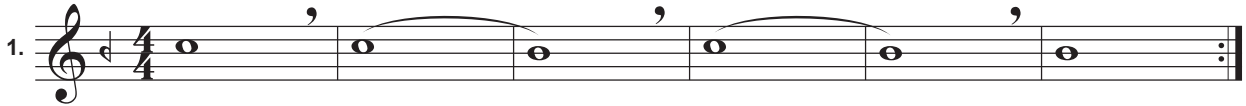
Görsel 2.24: Segâh tutuş

Tam Kapalı Delikler	Tam Açık Delikler	Yarım Kapalı Delikler	Nefes Şiddeti
1, 2, 3, 4, 6	5, 7	-	İlîk

ETÜTLER

Aşağıdaki her alıştırmayı, nefes yerlerine ve nota sürelerine dikkat ederek 3 defa çalışınız. İlk çalışmanızı 126, ikinci çalışmanızı 116, üçüncü çalışmanızı 106 metronom hızıyla yapınız.

Sofyan

Sofyan

Sofyan

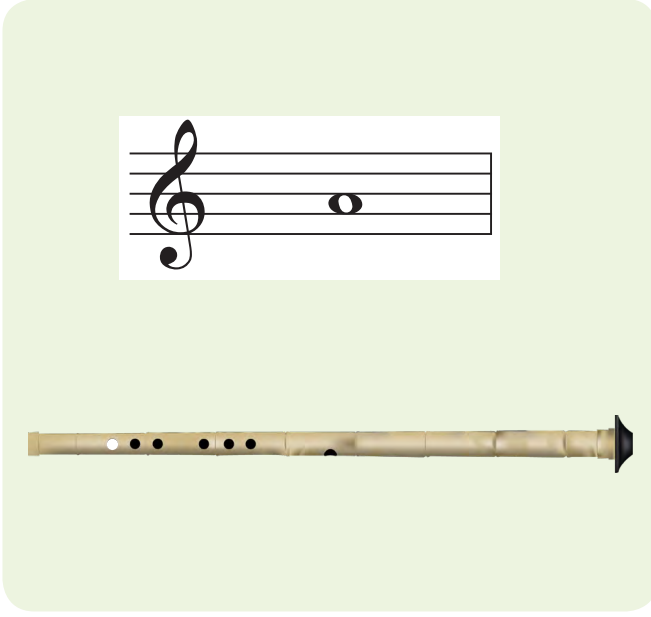
UYARI

1. Segâh perdesi doğal perde olmakla birlikte kullanılmakta olan Türk müziği ses sistemi gereği değiştirme işareti ile gösterilir.
2. Altıncı parmağın kapalı olmasının çıkan sese herhangi bir etkisi yoktur. Bu parmak, neyi tutmak için kapatılır.

BİLGİ NOTU

Türk musikisinde segâh perdesi, kullanıldığı tüm makamlarda 1 komalık si bemol ile gösterilir ve kullanılır. Anarmoniği (isimleri farklı, sesleri aynı olan notalar) olan 8 koma diyezli la ise uygulamada sadece makam geçkisi veya transpoze söz konusu olduğunda kullanılır.

DÜĞÂH (LA) PERDESİ

Görsel 2. 25: Dügâh konfigürasyonu

Görsel 2. 26: Dügâh tutuş

Tam Kapalı Delikler	Tam Açık Delikler	Yarım Kapalı Delikler	Nefes Şiddeti
1, 2, 3, 4, 5, 6	7	-	İlîk

ETÜTLER

Aşağıdaki her alıştırmayı, nefes yerlerine ve nota sürelerine dikkat ederek 3 defa çalışınız. İlk çalışmanızı 124, ikinci çalışmanızı 114, üçüncü çalışmanızı 104 metronom hızıyla yapınız.

Sofyan

1.

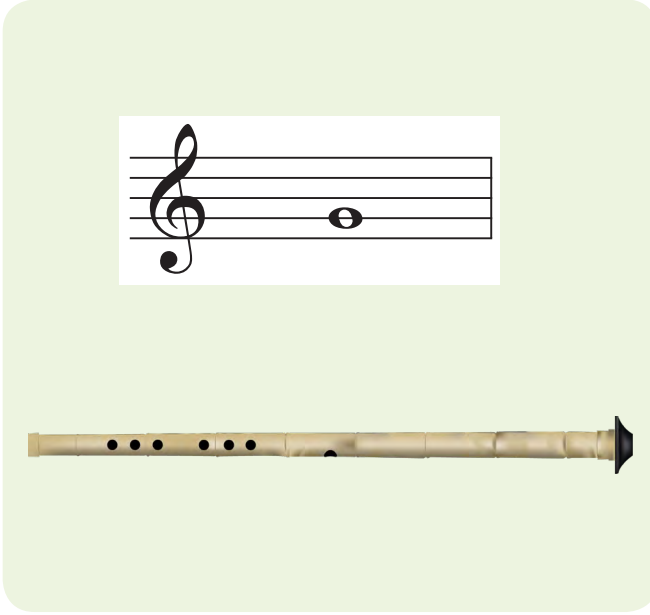
Sofyan

2.

Sofyan

3.

RAST (SOL) PERDESİ

Görsel 2. 27: Rast konfigürasyonu

Görsel 2. 28: Rast tutuş

Tam Kapalı Delikler	Tam Açık Delikler	Yarım Kapalı Delikler	Nefes Şiddeti
1, 2, 3, 4, 5, 6, 7	-	-	İlık

ETÜTLER

Aşağıdaki her alıştırmayı, nefes yerlerine ve nota sürelerine dikkat ederek 3 defa çalışınız. İlk çalışmanızı 122, ikinci çalışmanızı 112, üçüncü çalışmanızı 102 metronom hızıyla yapınız.

Sofyan

1.

Sofyan

2.

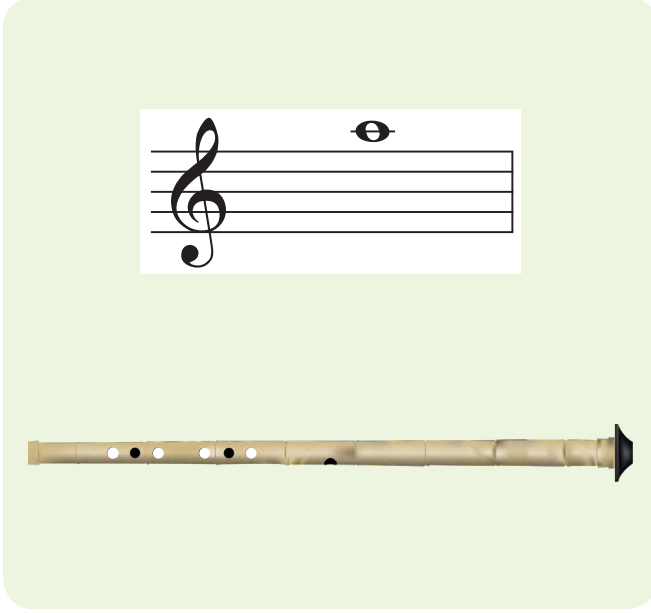
Sofyan

3.

2.6. NEYDE ÜÇÜNCÜ KADEMEDEKİ DOĞAL PERDELER

Neyde üçüncü kademedan çıkan doğal perdeler; açık muhayyer, açık gerdaniye, acem, hüseyini ve kapalı nevadır.

AÇIK MUHAYYER (LA) PERDESİ

Görsel 2.29: Açık muhayyer konfigürasyonu

Görsel 2.30: Açık muhayyer tutuş

Tam Kapalı Delikler	Tam Açık Delikler	Yarım Kapalı Delikler	Nefes Şiddeti
1, 3, 6	2, 4, 5, 7	-	Soğuk

ETÜTLER

Aşağıdaki her alıştırmayı, nefes yerlerine ve nota sürelerine dikkat ederek 3 defa çalışınız. İlk çalışmanızı 120, ikinci çalışmanızı 110, üçüncü çalışmanızı 100 metronom hızıyla yapınız.

Sofyan

1.

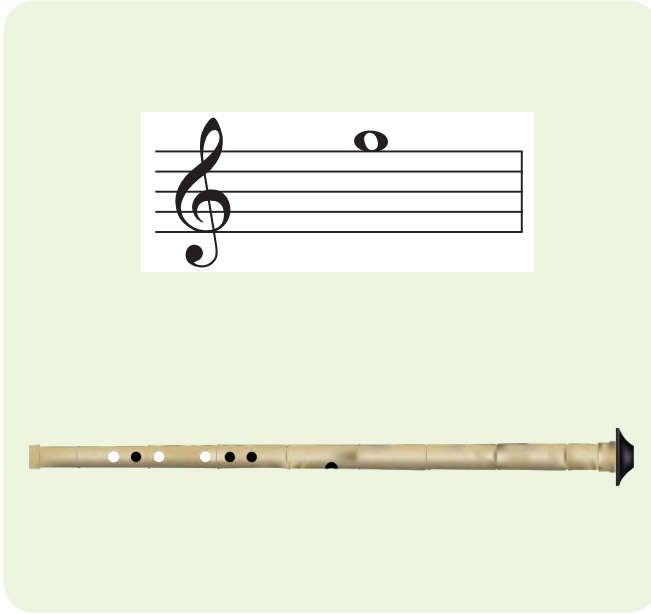
Sofyan

2.

Sofyan

3.

AÇIK GERDANIYE (SOL) PERDESİ

Görsel 2.31: Açık gerdaniye konfigürasyonu

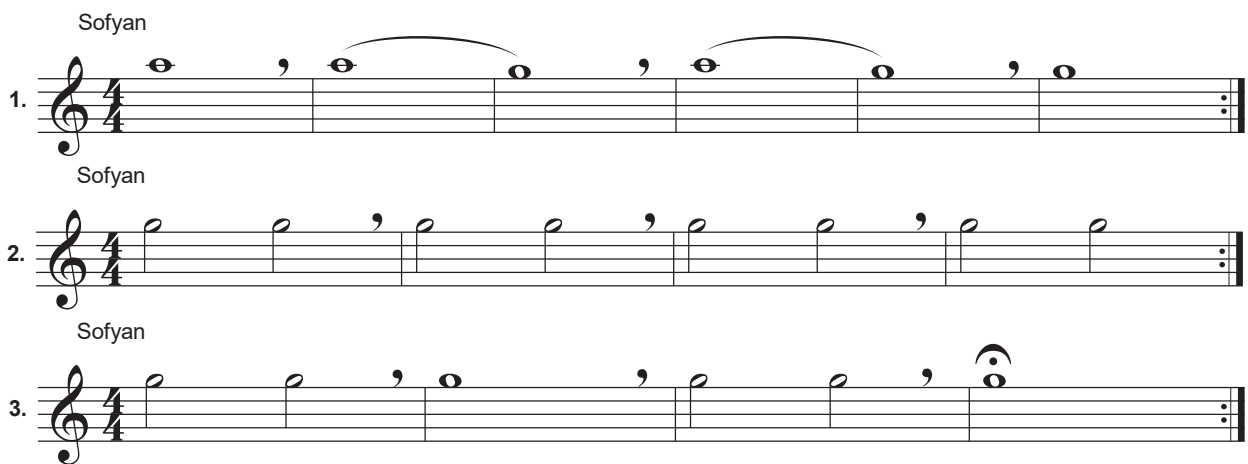

Görsel 2.32: Açık gerdaniye tutuş

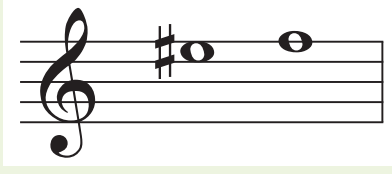
Tam Kapalı Delikler	Tam Açık Delikler	Yarım Kapalı Delikler	Nefes Şiddeti
1, 2, 3, 6	4, 5, 7	-	Soğuk

ETÜTLER

Aşağıdaki her alıştırmayı, nefes yerlerine ve nota sürelerine dikkat ederek 3 defa çalışınız. İlk çalışmanızı 118, ikinci çalışmanızı 108, üçüncü çalışmanızı 98 metronom hızıyla yapınız.

ACEM (Mİ BAKİYE DİYEZ-FA) PERDESİ

Görsel 2.33: Acem konfigürasyonu

Görsel 2.34: Acem tutuş

Tam Kapalı Delikler	Tam Açık Delikler	Yarım Kapalı Delikler	Nefes Şiddeti
1, 2, 3, 4, 5	6, 7	-	Soğuk

ETÜTLER

Aşağıdaki her alıştırmayı, nefes yerlerine ve nota sürelerine dikkat ederek 3 defa çalışınız. İlk çalışmanızı 116, ikinci çalışmanızı 106, üçüncü çalışmanızı 96 metronom hızıyla yapınız.

Sofyan

1.

Sofyan

2.

Sofyan

3.

HÜSEYİNİ (Mİ) PERDESİ

Görsel 2.35: Hüseyini konfigürasyonu

Görsel 2.36: Hüseyini tutuş

Tam Kapalı Delikler	Tam Açık Delikler	Yarım Kapalı Delikler	Nefes Şiddeti
1, 2, 3, 4, 5, 6	7	-	Soğuk

ETÜTLER

Aşağıdaki her alıştırmayı, nefes yerlerine ve nota sürelerine dikkat ederek 3 defa çalışınız. İlk çalışmanızı 114, ikinci çalışmanızı 104, üçüncü çalışmanızı 94 metronom hızıyla yapınız.

Sofyan

1.

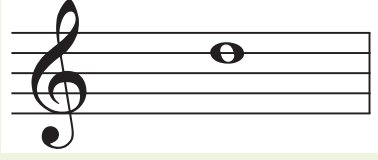
Sofyan

2.

Sofyan

3.

KAPALI NEVA (RE) PERDESİ

Görsel 2.37: Kapalı neva konfigürasyonu

Görsel 2.38: Kapalı neva tutuş

Tam Kapalı Delikler	Tam Açık Delikler	Yarım Kapalı Delikler	Nefes Şiddeti
1, 2, 3, 4, 5, 6, 7	-	-	Soğuk

ETÜTLER

Aşağıdaki her alıştırmayı, nefes yerlerine ve nota sürelerine dikkat ederek 3 defa çalışınız. İlk çalışmanızı 112, ikinci çalışmanızı 102, üçüncü çalışmanızı 92 metronom hızıyla yapınız.

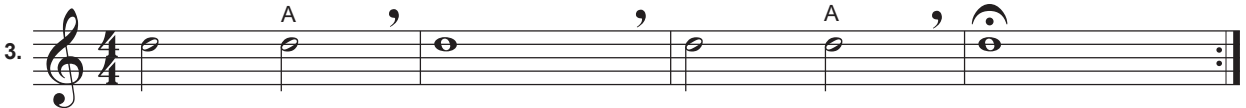
Sofyan

Sofyan

Sofyan

UYARI

Üzerinde "A" harfi bulunan notaları açık pozisyonda seslendiriniz.

BİLGİ NOTU

Neva perdesine tüm deliklerin kapalı olduğu parmak pozisyonunda üçüncü kademede ulaşılabilirken 2, 4, 5 ve 7. deliklerin açık olduğu parmak pozisyonunda ikinci kademede ulaşılabilir. Ney icrasında neva perdesinin tüm delikler kapatılarak seslendirilmesi "kapalı neva" olarak tabir edilir. Neyde kapalı parmak pozisyonunda alınan perdeler, kademeler arasındaki geçişlerde "köprü" niteliğindedir.

İKİNCİ VE ÜÇÜNCÜ KADEMEDEKİ DOĞAL PERDELERLE ETÜTLER

A) RAST-AÇIK NEVA (İKİNCİ KADEMEDEKİ) ARASI PERDELERLE ETÜTLER

Aşağıdaki rast-açık neva arasındaki doğal perdelere oluşturulan etütleri; nota sürelerine, nefes yerlerine ve belirtilen hızlara dikkat ederek çalışınız.

1

Sofyan

♩=60

2

Sofyan

♩=60

8

3

Sofyan

♩=60

6

4

Sofyan

♩=60

6

5

Sofyan

♩=60

6

Sofyan

♩ = 60

6

5

Sofyan

♩ = 60

7

5

Sofyan

♩ = 60

8

5

9

Sofyan

♩ = 60

9

Sofyan

♩ = 60

10

Sofyan

♩ = 60

11

Sofyan

♩ = 60

12

Sofyan

♩ = 60

13

Sofyan

♩ = 60

14

5

Sofyan

♩ = 60

15

5

Sofyan

♩ = 60

16

5

Sofyan

♩ = 60

17

5

Nim sofyan 18

♩=60

5

Semai 19

♩=90

5

9

Semai 20

♩=90

5

Semai 21

♩=90

5

İster bireyde isterse toplumda olsun adalet, bir uyum ve bir denge hâlidir; bireyi ve toplumu oluşturan her bir parçanın en iyi yapabildiği şeyi yapması ile gerçekleşen tam bir iş bölümü ve parçalar arasındaki ahenktir. Bu bakımdan adil insan sağlıklı, mutlu ve güçlü insandır.

Platon (Eflatun)

**B) KAPALI NEVA-AÇIK MUHAYYER ARASINDAKİ (ÜÇÜNCÜ KADEMEDEKİ)
DOĞAL PERDELERLE ETÜTLER**

Aşağıdaki kapalı neva-açık muhayyer arasındaki doğal perdelerden oluşan etütleri; nota süreleri-
ne, nefes yerlerine ve belirtilen hızlara dikkat ederek çalışınız.

1

Sofyan
♩=60

2

Sofyan
♩=60

3

Sofyan
♩=60

4

Sofyan
♩=60

5

Sofyan
♩=60

6

Sofyan
♩ = 60

6

5

Sofyan
♩ = 60

7

5

Sofyan
♩ = 60

8

5

9

Sofyan
♩ = 60

9

Sofyan
♩ = 60

10

11

Sofyan
♩=60

12

Sofyan
♩=60

13

Sofyan
♩=60

14

Sofyan
♩=60

15

Sofyan
♩=60

16

Sofyan
♩=60

17

Sofyan
♩=60

18

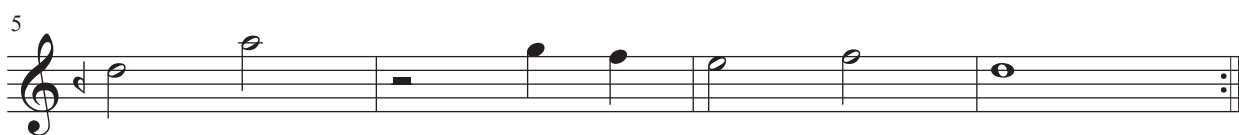
Sofyan
♩=60

19

Sofyan
♩=60

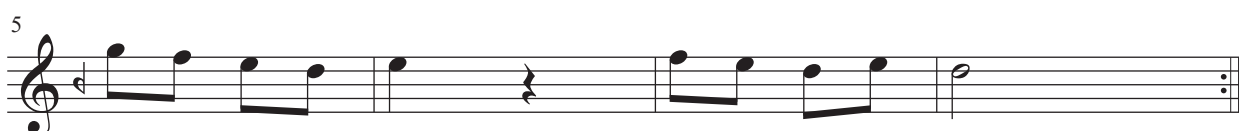
20

Sofyan
♩=60

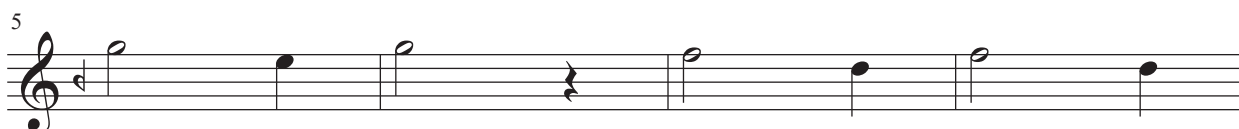
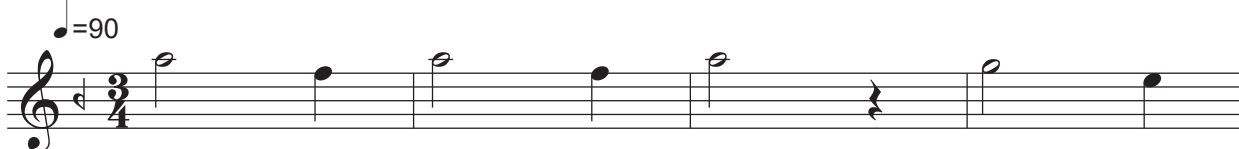
Nim sofyan

18

Semai

19

Semai

20

Semai

21

**C) RAST-AÇIK MUHAYYER ARASINDAKİ (İKİNCİ VE ÜÇÜNCÜ KADEMEDEKİ)
DOĞAL PERDELERLE MELODİK ETÜTLER**

Aşağıdaki rast-açık muhayyer arasındaki doğal perdelerden oluşan melodik etütleri; nota süreleri-
ne, nefes yerlerine ve belirtilen hızlara dikkat ederek çalışınız.

1

Nim sofyan
♩=100

7

2

Semai
♩=100

8

3

Sofyan
♩=100

4

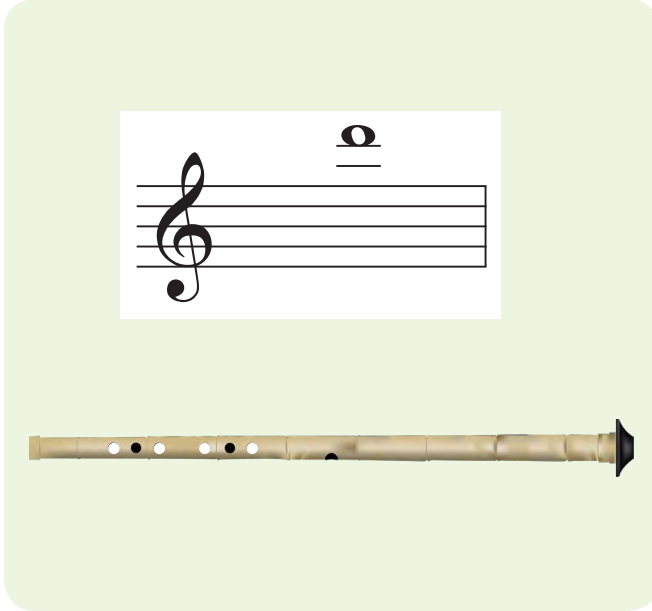
7

10

2.7. NEYDE DÖRDÜNCÜ KADEMEDEKİ DOĞAL PERDELER

Neyde dördüncü kademedan çıkan doğal perdeler; tiz neva, tiz çargâh, tiz segâh, kapalı muhayyer ve kapalı gerdaniyedir.

TİZ NEVA (RE) PERDESİ

Görsel 2.39: Tiz neva konfigürasyonu

Görsel 2.40: Tiz neva tutuş

Tam Kapalı Delikler	Tam Açık Delikler	Yarım Kapalı Delikler	Nefes Şiddeti
1, 3, 6	2, 4, 5, 7	-	Çok soğuk

ETÜTLER

Aşağıdaki her alıştırmayı, nefes yerlerine ve nota sürelerine dikkat ederek 3 defa çalışınız. İlk çalışmanızı 110, ikinci çalışmanızı 100, üçüncü çalışmanızı 90 metronom hızıyla yapınız.

Sofyan

1.

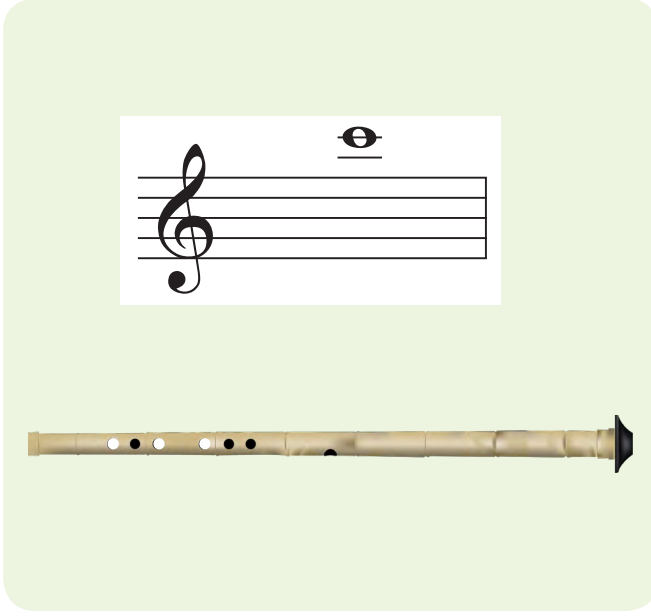
Sofyan

2.

Sofyan

3.

TİZ ÇARGÂH (DO) PERDESİ

Görsel 2.41: Tiz çargâh konfigürasyonu

Görsel 2.42: Tiz çargâh tutuş

Tam Kapalı Delikler	Tam Açık Delikler	Yarım Kapalı Delikler	Nefes Şiddeti
1, 2, 3, 6	4, 5, 7	-	Çok soğuk

ETÜTLER

Aşağıdaki her alıştırmayı, nefes yerlerine ve nota sürelerine dikkat ederek 3 defa çalışınız. İlk çalışmanızı 108, ikinci çalışmanızı 98, üçüncü çalışmanızı 88 metronom hızıyla yapınız.

Sofyan

1.

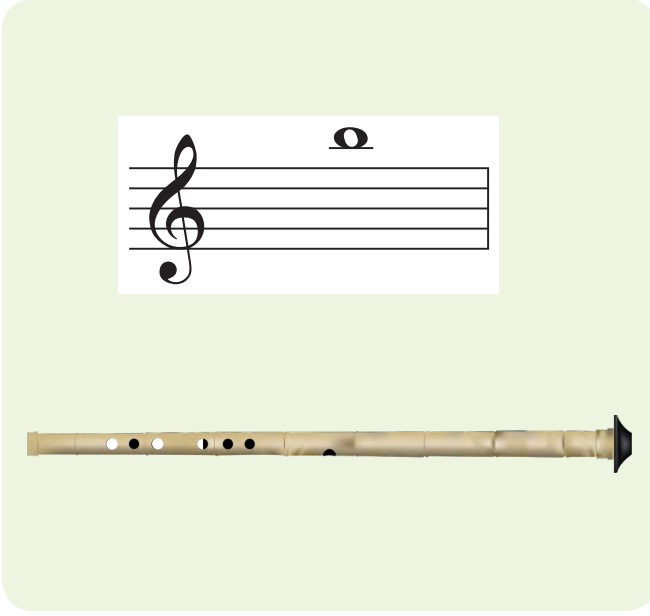
Sofyan

2.

Sofyan

3.

TİZ BUSELİK PERDESİ

Görsel 2. 43: Tiz Buselik konfigürasyonu

Görsel 2. 44: Tiz Buselik tutuş

Tam Kapalı Delikler	Tam Açık Delikler	Yarım Kapalı Delikler	Nefes Şiddeti
1, 2, 3, 6	5, 7	4	Çok soğuk

ETÜTLER

Aşağıdaki her alıştırmayı, nefes yerlerine ve nota sürelerine dikkat ederek 3 defa çalışınız. İlk çalışmanızı 106, ikinci çalışmanızı 96, üçüncü çalışmanızı 86 metronom hızıyla yapınız.

Sofyan

1.

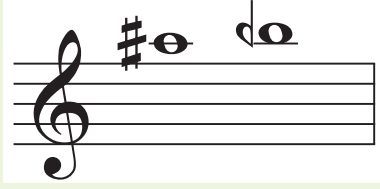
Sofyan

2.

Sofyan

3.

TİZ SEGÂH (LA BÜYÜK MÜCENNEP DİYEZ-Sİ KOMA BEMOL) PERDESİ

Görsel 2.45: Tiz segâh konfigürasyonu

Görsel 2.46: Tiz segâh tutuş

Tam Kapalı Delikler	Tam Açık Delikler	Yarım Kapalı Delikler	Nefes Şiddeti
1, 2, 3, 4, 6	5, 7	-	Çok soğuk

ETÜTLER

Aşağıdaki her alıştırmayı, nefes yerlerine ve nota sürelerine dikkat ederek 3 defa çalışınız. İlk çalışmanızı 104, ikinci çalışmanızı 94, üçüncü çalışmanızı 84 metronom hızıyla yapınız.

Sofyan

1.

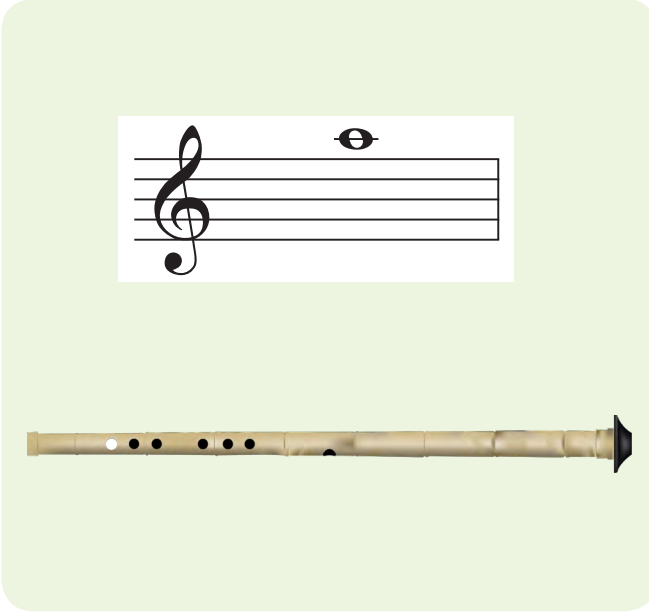
Sofyan

2.

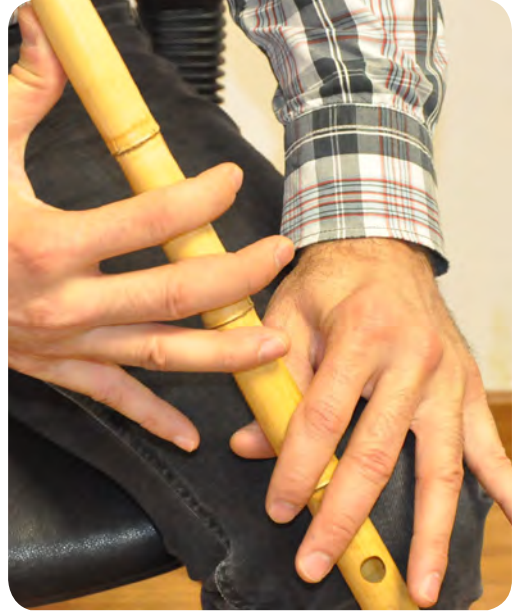
Sofyan

3.

KAPALI MUHAYYER (LA) PERDESİ

Görsel 2.47: Kapalı muhayyer konfigürasyonu

Görsel 2.48: Kapalı muhayyer tutuş

Tam Kapalı Delikler	Tam Açık Delikler	Yarım Kapalı Delikler	Nefes Şiddeti
1, 2, 3, 4, 5, 6	7	-	Çok soğuk

ETÜTLER

Aşağıdaki her alıştırmayı, nefes yerlerine ve nota sürelerine dikkat ederek 3 defa çalışınız. İlk çalışmanızı 102, ikinci çalışmanızı 92, üçüncü çalışmanızı 82 metronom hızıyla yapınız.

Sofyan

1.

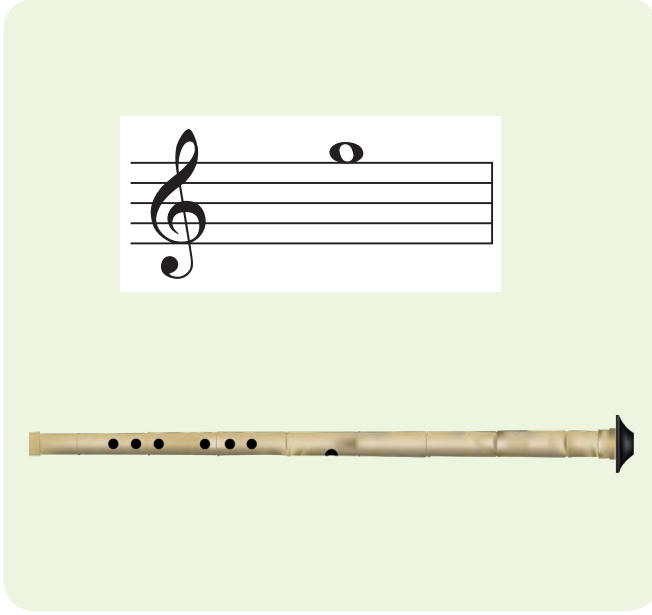
Sofyan

2.

Sofyan

3.

KAPALI Gerdaniye (SOL) PERDESİ

Görsel 2.49: Kapalı gerdaniye konfigürasyonu

Görsel 2.50: Kapalı gerdaniye tutuş

Tam Kapalı Delikler	Tam Açık Delikler	Yarım Kapalı Delikler	Nefes Şiddeti
1, 2, 3, 4, 5, 6, 7	-	-	Çok soğuk

ETÜTLER

Aşağıdaki her alıştırmayı, nefes yerlerine ve nota sürelerine dikkat ederek 3 defa çalışınız. İlk çalışmanızı 100, ikinci çalışmanızı 90, üçüncü çalışmanızı 80 metronom hızıyla yapınız.

Sofyan

1.

Sofyan

2.

Sofyan

3.

**A) KAPALI GERDANIYE-TİZ NEVA ARASINDAKİ
(DÖRDÜNCÜ KADEMEDEKİ) DOĞAL PERDELERLE ETÜTLER**

Aşağıdaki kapalı gerdaniye-tiz neva arasındaki doğal perdelerden oluşan etütleri; nota sürelerine, nefes yerlerine ve belirtilen hızlara dikkat ederek çalışınız.

Sofyan

1

♩=60

8

Sofyan

2

♩=60

8

Sofyan

3

♩=60

8

Sofyan

4

♩=60

6

Sofyan

5

♩=60

6

Sofyan

6

♩=60

6

Sofyan

7

♩=60

6

Sofyan

8

♩=60

6

Sofyan

9

♩=60

6

Sofyan

6

$\text{♩} = 60$

5

Sofyan

7

$\text{♩} = 60$

5

Sofyan

8

$\text{♩} = 60$

9

Sofyan

$\text{♩} = 60$

Sofyan

10

$\text{♩} = 60$

Sofyan

♩ = 60

11

Sofyan

♩ = 60

12

Sofyan

♩ = 60

13

Sofyan

♩ = 60

14

5

Sofyan

♩ = 60

15

5

Sofyan

♩ = 60

16

5

Sofyan 17

$\text{♩} = 60$

5

Nim sofyan 18

$\text{♩} = 60$

5

Semai 19

$\text{♩} = 90$

5

9

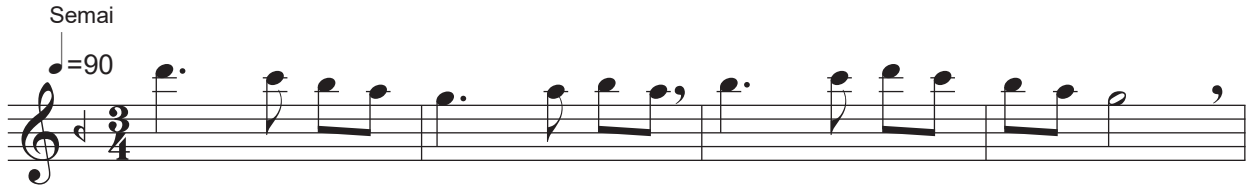
Semai 20

$\text{♩} = 90$

5

Semai 21

$\text{♩} = 90$

**B) KAPALI NEVA-TİZ NEVA ARASINDAKİ (ÜÇÜNCÜ VE DÖRDÜNCÜ KADEMEDEKİ)
DOĞAL PERDELERLE MELODİK ETÜTLER**

Aşağıdaki kapalı neva-tiz neva arasındaki doğal perdelerden oluşan melodik etütleri; nota süreleri-ne, nefes yerlerine ve belirtilen hızlara dikkat ederek çalışınız.

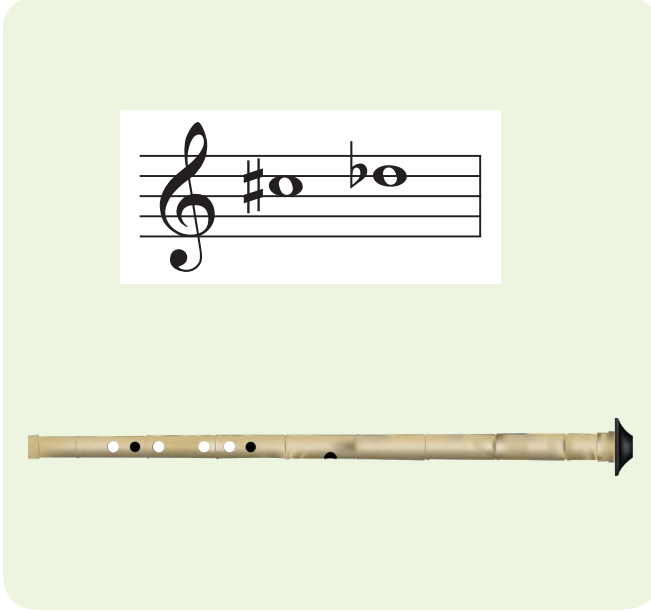

2.8. İKİNCİ, ÜÇÜNCÜ VE DÖRDÜNCÜ KADEMEDEKİ DEĞİŞTİRME İŞARETLİ PERDELER

İKİNCİ KADEMEDEKİ DEĞİŞTİRME İŞARETLİ PERDELER

Neyde ikinci kademedan çıkan değıştirme işaretlı perdeler; nim hicaz, hicaz, dik kürdi, kürdi ve nim zirgüledir.

NİM HİCAZ (DO BAKİYE DİYEZ-RE KÜÇÜK MÜCENNEP BEMOL) PERDESİ

Görsel 2.51: Nim hicaz konfigürasyonu

Görsel 2.52: Nim hicaz tutuş

Tam Kapalı Delikler	Tam Açık Delikler	Yarım Kapalı Delikler	Nefes Şiddeti
1, 2, 6	3, 4, 5, 7	-	İlık

ETÜTLER

Aşğıdaki her alıştırımayı, nefes yerlerine ve nota sürelerine dikkat ederek 3 defa çalışınız. İlk çalışmanızı 98, ikinci çalışmanızı 88, üçüncü çalışmanızı 78 metronom hızıyla yapınız.

Sofyan

1.

Sofyan

2.

Sofyan

3.

HİCAZ (DO KÜÇÜK MÜCENNEP DİYEZ-RE BAKİYE BEMOL) PERDESİ

Görsel 2.53: Hicaz konfigürasyonu

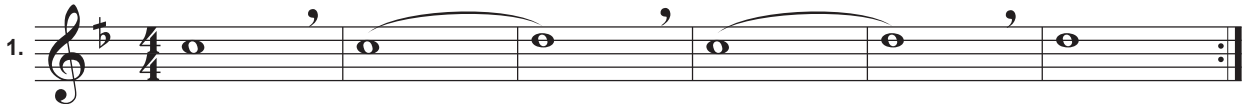
Görsel 2.54: Hicaz tutuş

Tam Kapalı Delikler	Tam Açık Delikler	Yarım Kapalı Delikler	Nefes Şiddeti
1, 3, 6	4, 5, 7	2	İlisk

ETÜTLER

Aşağıdaki her alıştırmayı, nefes yerlerine ve nota sürelerine dikkat ederek 3 defa çalışınız. İlk çalışmanızı 96, ikinci çalışmanızı 86, üçüncü çalışmanızı 76 metronom hızıyla yapınız.

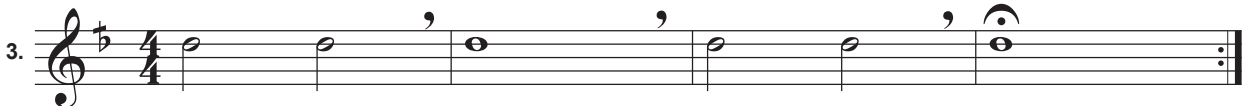
Sofyan

Sofyan

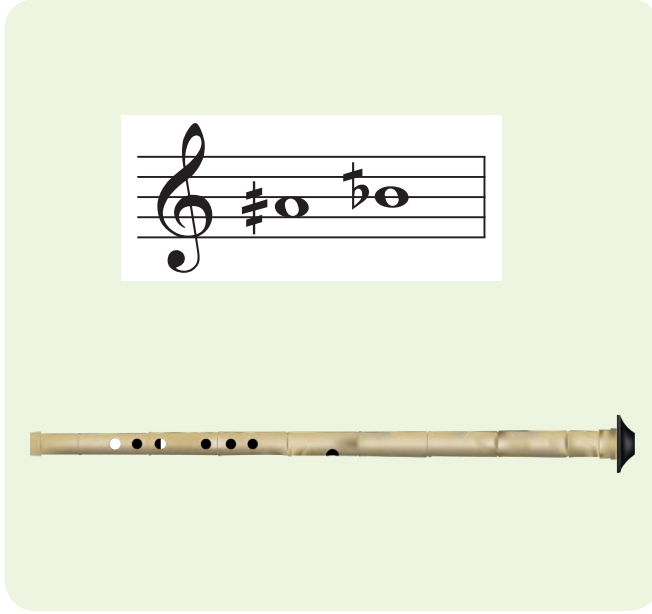
Sofyan

BİLGİ NOTU

Yarım kapatılan 2. deliğin açık olan tarafı biraz daha açılır veya üfleme açısı genişletilir. Böylece hicaz perdesinin hafifçe dikleştirilmesiyle dik hicaz (do büyük mücennep diyezi-re koma bemolü) perdesi elde edilir. Türk musikisinde bu ve benzeri küçük aralıkların doğru çıkartılabilmesi için ileriki sınıflarda teorisi öğrenilen makamlarda yapılmış eserlerin icraları bolca dinlemeli ve eser icra edilmelidir.

DİK KÜRDİ (LA KÜÇÜK MÜCENNEP DİYEZ-Sİ BAKİYE BEMOL) PERDESİ

Görsel 2.55: Dik kürdi konfigürasyonu

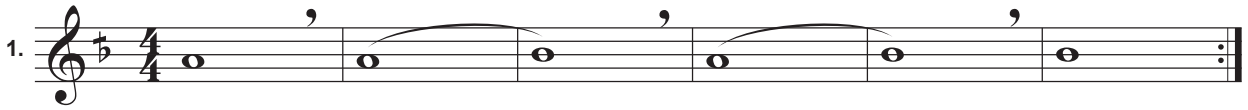
Görsel 2.56: Dik kürdi tutuş

Tam Kapalı Delikler	Tam Açık Delikler	Yarım Kapalı Delikler	Nefes Şiddeti
1, 2, 3, 4, 6	7	5	İlık

ETÜTLER

Aşağıdaki her alıştırmayı, nefes yerlerine ve nota sürelerine dikkat ederek 3 defa çalışınız. İlk çalışmanızı 94, ikinci çalışmanızı 84, üçüncü çalışmanızı 74 metronom hızıyla yapınız.

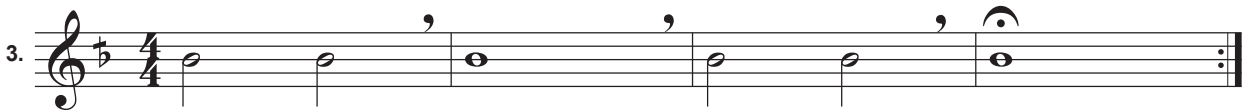
Sofyan

Sofyan

Sofyan

KÜRDİ (LA BAKİYE DİYEZ-Sİ KÜÇÜK MÜCENNEP BEMOL) PERDESİ

Görsel 2.57: Kürdi konfigürasyonu

Görsel 2.58: Kürdi tutuş

Tam Kapalı Delikler	Tam Açık Delikler	Yarım Kapalı Delikler	Nefes Şiddeti
1, 2, 3, 4, 5	6, 7	-	İlisk

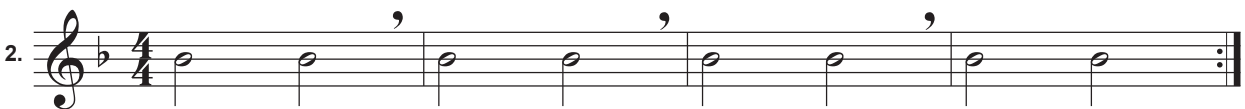
ETÜTLER

Aşağıdaki her alıştırmayı, nefes yerlerine ve nota sürelerine dikkat ederek 3 defa çalışınız. İlk çalışmanızı 92, ikinci çalışmanızı 82, üçüncü çalışmanızı 72 metronom hızıyla yapınız.

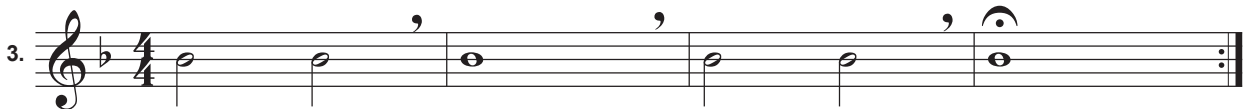
Sofyan

Sofyan

Sofyan

NİM ZİRGÜLE (SOL BAKİYE DİYEZ-LA KÜÇÜK MÜCENNEP BEMOL) PERDESİ

Görsel 2.59: Nim zirgüle konfigürasyonu

Görsel 2.60: Nim zirgüle tutuş

Tam Kapalı Delikler	Tam Açık Delikler	Yarım Kapalı Delikler	Nefes Şiddeti
1, 2, 3, 4, 5, 6	-	7	İlık

ETÜTLER

Aşağıdaki her alıştırmayı, nefes yerlerine ve nota sürelerine dikkat ederek 3 defa çalışınız. İlk çalışmanızı 90, ikinci çalışmanızı 80, üçüncü çalışmanızı 70 metronom hızıyla yapınız.

Sofyan

1.

Sofyan

2.

Sofyan

3.

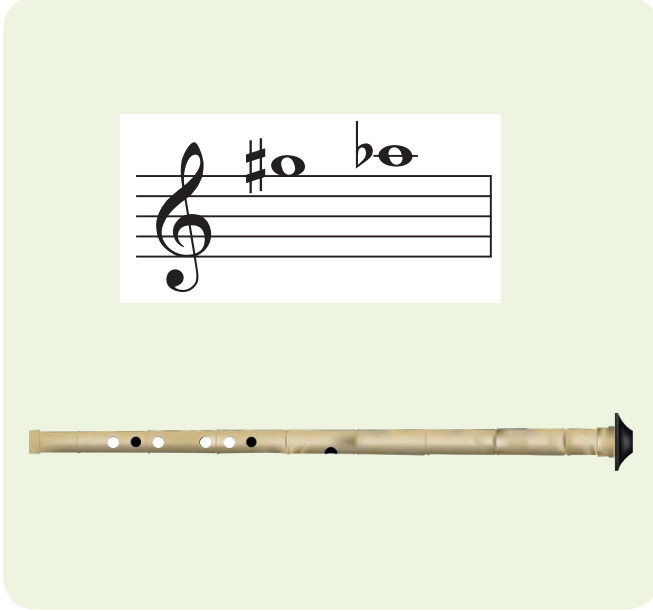
BİLGİ NOTU

Yarım açılan 7. deliğin açık olan tarafının biraz daha açılmasıyla veya üfleme açısı genişletilip nim zirgüle perdesinin hafifçe dikleştirilmesiyle zirgüle (sol küçük mucennep diyezi-la bakiye bemolü) perdesi elde edilir. 7. deliği tam açıp üfleme açısını daraltarak düğâh perdesinin hafifçe pestleştirilmesiyle de dik zirgüle (sol büyük mucennep diyezi-la koma bemolü) perdesi elde edilir.

ÜÇÜNCÜ KADEMEDEKİ DEĞİŞTİRME İŞARETLİ PERDELER

Neyde üçüncü kademedan çıkan değıştirme işaretlı perdeler; nim şehnaz, mahur, eviç, dik acem, ve nim hisardır.

NİM ŞEHNAZ (SOL BAKİYE DİYEZ-LA KÜÇÜK MÜCENNEP BEMOL) PERDESİ

Görsel 2.61: Nim şehnaz konfigürasyonu

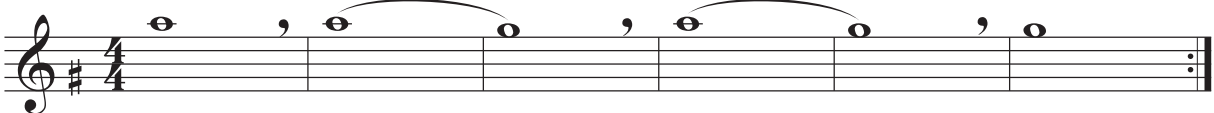
Görsel 2.62: Nim şehnaz tutuş

Tam Kapalı Delikler	Tam Açık Delikler	Yarım Kapalı Delikler	Nefes Şiddeti
1, 2, 6	3, 4, 5, 7	-	Soğuk

ETÜTLER

Aşağıdaki her alıştırımayı, nefes yerlerine ve nota sürelerine dikkat ederek 3 defa çalışınız. İlk çalışmanızı 88, ikinci çalışmanızı 78, üçüncü çalışmanızı 68 metronom hızıyla yapınız.

Sofyan

1.

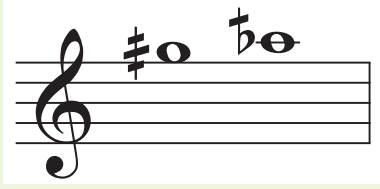
Sofyan

2.

Sofyan

3.

ŞEHNAZ (SOL KÜÇÜK MÜCENNEP DİYEZ-LA BAKİYE BEMOL) PERDESİ

Görsel 2.63: Şehnaz konfigürasyonu

Görsel 2.64: Şehnaz tutuş

Tam Kapalı Delikler	Tam Açık Delikler	Yarım Kapalı Delikler	Nefes Şiddeti
1, 3, 6	4, 5, 7	2	Soğuk

ETÜTLER

Aşağıdaki her alıştırmayı, nefes yerlerine ve nota sürelerine dikkat ederek 3 defa çalışınız. İlk çalışmanızı 86, ikinci çalışmanızı 76, üçüncü çalışmanızı 66 metronom hızıyla yapınız.

Sofyan

1.

Sofyan

2.

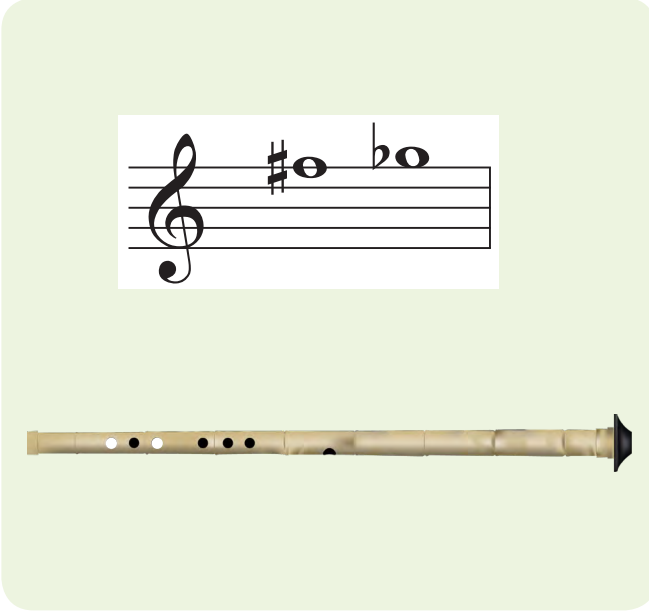
Sofyan

3.

BİLGİ NOTU

Yarım açılan 2. deliği tam açıp üfleme açısını daraltarak açık muhayyer perdesinin hafifçe pestleştirilmesiyle dik şehnaz (sol büyük mücennep diyezi-la koma bemolü) perdesi elde edilir.

EVİÇ (FA BAKİYE DİYEZ-SOL KÜÇÜK MÜCENNEP BEMOL) PERDESİ

Görsel 2.65: Eviç konfigürasyonu

Görsel 2.66: Eviç tutuş

Tam Kapalı Delikler	Tam Açık Delikler	Yarım Kapalı Delikler	Nefes Şiddeti
1, 2, 3, 4, 6	5, 7	-	Soğuk

ETÜTLER

Aşağıdaki her alıştırmayı, nefes yerlerine ve nota sürelerine dikkat ederek 3 defa çalışınız. İlk çalışmanızı 84, ikinci çalışmanızı 74, üçüncü çalışmanızı 64 metronom hızıyla yapınız.

Sofyan

1.

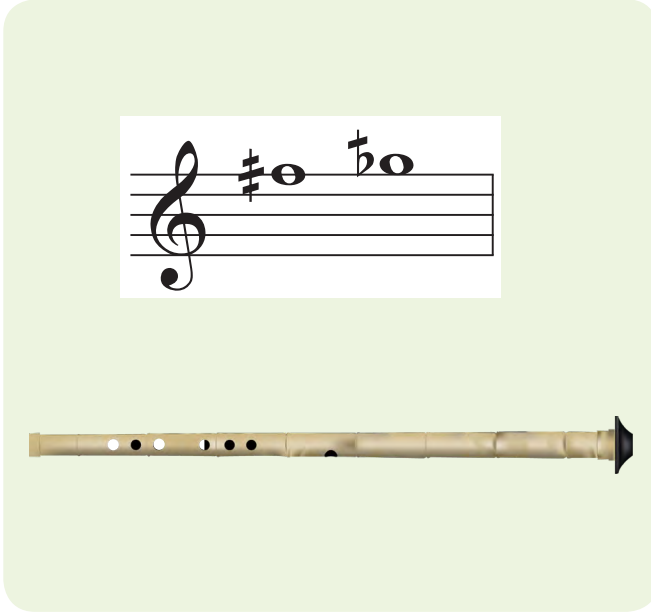
Sofyan

2.

Sofyan

3.

MAHUR (FA KÜÇÜK MÜCENNEP DİYEZ-SOL BAKİYE BEMOL) PERDESİ

Görsel 2.67: Mahur konfigürasyonu

Görsel 2.68: Mahur tutuş

Tam Kapalı Delikler	Tam Açık Delikler	Yarım Kapalı Delikler	Nefes Şiddeti
1, 2, 3, 6	5, 7	4	Soğuk

ETÜTLER

Aşağıdaki her alıştırmayı, nefes yerlerine ve nota sürelerine dikkat ederek 3 defa çalışınız. İlk çalışmanızı 82, ikinci çalışmanızı 72, üçüncü çalışmanızı 62 metronom hızıyla yapınız.

Sofyan

1.

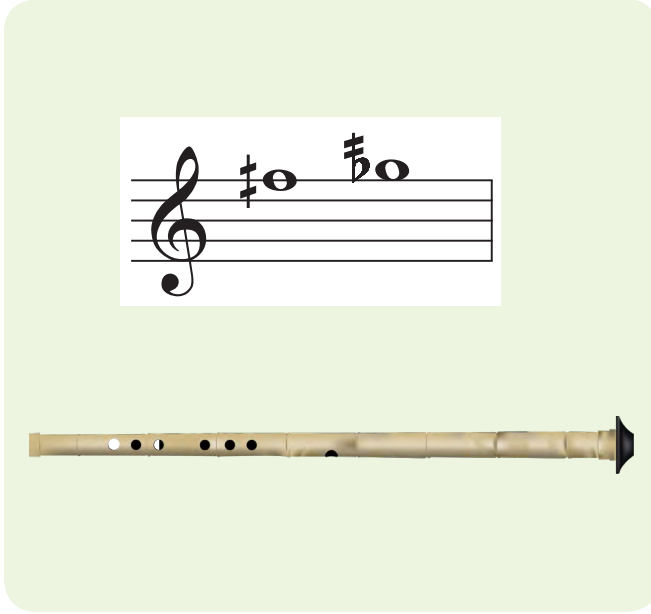
Sofyan

2.

Sofyan

3.

DİK ACEM (FA KOMA DİYEZ-SOL BÜYÜK MÜCENNEP BEMOL) PERDESİ

Görsel 2.69: Dik acem konfigürasyonu

Görsel 2.70: Dik acem tutuş

Tam Kapalı Delikler	Tam Açık Delikler	Yarım Kapalı Delikler	Nefes Şiddeti
1, 2, 3, 4, 6	7	5	Soğuk

ETÜTLER

Aşağıdaki her alıştırmayı, nefes yerlerine ve nota sürelerine dikkat ederek 3 defa çalışınız. İlk çalışmanızı 80, ikinci çalışmanızı 70, üçüncü çalışmanızı 60 metronom hızıyla yapınız.

Sofyan

1.

Sofyan

2.

Sofyan

3.

NİM HİSAR (RE BAKİYE DİYEZ-Mİ KÜÇÜK MÜCENNEP BEMOL) PERDESİ

Görsel 2.71: Nim hisar konfigürasyonu

Görsel 2.72: Nim hisar tutuş

Tam Kapalı Delikler	Tam Açık Delikler	Yarım Kapalı Delikler	Nefes Şiddeti
1, 2, 3, 4, 5, 6	-	7	Soğuk

ETÜTLER

Aşağıdaki her alıştırmayı, nefes yerlerine ve nota sürelerine dikkat ederek 3 defa çalışınız. İlk çalışmanızı 78, ikinci çalışmanızı 68, üçüncü çalışmanızı 58 metronom hızıyla yapınız.

Sofyan

1.

Sofyan

2.

Sofyan

3.

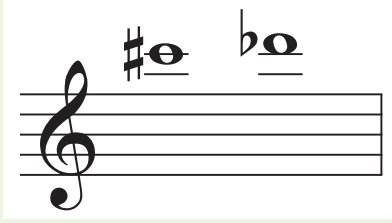
BİLGİ NOTU

Yarım açılan 7. deliğin açık olan tarafının biraz daha açılmasıyla veya üfleme açısının genişletilip nim hisar perdesinin hafifçe dikleştirilmesiyle hisar (re küçük mücennep diyezi-mi bakiye bemolü) perdesi elde edilir. 7. deliği tam açıp üfleme açısını daraltarak hüseyini perdesinin hafifçe pestleştirilmesiyle de dik hisar (re büyük mücennep diyez-mi koma bemol) perdesi elde edilir.

DÖRDÜNCÜ KADEMEDEKİ DEĞİŞTİRME İŞARETLİ PERDELER

Neyde dördüncü kademedan çıkan değıştirme işaretlı perdeler; tiz nim hicaz, tiz buselik, dik süm-büle, süm-büle ve nim şehnazdır.

TİZ NİM HICAZ (DO BAKİYE DİYEZ-RE KÜÇÜK MÜCENNEP BEMOL) PERDESİ

Görsel 2.73: Tiz nim hicaz konfigürasyonu

Görsel 2.74: Tiz nim hicaz tutuş

Tam Kapalı Delikler	Tam Açık Delikler	Yarım Kapalı Delikler	Nefes Şiddeti
1, 2, 6	3, 4, 5, 7	-	Şiddetli

ETÜTLER

Aşağıdaki her alıştırmayı, nefes yerlerine ve nota sürelerine dikkat ederek 3 defa çalışınız. İlk çalışmanızı 76, ikinci çalışmanızı 66, üçüncü çalışmanızı 56 metronom hızıyla yapınız.

Sofyan

1.

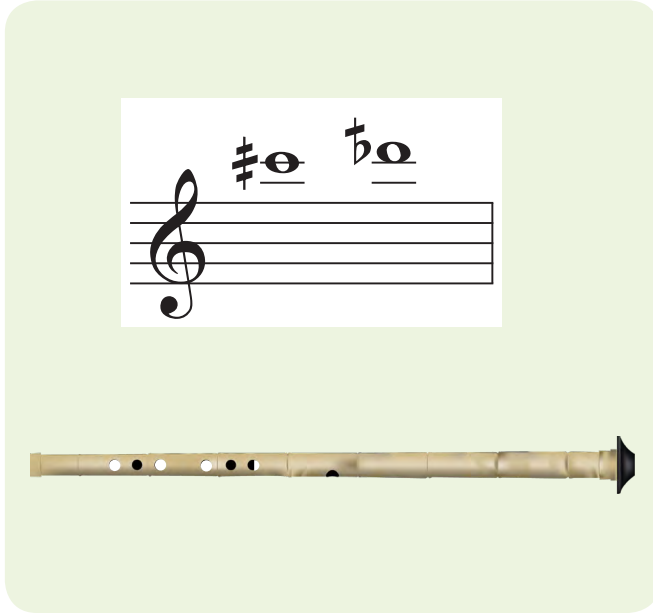
Sofyan

2.

Sofyan

3.

TİZ HİCAZ (DO KÜÇÜK MÜCENNEP DİYEZ-RE BAKİYE BEMOL) PERDESİ

Görsel 2.75: Tiz hicaz konfigürasyonu

Görsel 2.76: Tiz hicaz tutuş

Tam Kapalı Delikler	Tam Açık Delikler	Yarım Kapalı Delikler	Nefes Şiddeti
1, 3, 6	4, 5, 7	2	Şiddetli

ETÜTLER

Aşağıdaki her alıştırmayı, nefes yerlerine ve nota sürelerine dikkat ederek 3 defa çalışınız. İlk çalışmanızı 74, ikinci çalışmanızı 64, üçüncü çalışmanızı 54 metronom hızıyla yapınız.

Sofyan

1.

Sofyan

2.

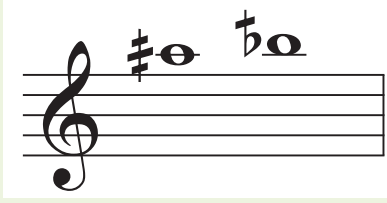
Sofyan

3.

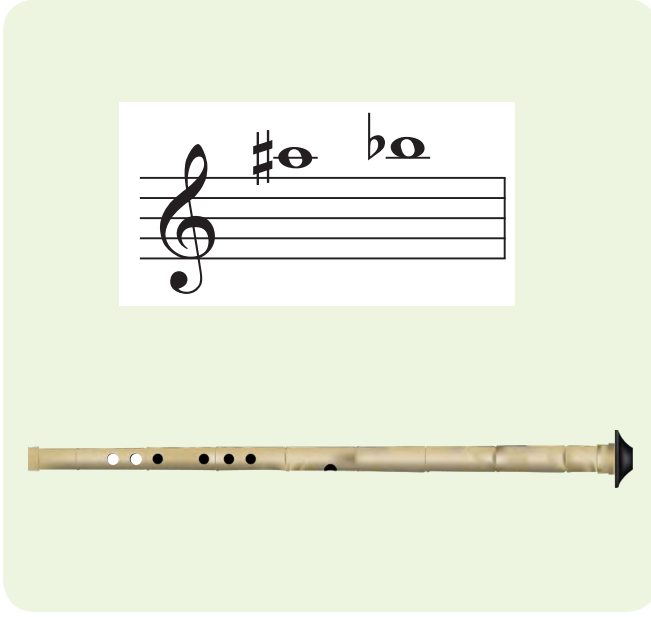
BİLGİ NOTU

2. deliği tam açıp üfleme açısını daraltarak tiz neva perdesinin hafifçe pestleştirilmesiyle tiz dik hicaz (do büyük mücennep diyez-re koma bemol) perdesi elde edilir.

DİK SÜMBÜLE (LA KÜÇÜK MÜCENNEP DİYEZ-LA BAKİYE BEMOL) PERDESİ

SÜMBÜLE (LA BAKİYE DİYEZ-Sİ KÜÇÜK MÜCENNEP BEMOL) PERDESİ

Görsel 2.79: Sümbüle konfigürasyonu

Görsel 2.80: Sümbüle tutuş

Tam Kapalı Delikler	Tam Açık Delikler	Yarım Kapalı Delikler	Nefes Şiddeti
1, 2, 3, 4, 5	6, 7	-	Şiddetli

ETÜTLER

Aşağıdaki her alıştırmayı, nefes yerlerine ve nota sürelerine dikkat ederek 3 defa çalışınız. İlk çalışmanızı 70, ikinci çalışmanızı 60, üçüncü çalışmanızı 50 metronom hızıyla yapınız.

Sofyan

1.

(SOL BAKİYE DİYEZ-LA KÜÇÜK MÜCENNEP BEMOL) PERDESİ

Tam Kapalı Delikler	Tam Açık Delikler	Yarım Kapalı Delikler	Nefes Şiddeti
1, 2, 3, 4, 5, 6	-	7	Şiddetli

Sofyan

1.

Sofyan

2.

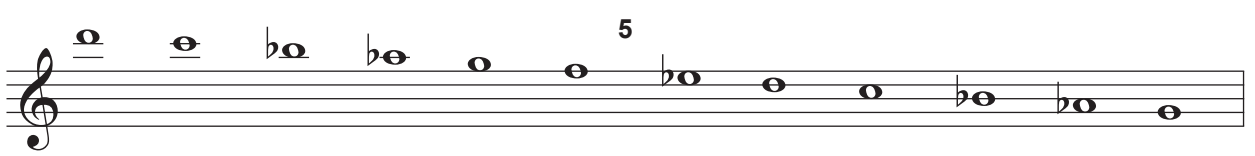
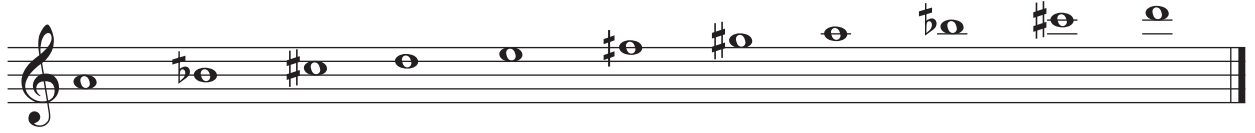
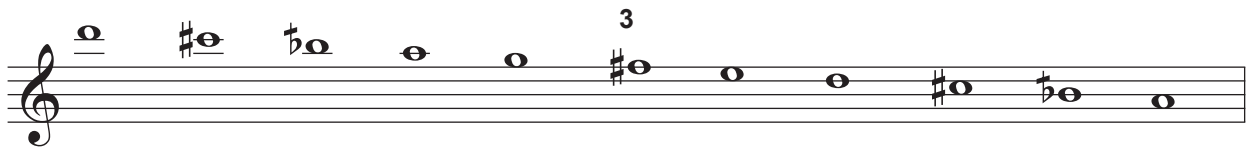
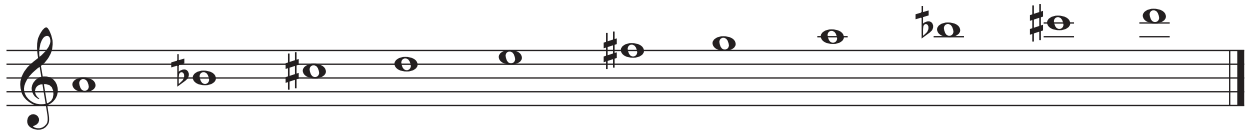
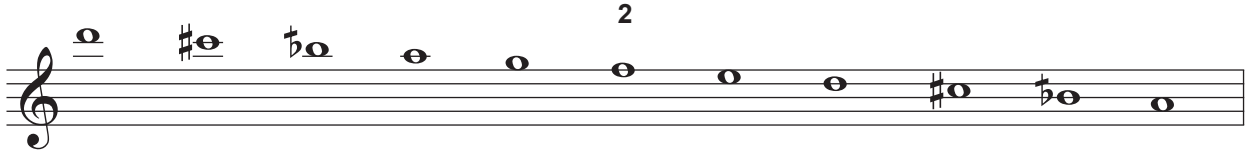
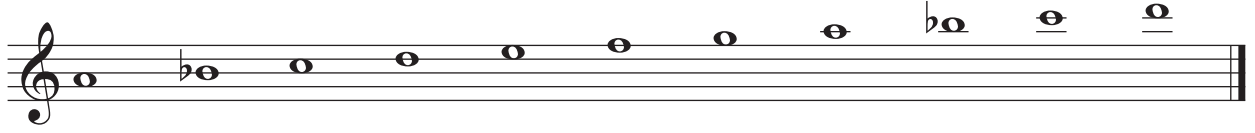
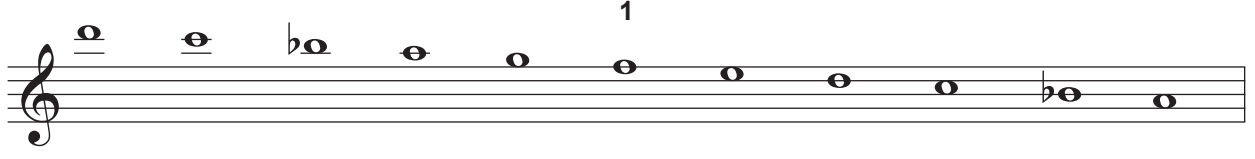
Sofyan

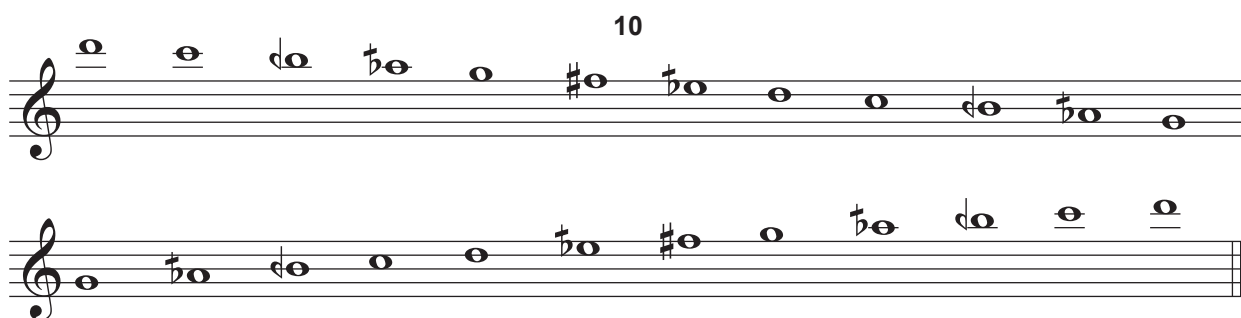
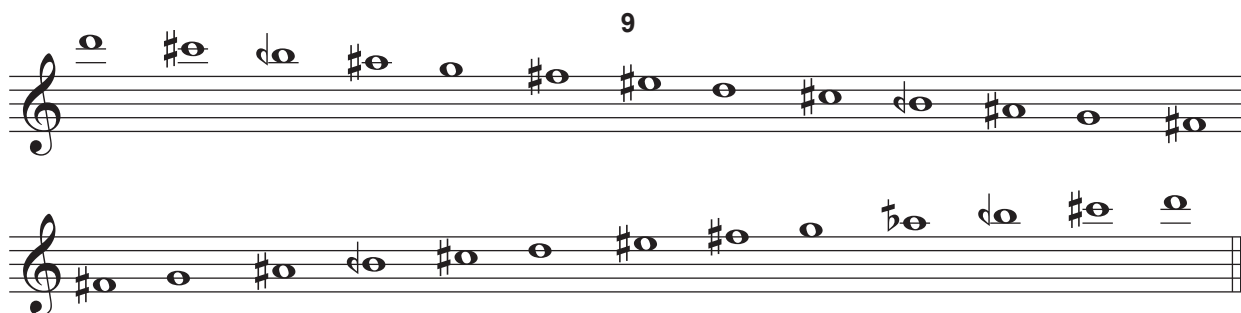
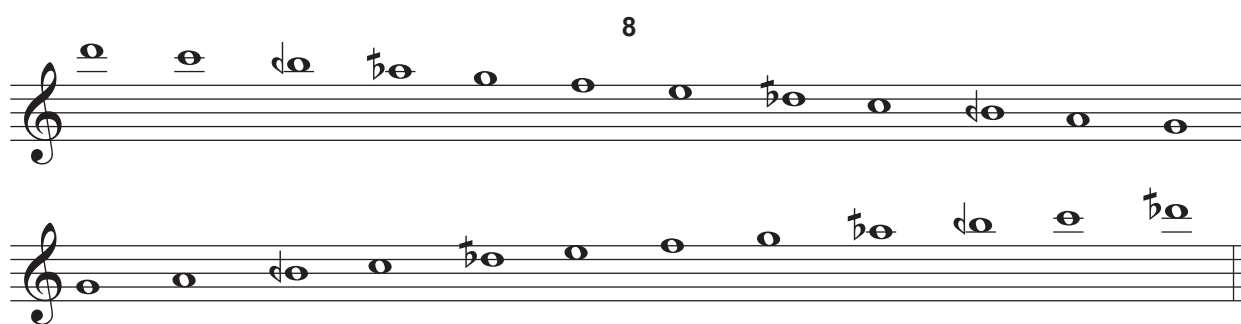
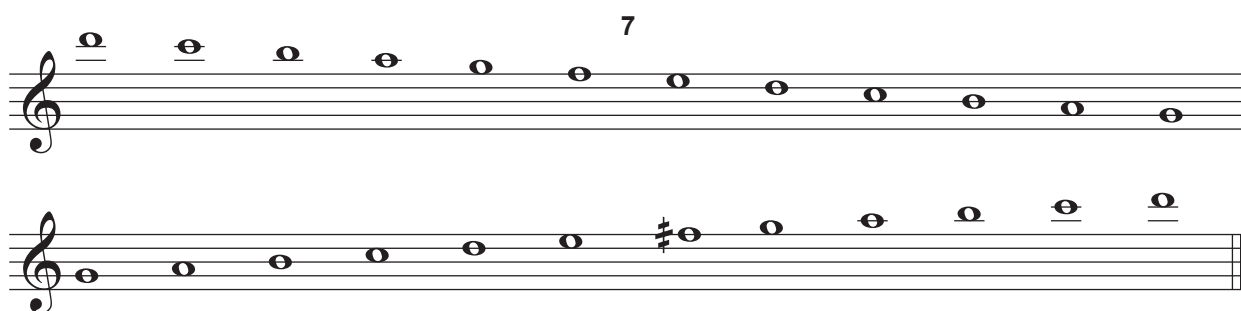
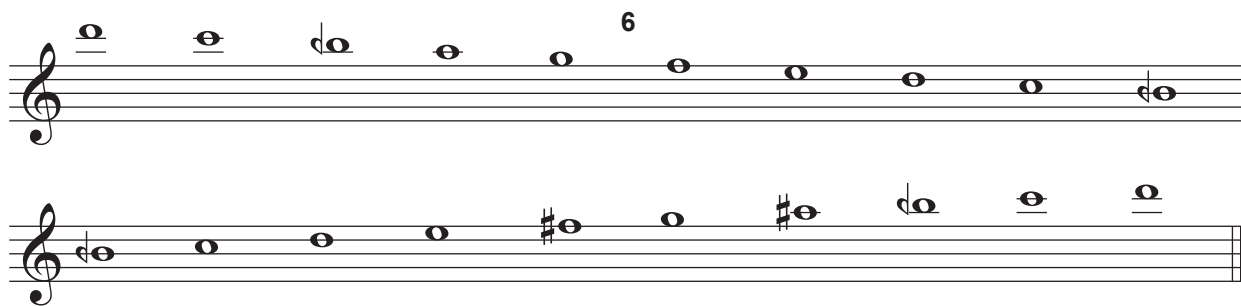
3.

91

İKİNCİ, ÜÇÜNCÜ VE DÖRDÜNCÜ KADEMELERDEKİ DEĞİŞTİRME İŞARETLİ PERDELERLE İNİCİ VE ÇIKICI GAMLAR

Aşağıdaki inici ve çıkıcı gamları neyinizle seslendiriniz.

2. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A) Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru sözcükleri yazınız.

1. Neyden sıcak nefesle sesler elde edilir.
2. Neye üflendiğinde, sese dönüşen nefesin dönüşmeyen nefese göre oranı çok düşük kaldığında neyden ses çıkar.
3. Ney çalmaya en elverişli nefes tekniği kasının kullanıldığı nefes tekniğidir.
4. Ney, vücudun dikey eksenine yaklaşık'lık bir açıyla tutulmalıdır.

B) Aşağıdaki tabloda numaralar ile verilen kelimeleri, harf ile verilen ifadelerle eşleştiriniz.

5. İkinci ve üçüncü kademedan (....)	A- tiz sesler çıkar.
Dördüncü kademedan (....)	B- dem sesler çıkar.
Birinci kademedan (....)	C- orta sesler çıkar.

C) Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları okuyunuz ve doğru seçeneği işaretleyiniz.

6. Dördüncü kademedan 1, 2, 3 ve 6. deliklerin kapalı; 4, 5 ve 7. deliklerin açık olarak seslendirilen perde aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Çargâh
- B) Tiz çargâh
- C) Gerdaniye
- D) Kaba çargâh
- E) Tiz hüseyini

7. Aşağıdaki cümlelerden hangisi neyden çıkan normal sesi tarif eder?

- A) Neye üflenilen nefes, olması gerektiği gibi büyük bir oranda neyin içinde sese dönüşüyorsa çıkan ses normaldir.
- B) Neye üflendiğinde sese dönüşen nefesin, dönüşmeyen nefese göre oranı çok düşük kaldığında çıkan ses normaldir.
- C) Üflenilen nefes neyin içinde değil, dudaklarda titreşerek sese dönüşüyorsa çıkan ses normaldir.
- D) Neye üflendiğinde sadece nefes sesi duyuluyorsa çıkan ses normaldir.
- E) Neyden sıcak nefes kullanıldığında çıkan ses normaldir.

8. Aşağıdakilerden hangisi neyden ses çıkarmada uygulanmaz?

- A) Neyden ses elde etmek için üfleme açısını ve şiddetini ayarlamak
- B) Dudakları başpareye doğru bir şekilde yerleştirmek
- C) Neye sıcak veya soğuk nefes vermek
- D) Neyi 90-60 derecelik açı ile tutmak
- E) Dudakları ısıklı çalar gibi yuvarlamak

9. Aşağıdakilerden hangisi diyafram nefesini tarif etmez?

- A) Çiçek koklarken alınan nefes
- B) Koşarken alınan nefes
- C) Uyurken alınan nefes
- D) Hapşırırken alınan nefes
- E) Hıçkırırken alınan nefes

KONTROL LİSTESİ

Bu form, üniteyi değerlendirmeniz amacıyla hazırlanmıştır. Her bir ölçütü okuyarak **Evet** ya da **Hayır** seçeneklerine (x) işareti koyunuz.

ÖLÇÜTLER	EVET	HAYIR
Ses çıkartmadan önce dudağın alması gereken şekli uygulayabilirim.		
Soğuk nefes ve sıcak nefes üfleyerek çıkan sesleri ayırt edebilirim.		
Fosurtulu ses, ısıklı sesi, dem ses ve normal sesleri ayırt edebilirim.		
Ney üflerken doğru nefes tekniğini uygulayabilirim.		
Oturuş pozisyonunda neyi doğru tutabilirim.		
Neyi vücut eksenime uygun açıyla tutabilirim.		
Neyi ilk tutuş pozisyonunda doğru parmaklarım ile tutabilirim.		
Neyin deliklerini doğru şekilde kapatabilirim.		
Uygun tutuş pozisyonunda neyden ses çıkartabilirim.		
Sert ya da yumuşak üfleşte sesin değişimini fark edebilirim.		
Neyimden rast perdesini çıkartabilirim.		
İkinci kademe perdelerine çalışırken birinci kademede dem ses bölgesindeki perdeleri ve üçüncü kademeyi fark edebilirim.		
Ney üflerken uzun nefes kullanabilirim.		
İkinci ve üçüncü kademedan çıkan doğal perdelerle yapılmış melodik etütleri çalabilirim.		
Üçüncü ve dördüncü kademedan çıkan doğal perdelerle melodik etütler çalabilirim.		
Neyimden ikinci, üçüncü ve dördüncü kademedeki değiştirme işaretli perdeleri çıkartabilirim.		
İkinci, üçüncü ve dördüncü kademelerdeki değiştirme işaretli perdeleri kullanarak inici ve çıkıcı gamlar yapabilirim.		
ÖĞRENCİ GÖRÜŞÜ		
1. Bu ünite neler öğrendim?		
2. Bu ünite nelerde zorlandım?		

NEYDE ETÜTLER VE USUL ÇALIŞMALARI

3. ÜNİTE

Kavramlar

- Usul
- Nim sofyan
- Semai
- Sofyan

Neler Öğreneceksiniz?

İki, üç ve dördüncü kademedeki doğal ve değiştirme işaretli perdelerden oluşan melodik ve ritmik etütler çalacak; iki, üç ve dört zamanlı usulleri öğrenecek; bu usullerle etütler seslendireceksiniz.

Semai
♩=100

8

Sofyan
♩=60

6

Sofyan
♩=60

5

- Ünite Konuları
- 3.1. MELODİK VE RİTMİK ETÜTLER
 - 3.2. USUL ÇALIŞMALARI

NEYDE ETÜTLER VE USUL ÇALIŞMALARI

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Farklı Türk müziği eserlerini ritim saza dikkat ederek dinleyiniz. Dinlerken el çırparak tempo tutunuz.

3.1. MELODİK VE RİTMİK ETÜTLER

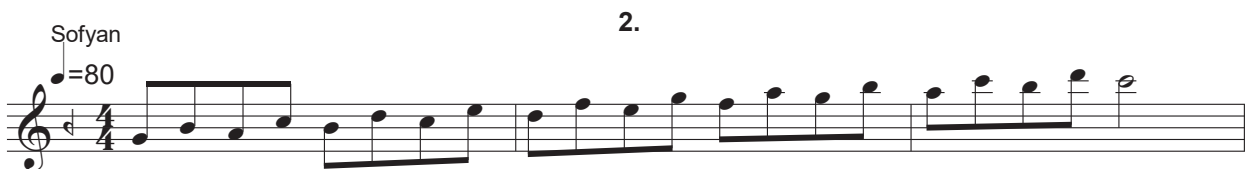
İKİNCİ, ÜÇÜNCÜ VE DÖRDÜNCÜ KADEMEDEKİ DOĞAL PERDELERDEN OLUŞAN MELODİK VE RİTMİK ETÜTLER

Aşağıdaki ritmik etütleri nota sürelerine, nefes yerlerine ve belirtilen hızlarına dikkat ederek çalışınız.

Sofyan

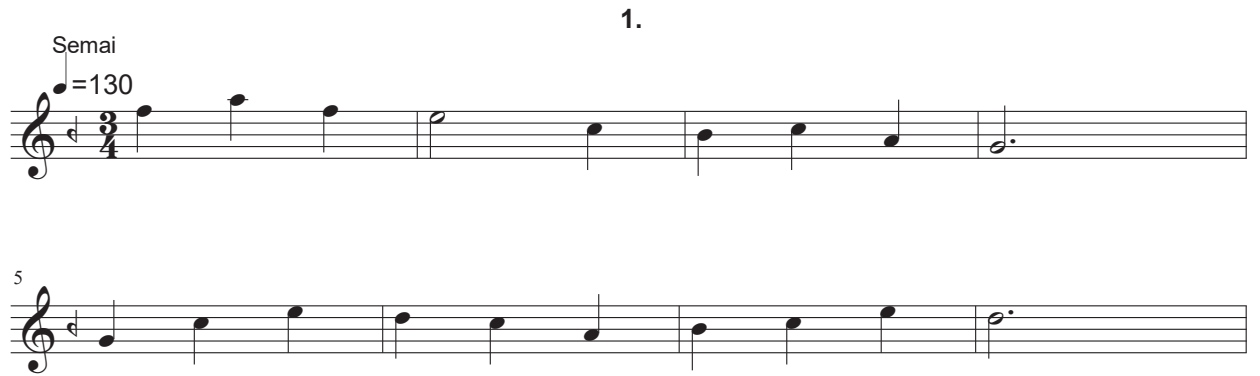
1.

♩=80

Aşağıdaki melodik etütleri nota sürelerine, nefes yerlerine ve belirtilen hızlarına dikkat ederek çalışınız.

Sofyan 3.

$\text{♩} = 60$

Sofyan 4.

$\text{♩} = 60$

Sofyan 5.

$\text{♩} = 60$

Sofyan 6.

$\text{♩} = 60$

UYARI

Muhayyer ve nim şehnaz perdelerinin tamamını açık ve kapalı olarak çalışınız.

Sofyan
♩ = 60

7.

5

Sofyan
♩ = 60

8.

6

Sofyan
♩ = 60

9.

6

Sofyan
♩ = 60

10.

8

Sofyan
♩ = 60

11.

8

Sofyan

12.

8

The image shows a musical score for a piece titled "Sofyan". It consists of two staves. The first staff, labeled "12.", contains measures 12 through 17. The second staff, labeled "8" at the beginning, contains measures 18 through 23. The music is written in a single melodic line on a five-line staff. The key signature has one flat (B-flat), and the time signature is 4/4. The notation includes quarter notes, eighth notes, and rests, with some measures containing multiple beamed notes. The piece concludes with a double bar line and repeat dots at the end of the second staff.

Sofyan

13.

5

Sofyan

14.

♩ = 60

5

Aşağıdaki melodik etütleri donanımlarına, nota sürelerine, nefes yerlerine ve belirtilen hızlarına dikkat ederek çalışınız.

Sofyan

1.

♩=80

5

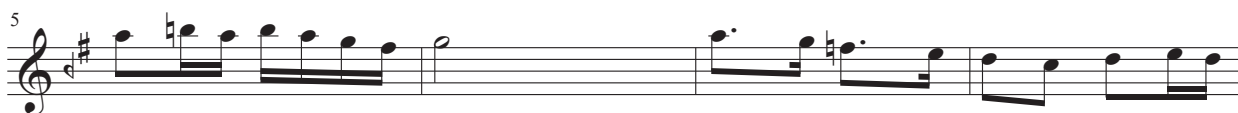
9

Nim Sofyan

2.

♩ = 100

Semai

3.

♩ = 80

Aşağıdaki atlamalı ritmik etütleri nota sürelerine, nefes yerlerine ve belirtilen hızlarına dikkat ederek çalışınız.

Sofyan

7.

$\text{♩} = 40$

4/4

Sofyan

8.

♩=40

9.

Sofyan

♩=40

3.2. USUL ÇALIŞMALARI

TÜRK MÜZİĞİNDE USUL

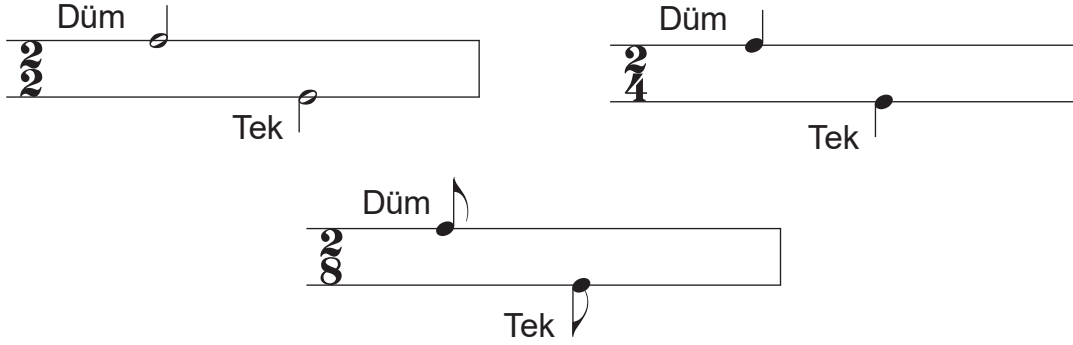
Vuruş değerleri birbirine eşit olan veya eşit olmayan kuvvetli ve zayıf zamanların, belirli bir şekilde sıralanmasıyla oluşan bütüne “usul” denir. Usul için “zamanın kalıplaşmış hali” de denilebilir. Bir usulün meydana gelebilmesi için en azından bir kuvvetli, bir de zayıf zamana ihtiyaç vardır. Bu nedenle bir zamanlı usul olamaz.

Usul Vurulması: Türk müziğinde usuller, sağ ve sol ellerin sağ ve sol dizlere vurulmasıyla uygulanır. Yapılan her vuruşa “darp” denir. Ayrıca her vuruşu ifade eden kelimeler vardır. Bunlar; düm, tek, te, ke, tek-kâ, tâ-hek kelimeleridir. Usul darplarını gösteren nota çizgilerinden üstteki çizgiye yazılan darplar, sağ el ile sağ dize; alttaki çizgiye yazılan darplar, sol elle sol dize vurulur.

İKİ, ÜÇ VE DÖRT ZAMANLI USULLER

NİM SOFYAN USULÜ

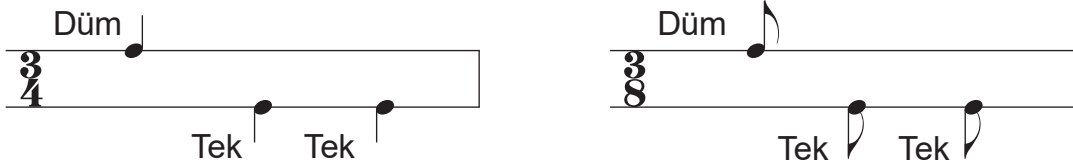
İki zamanlı, iki vuruşlu basit bir usuldür. 2/8'lik, 2/4'lük ve 2/2'lik mertebesi olan nim sofyan usulünün en çok 2/4'lük olan mertebesi kullanılmıştır. Geleneksel Türk müziğindeki gösterimi aşağıda belirtildiği şekildedir.

→ Yukarıda vuruluşu gösterilen nim sofyan usulünü vurunuz.

SEMAİ USULÜ

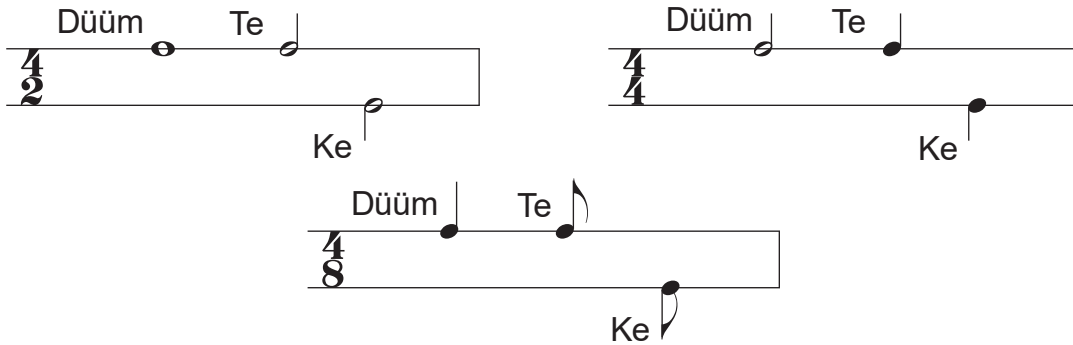
Üç zamanlı ve üç vuruşlu basit bir usuldür. 3/8'lik, 3/4'lük mertebesi olan semai usulünün en çok 3/4'lük mertebesi kullanılmıştır. Geleneksel Türk müziğindeki gösterimi aşağıda belirtilen şekildedir.

→ Yukarıda vuruluşu gösterilen semai usulünü vurunuz.

SOFYAN USULÜ

Dört zamanlı, üç vuruşlu basit ve bileşik bir usuldür. Bileşiminde iki nim sofyan usulü mevcuttur. 4/8'lik, 4/4'lük ve 4/2'lik mertebesi olan sofyan usulünün en çok 4/4'lük mertebesi kullanılmıştır. Geleneksel Türk müziğindeki gösterimi aşağıda belirtilen şekildedir.

→ Yukarıda vuruluşları gösterilen sofyan sulünü vurunuz.

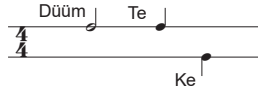
3. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A) Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru sözcükleri yazınız.

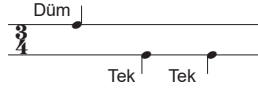
1. İki zamanlı usullere denir.
2. Üç zamanlı usullere denir.
3. Dört zamanlı usullere denir.
4. Usul vuruluşlarında her vuruşu ifade eden kelimeler vardır. Bunlar; kelimeleridir.

B) Aşağıda vuruluşları verilen usulleri isimleriyle eşleştiriniz.

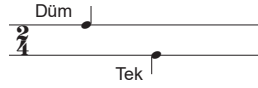
5. Sofyan

Semai

Nim Sofyan

C) Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları okuyunuz ve doğru seçeneği işaretleyiniz.

6. Aşağıdakilerden hangisi sofyan usulünün özelliklerinden değildir?

- A) Dört zamanlı bir usuldür.
- B) Üç vuruşlu bir usuldür.
- C) Bileşiminde iki nim sofyan usulü bulunur.
- D) Sadece 4/4'lük mertebesi kullanılır.
- E) Basit ve bileşik bir usuldür.

7. Aşağıdakilerden hangisi semai usulünün özelliklerindendir?

- A) Üç zamanlı, iki vuruşlu bir usuldür.
- B) Bileşik bir usuldür.
- C) Üç zamanlı, üç vuruşlu bir usuldür.
- D) 3/32'lik mertebesi vardır.
- E) Bileşiminde iki nim sofyan vardır.

8. Aşağıdakilerden hangisi usul kavramının özelliklerindendir?

- A) Usul en az bir zamanlı olmalıdır.
- B) Bir usulün meydana gelmesi için sadece kuvvetli zamana ihtiyaç vardır.
- C) Kuvvetli ve zayıf zamanlar karışık olarak sıralanır.
- D) Vuruş değerleri birbirine eşit olan veya eşit olmayan kuvvetli ve zayıf zamanlardan oluşur.
- E) Bir usulün meydana gelmesi için sadece zayıf zamana ihtiyaç vardır.

9. Aşağıdakilerden hangisi nim sofyan usulünün özelliklerinden değildir?

- A) İki zamanlı bir usuldür.
- B) Birleşik bir usuldür.
- C) İki vuruşlu bir usuldür.
- D) 2/8'lik ve 2/4'lük mertebeleri vardır.
- E) Basit bir usuldür.

KONTROL LİSTESİ

Bu form, üniteyi değerlendirmeniz amacıyla hazırlanmıştır. Her bir ölçütü okuyarak **Evet** ya da **Hayır** seçeneklerine (x) işareti koyunuz.

ÖLÇÜTLER	EVET	HAYIR
İkinci, üçüncü ve dördüncü kademedan çıkan doğal perdelerle melodik ve ritmik etütleri çalabilirim.		
İkinci, üçüncü ve dördüncü kademedede değıştirme işaretle perdelerden oluşan melodik ve ritmik etütleri çalabilirim.		
İkinci, üçüncü ve dördüncü kademedede doğal perdelerle ikili aralıklardan başlayarak atlamalı ritmik etütleri çalabilirim.		
İki zamanlı usulü vurabilirim.		
Üç zamanlı usulü vurabilirim.		
Dört zamanlı usulü vurabilirim.		

ÖĞRENCİ GÖRÜŞÜ

1. Bu ünite de neler öğrendim?

2. Bu ünite de nerelerde zorlandım?

1. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME CEVAP ANAHTARI

1. Kamışlardan
2. Sümerler
3. Sesin daha kaliteli çıkması, dudağa rahat oturması için
4. Çatlamasını
5. 3
6. Neyzenbaşı - B
Kutb-ı nayi - C
Neyzen - A
7. 26/26
8. Kuruyup çatlamaması, güzel ses verebilmesi için yağlanır. Susam ya da badem yağı kullanılmalıdır.
9. D
10. E
11. C
12. C
13. E

2. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME CEVAP ANAHTARI

1. Kalın
2. Fosurtulu ses
3. Diyafram
4. 30-45 derecelik
5. İkinci ve üçüncü kademedен- C
Dördüncü kademedен - A
Birinci kademedен - B
6. B
7. A
8. D
9. B

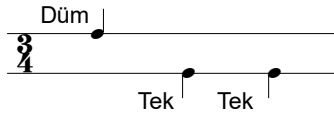
3. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME CEVAP ANAHTARI

1. Nim sofyan usulü
2. Semai usulü
3. Sofyan usulü
4. düm, tek, te, ke, tek-kâ, tâ-hek
- 5.

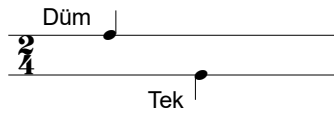
Sofyan

Semai

Nim sofyan

6. D
7. C
8. D
9. B

SÖZLÜK

-A-

akort	: Bir çalgının doğru ses vermesi için yapılan ayar, düzen.
âlem	: Dünya, cihan.
âşıkane	: Âşığa yaraşır bir biçimde olan.

-B-

beyit	: Anlam bakımından birbirine bağlı iki dizeden oluşmuş şiir parçası.
Bezm-i elest	: Bu tamlama, Farsçada “sohbet meclisi” anlamına gelen “bezm” kelimesiyle Arapçada “Ben değil miyim?” manasında çekimli bir fiil olan “elestü”den oluşur. Allah, ruhları yarattığında “Ben sizin Rabbiniz değil miyim?” diye sorar; ruhların “Evet, Rabbimizsin!” cevabını verdiği an “Elest meclisi” veya “Bezm-i elest” olarak tabir edilir.

-Ç-

Çelebi	: Bektaşî ve Mevlevî pîrlerinin en büyüklerine verilen unvan.
---------------	---

-D-

dem ses	: Neyin ses alanı içerisinde yer alan en pest ses.
----------------	--

-E-

ekol	: Bir bilim ve sanat kolunda ayrı nitelik ve özellikleri bulunan yöntem veya akım, okul.
etüt	: Ön çalışma.

-F-

falso	: Bir parça çalınırken veya söylenirken yapılan nota yanlışlığı.
fariza	: Yapılması gerekli ödev, görev.
feryat	: Haykırış, çığlık.
frekans	: Birim zamandaki titreşim sayısı.

-G-

gazel	: Klasik Türk müziğinde belli bir kurala bağlı olmadan bir kişi tarafından sazlardan birinin eşliğinde söylenen, söyleyenin ses gücünü göstermesine de olanak veren müzik eseri.
gravür	: 1. Ağaç, taş veya metal bir levhanın oyularak işlenmesi ve bunun bir yüzeye basılması tekniği. 2. Bu teknikle yapılmış resim.

-H-

hançere : Gırtlak.

hanende : Şarkıcı.

-İ-

icra : Bir müzik eserini oluşturan notaları sese dönüştürme.

-K-

koma : İki tam ses arasındaki dokuz küçük sesin her birine verilen isim.

-M-

makam : Klasik Türk müziğinde bir müzik parçasının veya bir şarkının işleniş biçimi.

mertebe : Aşama, derece.

mesnevi : Her beyti ayrı uyaklı bir divan edebiyatı nazım biçimi.

metronom : Bir müzik parçasının hangi hızla çalınması gerektiğini gösteren alet.

milat : Herhangi bir olayın başlangıcı.

minyatür : Çoğunlukla eski yazma kitaplarında görülen ışık, gölge ve hacim duygusu yansıtılmayan küçük, renkli resim sanatı.

-S-

Seyahatname : Bir yazarın gezip gördüğü yerlerden edindiği bilgi ve izlenimlerini anlattığı eser.

Surname : Ziyafet, şenlik gibi eğlenceleri tasvir eden edebî eser.

-T-

takdim : Bir şeyi karşılıksız olarak birine verme, sunma.müzik eseri.

tasvir : Betimleme.

teori : Kuram.

tını : Bir cismin titreşiminden çıkan sesi, başka nitelikteki bir cismin aynı yükseklikte çıkan sesinden ayırt ettiren özellik.

transpoze : Bir şarkının akor ve gamlarını başka bir gama taşıyarak şarkının tonunu değiştirme.

-Ü-

üslup : Anlatma, oluş, deyiş ve yapış biçimi, tarz.

-Y-

yalın : Sade, gösterişsiz.

KAYNAKÇA

- ALTINAY, F. Yeşim, *Türk Müziği Çalgıları*, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı Projesi, İstanbul, 2010.
- AYVAZOĞLU, Beşir, *Ney'in Sırrı*, Kapı Yayınları, İstanbul, 2016.
- ÇEVİK, Prof. Suna, *Koro Eğitimi Yönetimi ve Teknikleri*, Yurtrenkleri Yayınevi, Ankara, 1999.
- ÇEVİKOĞLU, Timuçin, *Döndükçe Gönülde Aşk Tazelenir*, Rasyo Yayınları, İstanbul, 2009.
- DERYA, Sencer, *Aşkın Sesi Ney Öğretim Kitabı*, Pan Yayıncılık, İstanbul, 2015.
- EGÜZ, Saip, *Toplu Ses Eğitimi 1*, Ayyıldız Matbaası A. ř., Ankara, 1976.
- ERDOĞDU, şule ve Muharrem TOSUN, *Mevlânâ Çevirilerinde Sembollerin Önemi, "Ney" ve "Gel" Örneęinde Mesnevi'nin Evrensel Hoşgörü Çağırısı*, Akademik İncelemeler Dergisi, Sakarya Üniversitesi, 2013.
- ERGUNER, Süleyman, *Ney Metodu*, Erguner Müzik, İstanbul, 2007.
- KAYA, Ahmet, *Ney Metodu*, Kitabevi, İstanbul, 2017.
- KOCA, Fatih, *Ney'in Tarihî Gelişimi ve Dinî Musıkimizdeki Yeri*, Dinî Araştırmalar, 2002.
- ÖZKAN, İsmail Hakkı, *Türk Musikisi Nazariyatı ve Usulleri Kudüm Velveleleri*, Ötüken, İstanbul, 2003.
- ÖZTUNA, Yılmaz, *Büyük Türk Musikisi Ansiklopedisi*, Kültür Bakanlığı, Ankara, 1990.
- SAY, Ahmet, *Müzik Ansiklopedisi*, Başkent Yayınevi, Ankara, 1992.
- TAN, Ali, *Ney Açkısının Tarihî ve Teknik Gelişimi*, Yayınlanmış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi S.B.E., İstanbul, 2011.
- TOP, H. Hüseyin, *Mevlevi Usul ve Adabı*, Ötüken, İstanbul, 2016.
- TÜFEKÇİ, Ali, *Ney'de Teknik Çalışmalar*, Pan Yayıncılık, İstanbul, 2014.

GENEL Aę ADRESLERİ

www.kultur.gov.tr

www.tdk.gov.tr

<http://acikerisim.fsm.edu.tr:8080/xmlui/handle/11352/2679?show=full#sthash.YxqCdAvb.dpbs>, E.T: 12.03.2018, 12.59.

GÖRSEL KAYNAKÇA

1. ÜNİTE

Görsel 1.1: Ney çizimi

Görsel, görsel tasarım uzmanı tarafından çizilmiştir.

Görsel 1.2: Sümer flütçü

TAN, Ali, Ney Açkısının Tarihî ve Teknik Gelişimi, Yayınlanmış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi S.B.E., İstanbul, 2011, Sayfa:16.

Görsel 1.3: 1720 Şenlikleri

DOĞANAY, Selin, TSMK, A. 3593 No'lu Surnâme-İ Vehbî'den Seçilmiş Minyatürlerin Kompozisyon ve Renk Açısından İncelenmesi, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul, 2017, Sayfa: 118.

Görsel 1.4: Neyzen

Ramazan BAHAR arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 1.5: Neyzen Aziz Dede

AYVAZOĞLU, Beşir, Ney'in Sırrı, Kapı Yayınları, İstanbul, 2016, Sayfa: 35.

Görsel 1.6: Neyzen Emin Dede

AYVAZOĞLU, Beşir, Ney'in Sırrı, Kapı Yayınları, İstanbul, 2016, Sayfa:48.

Görsel 1.7: Neyzen Halil Dikmen

AYVAZOĞLU, Beşir, Ney'in Sırrı, Kapı Yayınları, İstanbul, 2016, Sayfa: 67.

Görsel 1.8: Kutb-ı Nâyî Niyazi Sayın

AYVAZOĞLU, Beşir, Ney'in Sırrı, Kapı Yayınları, İstanbul, 2016, Sayfa: 135.

Görsel 1.9: Mevlânâ türbesi

Ramazan BAHAR arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 1.10: Mevlevî ayini

Ramazan BAHAR arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 1.11: Karşılaşma

Ramazan BAHAR arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 1.12: Semazen

Ramazan BAHAR arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 1.13: Mutrip heyeti

Ramazan BAHAR arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 1.14: Kudümzen

Bilal Değirmenci arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 1.15: Halile

Ramazan Bahar arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 1.16: Post

Ramazan Bahar arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 1.17: Postnişin

Ramazan Bahar arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 1.18: Bir duruşu

<http://www.dreamstime.com/royalty-free-stock-photos-whirling-dervish-mevlana-dervishes-dancing-museum-konya-image61294908>, 31.07.2017, 18.58.

Görsel 1.19: Rebap

ALTINAY, F. Yeşim, Türk Müziği Çalgıları, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı Projesi, İstanbul, 2010, Sayfa: 20.

Görsel 1.20: Tasavvuf musikisi

Ramazan Bahar arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 1.21: Klasik Türk musikisi

Yavuz Akalın arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 1.22: Çok sesli Türk musikisi

Burcu Karadağ arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 1.23: Mevlânâ illüstrasyonu

Görsel, görsel tasarım uzmanı tarafından çizilmiştir.

Görsel 1.24: Kamış

Gökhan Özkök ve Erol Hazım Körmükçü arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 1.25: Neyin yapısı ve bölümleri

Görsel, görsel tasarım uzmanı tarafından çizilmiştir.

Görsel 1.26: Et kalınlığı

Sezgin Bademli arşivinden alınmıştır, 2018.

Görsel 1.27: İşaretleme

Gökhan Özkök ve Erol Hazım Körmükçü arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 1.28: Delik açma

Gökhan Özkök ve Erol Hazım Körmükçü arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 1.29: Delik açma

Gökhan Özkök ve Erol Hazım Körmükçü arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 1.30: Ney kamışı

Gökhan Özkök ve Erol Hazım Körmükçü arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 1.31: Ney kamışı

Sezgin Bademli arşivinden alınmıştır, 2018.

Görsel 1.32: Başpare yapımı

Gökhan Özkök ve Erol Hazım Körmükçü arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 1.33: Başpare

Sezgin Bademli arşivinden alınmıştır, 2018.

Görsel 1.34: Parazvane yapımı

Gökhan Özkök ve Erol Hazım Körmükçü arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 1.35: Parazvane

Erhan Yaylak arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 1.36: Yağlama

Gökhan Özkök ve Erol Hazım Körmükçü arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 1.37: Doğru bırakma

Sezgin Bademli arşivinden alınmıştır, 2018.

Görsel 1.38: Yanlış bırakma

Sezgin Bademli arşivinden alınmıştır, 2018.

Görsel 1.39: Kılıf

Erhan Yaylak arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 1.40: Çanta

Erhan Yaylak arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 1.41: Malzemeler

Sezgin Bademli arşivinden alınmıştır, 2018.

Görsel 1. 42: Takım ney

Sezgin Bademli arşivinden alınmıştır, 2018.

2. ÜNİTE

Görsel 2.1: Dudak şekli

Sezgin Bademli arşivinden alınmıştır, 2018.

Görsel 2.2: Neye üfleme

Sezgin Bademli arşivinden alınmıştır, 2018.

Görsel 2.3: Neyden ses çıkartma

Sezgin Bademli arşivinden alınmıştır, 2018.

Görsel 2.4: Akciğer ve diyafram kası

Görsel, görsel tasarım uzmanı tarafından çizilmiştir.

Görsel 2.5: Çiçek koklama

Görsel, görsel tasarım uzmanı tarafından çizilmiştir.

Görsel 2.6: Muma üfleme

Görsel, görsel tasarım uzmanı tarafından çizilmiştir.

Görsel 2.7: Esneme

Görsel, görsel tasarım uzmanı tarafından çizilmiştir.

Görsel 2.8: Öne eğilme

Görsel, görsel tasarım uzmanı tarafından çizilmiştir.

Görsel 2.9: Sandalyede dik, eller karın ve göğüste oturma

Görsel, görsel tasarım uzmanı tarafından çizilmiştir.

Görsel 2.10: Uyluk ve kaval kemiklerinin açısı

Sezgin Bademli arşivinden alınmıştır, 2018.

Görsel 2.11: Sağ tutuşa göre parmakların kapatma yerleri ve numaraları

Görsel, görsel tasarım uzmanı tarafından çizilmiştir.

Görsel 2.12: Neyde delik numaraları

Görsel, görsel tasarım uzmanı tarafından çizilmiştir.

Görsel 2.13: Tutuş pozisyonu

Erhan Yaylak arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 2.14: İlk tutuşta kapalı olan parmaklar

Görsel, görsel tasarım uzmanı tarafından çizilmiştir.

Görsel 2.15: İlk tutuşta kullanılan parmaklar

Sezgin Bademli arşivinden alınmıştır, 2018.

Görsel 2.16: Neyde üfleme kademeleri

Görsel, görsel tasarım uzmanı tarafından çizilmiştir.

Görsel 2.17: Açık neva konfigürasyonu

Görsel, görsel tasarım uzmanı tarafından çizilmiştir.

Görsel 2.18: Açık neva tutuş

Erhan Yaylak arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 2.19: Çargâh konfigürasyonu

Görsel, görsel tasarım uzmanı tarafından çizilmiştir.

Görsel 2.20: Çargâh tutuş

Erhan Yaylak arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 2.21: Buselik konfigürasyonu

Görsel, görsel tasarım uzmanı tarafından çizilmiştir.

Görsel 2.22: Buselik tutuş

Erhan Yaylak arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 2.23: Segâh konfigürasyonu

Görsel, görsel tasarım uzmanı tarafından çizilmiştir.

Görsel 2.24: Segâh tutuş

Erhan Yaylak arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 2.25: Dügâh konfigürasyonu
Görsel, görsel tasarım uzmanı tarafından çizilmiştir.

Görsel 2.26: Dügâh tutuş
Erhan Yaylak arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 2.27: Rast konfigürasyonu
Görsel, görsel tasarım uzmanı tarafından çizilmiştir.

Görsel 2.28: Rast tutuş
Erhan Yaylak arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 2.29: Açık muhayyer konfigürasyonu
Görsel, görsel tasarım uzmanı tarafından çizilmiştir.

Görsel 2.30: Açık muhayyer tutuş
Erhan Yaylak arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 2.31: Açık gerdaniye konfigürasyonu
Görsel, görsel tasarım uzmanı tarafından çizilmiştir.

Görsel 2.32: Açık gerdaniye tutuş
Erhan Yaylak arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 2.33: Acem konfigürasyonu
Görsel, görsel tasarım uzmanı tarafından çizilmiştir.

Görsel 2.34: Acem tutuş
Erhan Yaylak arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 2.35: Hüseyini konfigürasyonu
Görsel, görsel tasarım uzmanı tarafından çizilmiştir.

Görsel 2.36: Hüseyini tutuş
Erhan Yaylak arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 2.37: Kapalı neva konfigürasyonu
Görsel, görsel tasarım uzmanı tarafından çizilmiştir.

Görsel 2.38: Kapalı neva tutuş
Erhan Yaylak arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 2.39: Tiz neva konfigürasyonu
Görsel, görsel tasarım uzmanı tarafından çizilmiştir.

Görsel 2.40: Tiz neva tutuş
Erhan Yaylak arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 2.41: Tiz çargâh konfigürasyonu
Görsel, görsel tasarım uzmanı tarafından çizilmiştir.

Görsel 2.42: Tiz çargâh tutuş
Erhan Yaylak arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 2.43: Tiz buselik konfigürasyonu
Görsel, görsel tasarım uzmanı tarafından çizilmiştir.

Görsel 2.44: Tiz buselik tutuş
Erhan Yaylak arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 2.45: Tiz segâh konfigürasyonu
Görsel, görsel tasarım uzmanı tarafından çizilmiştir.

Görsel 2.46: Tiz segâh tutuş
Erhan Yaylak arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 2.47: Kapalı muhayyer konfigürasyonu
Görsel, görsel tasarım uzmanı tarafından çizilmiştir.

Görsel 2.48: Kapalı muhayyer tutuş
Erhan Yaylak arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 2.49: Kapalı gerdaniye konfigürasyonu
Görsel, görsel tasarım uzmanı tarafından çizilmiştir.

Görsel 2.50: Kapalı gerdaniye tutuş
Erhan Yaylak arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 2.51: Nim hicaz konfigürasyonu
Görsel, görsel tasarım uzmanı tarafından çizilmiştir.

Görsel 2.52: Nim hicaz tutuş
Erhan Yaylak arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 2.53: Hicaz konfigürasyonu
Görsel, görsel tasarım uzmanı tarafından çizilmiştir.

Görsel 2.54: Hicaz tutuş
Erhan Yaylak arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 2.55: Dik kürdi konfigürasyonu
Görsel, görsel tasarım uzmanı tarafından çizilmiştir.

Görsel 2.56: Dik kürdi tutuş
Erhan Yaylak arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 2.57: Kürdi konfigürasyonu
Görsel, görsel tasarım uzmanı tarafından çizilmiştir.

Görsel 2.58: Kürdi tutuş
Erhan Yaylak arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 2.59: Nim zirgüle konfigürasyonu
Görsel, görsel tasarım uzmanı tarafından çizilmiştir.

Görsel 2.60: Nim zirgüle tutuş
Erhan Yaylak arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 2.61: Nim şehnaz konfigürasyonu
Görsel, görsel tasarım uzmanı tarafından çizilmiştir.

Görsel 2.62: Nim şehnaz tutuş
Erhan Yaylak arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 2.63: Şehnaz konfigürasyonu
Görsel, görsel tasarım uzmanı tarafından çizilmiştir.

Görsel 2.64: Şehnaz tutuş
Erhan Yaylak arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 2.65: Eviç konfigürasyonu
Görsel, görsel tasarım uzmanı tarafından çizilmiştir.

Görsel 2.66: Eviç tutuş
Erhan Yaylak arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 2.67: Mahur konfigürasyonu
Görsel, görsel tasarım uzmanı tarafından çizilmiştir.

Görsel 2.68: Mahur tutuş
Erhan Yaylak arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 2.69: Dik acem konfigürasyonu
Görsel, görsel tasarım uzmanı tarafından çizilmiştir.

Görsel 2.70: Dik acem tutuş
Erhan Yaylak arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 2.71: Nim hisar konfigürasyonu
Görsel, görsel tasarım uzmanı tarafından çizilmiştir.

Görsel 2.72: Nim hisar tutuş
Erhan Yaylak arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 2.73: Tiz nim hicaz konfigürasyonu
Görsel, görsel tasarım uzmanı tarafından çizilmiştir.

Görsel 2.74: Tiz nim hicaz tutuş
Erhan Yaylak arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 2.75: Tiz hicaz konfigürasyonu
Görsel, görsel tasarım uzmanı tarafından çizilmiştir.

Görsel 2.76: Tiz hicaz tutuş
Erhan Yaylak arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 2.77: Dik sümbüle konfigürasyonu
Görsel, görsel tasarım uzmanı tarafından çizilmiştir.

Görsel 2.78: Dik sümbüle tutuş
Erhan Yaylak arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 2.79: Sümbüle konfigürasyonu

Görsel, görsel tasarım uzmanı tarafından çizilmiştir.

Görsel 2.80: Sümbüle tutuş

Erhan Yaylak arşivinden alınmıştır, 2017.

Görsel 2.81: Kapalı nim şehnaz konfigürasyonu

Görsel, görsel tasarım uzmanı tarafından çizilmiştir.

Görsel 2.82: Kapalı nim şehnaz tutuş

Erhan Yaylak arşivinden alınmıştır, 2017.